

AZ INFRASTRUKTURÁLIS
ELLÁTOTTSÁG SZINVONALÁNAK VIZSGÁLATA
SZOLNOK MEGYE PÉLDÁJÁN

Készítette:

EGED ZOLTÁNNÉ

Szeged

1979

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԻՆՈՄԱՏԵՐ

ԿԻՆՈՄԱՏԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ

ԿԻՆՈՄԱՏԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԻՆՈՄԱՏԵՐ

ԿԻՆՈՄԱՏԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ

ԿԻՆՈՄԱՏԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ

ԿԻՆՈՄԱՏԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ

TARTALOMJEGYZÉK

1. Az infrastruktúráról általában	1. old.
1.1. Fogalma, értelmezése	1. "
1.2. Jellemzői	4. "
1.3. Ágazatai	6. "
2. Az infrastruktúra statisztikai mérése	9. "
2.1. A statisztikai értelmezés problémái	10. "
2.2. Elemzési módszerek	10. "
3. Hazánk infrastrukturális ellátottságának helyzete	13. "
3.1. Az infrastruktúra történelmi fejlődésének néhány főbb jellemzője	14. "
3.2. Az infrastrukturális fejlesztés jelenlegi problémái /ágazati elemzés/	18. "
3.2.1. Lakásellátottság, - felszereltség	18. "
3.2.2. Egészségügyi ellátottság	20. "
3.2.3. Oktatás, közművelődés	23. "
3.2.4. Kereskedelem, vendéglátóipari ellátottság	26. "
3.2.5. Közlekedés, hírközlés	28. "
4. Szolnok megye infrastruktúrájának helyzete az ország többi megyéjéhez viszonyítva	36. "
5. A települések infrastrukturális ellátottsága Szolnok megyében	65. "
5.1. Szolnok megye településszerkezete	65. "
5.2. Az elemzési szempontok kiválasztása	67. "

5.3. Az infrastrukturális ellátottság

szinvonala

69. old.

6. Összefoglalás

88. "

IRODALOMJEGYZÉK

TÉRKÉPEK

1. Az infrastruktúráról általában

1.1. Az infrastruktúra fogalma, értelmezése

Alig néhány évtizede honosodott meg a szakirodalomban az infrastruktúra fogalma. A társadalmi- és gazdasági élet fejlődésével párhuzamosan fokozatosan nő annak jelentősége.

A latinból átvett kifejezést eredetileg katonai létesítmények, berendezések, hírközlő hálózatok összefoglaló elnevezésére használták. Amikor a polgári szóhasználat is átvette, vele jelölték a szervezetek alépítményeit.

Mindmáig nem egységes a fogalom meghatározása, alkalmazása, nincs általánosan elfogadott definíció, hiszen társadalmi rendszerenként ill. a gazdasági fejlettség különböző fokán eltérő összefüggésben jelenik meg. Tudományáganként más és más a szakemberek megközelítési szempontja a fogalom értelmezését illetően. A közgazdaságtudományban sincs egységes álláspont. Nemcsak a szocialista és tőkés elméletek között figyelhető meg eltérő megfogalmazás, hanem a polgári irányzatok is különbözőek és sokszor egymásnak ellentmondóak. Természetesen a sokféle meghatározás kialakulásához a szubjektív megítélés ténye is hozzájárul.

Egyes polgári teoretikusok ebbe a fogalomkörbe vonják a gazdasági- társadalmi környezetet, sőt ezen túl az egész természeti környezetet is. Mások viszont az infrastruktúrát az energiaszolgáltatással és közlekedéssel azonosítják.

A nyugati irodalomban az infrastruktúra fejlesztését elsődlegesnek tartják a termelőerők fejlődéséhez képest, ezért "feltételrendszeréről" beszélnek. Mivel azonban a feltételrendszer idővel megteremti a mozgás állandó pályáit és részben ellátórendszerre alakul át, így helyesebb egyszerre feltétel és ellátórendszeréről beszélni. Jan Tinbergen holland közgazdász az infrastruktúrát mint "alapszerkezetet" tekinti, erre épül a "felső-szerkezet" /szuperstruktúra/, a termelő jellegű állóalap.

Bár az infrastruktúra közvetlen nem alkalmas profitszerzésre, fejletlensége mégis gátat vetne a profitszerzés növekedésének. Az állammonopolista kapitalizmusban tőkés érdekké válik mind az állam, mind pedig a tőkések részéről, hogy növekvő improduktív beruházásokkal biztosítsák a gazdasági egyensúlyt. Ezeket a beruházásokat elsősorban az állam végzi. Ez tükröződik Albert O.Hirschman amerikai közgazdász elméletéből, melyben társadalmi általános tőkéről és közvetlen tőkéről beszél. Szocialista viszonyok között a tervszerű gazdasági fejlődés kiegyensúlyozott növekedésének feltétele az infrastruktúra előtérbe helyezése. Az elméleti kutatások mind mélyrehatóbban vizsgálják az infrastruktúra problematikáját, szerepét a gazdasági életben.

A szocialista közgazdászok közül Mojmir Zboril szerint az infrastruktúra konkrét funkcióktól függ, meghatározott célu funkcióju résztvevékenység komplexumaként lehet vizsgálni.

Az elmúlt évtized óta hazánkban is gyorsan gazdagszik a témával foglalkozó irodalom, mind több szakember vesz részt a témáról folytatott vitában. Timár Mátyás a következőképpen közelíti meg a kérdést: "Közgazdasági értelemben az infrastruktúra olyan álló és forgóeszközöket jelöl, amelyek a gazdaság működésének ütemen kívüli előfeltételeit biztosítják, vagyis bár közvetlenül nem vesznek részt a termelési folyamatban, mégis meghatározó szerepük van a gazdasági-társadalmi fejlődésben".^{1/}

Ilyen értelemben az ipari létesítmények és berendezések - bár hozzátartoznak a társadalom gazdasági tevékenységének előfeltételeihez - , nem képezik az infrastruktúra részét. A definíció az infrastruktúrát mint az anyagi termelés háttérét határozza meg, és egyben leszűkíti a kört a termelés szférájára. Az infrastruktúra fogalomköre tovább bővíthető, ha figyelembe vesszük a gazdasági tevékenység további folyamatait.

Csernok Attila megfogalmazásában az infrastruktúra "... a nemzeti vagyonnak az a része, amely a gazdasági fejlettség adott szintjén a mindenkori technika követelményeinek megfelelően a termelés - elosztás - fogyasztás folyamatának zavartalan

1/ Timár Mátyás: A magyar népgazdaság struktúrája és fejlesztési irányai. Előadás az MSZMP Politikai Akadémiáján.

mozgásterét ún. edényrendszerét hivatott biztosítani."^{2/}
Ez a definíció az előbbi megközelítés továbbfejlesztése;
értelmezésével egyetértek. Kiegészítésül annyit kívánok
megjegyezni, hogy a gazdasági földrajzi értelmezés első-
sorban az infrastruktúra területi vetületeire koncentrál.

A fogalom szabatos meghatározása mellett a különböző meg-
közelítésnek megfelelően a feltétel- és ellátórendszert
lehet szűkebben és bővebben értelmezni. A többféle felfo-
gásnak azonban egy dologban egységesnek kell lenni: az
infrastruktúra "nyitott" kategória. Dinamikus gazdasági-
társadalmi fejlődés hozta magával, amely a jövőben mind
mennyiségi mind minőségi értelemben fogja körét tovább bő-
víteni.

1.2. Az infrastruktúra jellemzői

Az infrastruktúra ágazatainak kijelölésében hasznos, ha előtte
összegyűjtjük jellemző jegyit. Polgári közgazdászok az infar-
struktúra főbb jellemzőit háromféle megközelítésben állapítják
meg:

2/ Deák Józsefné - Nadabán Péterné: Az infrastruktúrális fej-
lettség területi szintű mérésének lehetőségei. Területi
statisztika 1974/5. 483. o.

1/ Műszaki:

- viszonylag hosszú élettartam
- hosszú létesítési időtartam és ezzel összefüggésben rendszerint nagy befejezetlen beruházási állomány
- oszthatatlanság
- erősen kiegészítő jelleg

2/ Gazdasági:

- beruházásjelleg, viszonylag nagy összegű beruházásokkal
- nagyságrenddel növekvő gazdaságosság
- társdalmi közös fogyasztás jellegű szolgáltatás
- a szolgáltatás általában nem piac útján, de jórészt dotációs jelleggel kerül elosztásra
- lassu megtérülés és ezzel összefüggő jelentős kockázat
- hatékonysága általában erősen közvetve jelentkezik

3/ Intézményi:

- közhasznú, gyakran kommunális jellegű
- jobbára dotációs üzemelés

1.3. Az infrastruktúra ágazatai

A gazdasági fejlődés elemzése közben egyre széleskörűbben bon-
takozik ki az infrastruktúra sokoldalúsága. A közgazdasági
szakemberek felhasználva a jellemző jegyeket mind pontosabban
határozzák meg az infrastruktúra kategóriájába tartozó terü-
leteket ill. ágazatokat.

Megkülönböztetnek:

- anyagi /pl. minden anyagi jellegű közszolgáltatás/
- intézményi /pl. a közigazgatás/
- személyi /pl. az emberekben felhalmozott tudásanyag/

infrastruktúrát.

Itt jegyzem meg, hogy a személyi infrastruktúra fogalmának
legfontosabb eleme az adott társadalomban élő emberek művelt-
ségi, szakképzettségi szintje. Ez alapvetően növeli a munka-
erő termelőerőként való működtetésének értékét. Ennek ellenére
általában az infrastruktúra definíciója nem tartalmazza a sze-
mélyi infrastruktúra fogalmát, mivel az függ néhány egyéb
/oktatási, nevelési, egészségügyi stb./ infrastruktúra szin-
vonalától, sőt gyakran azok következménye.

Én magam sem foglalom bele a személyi infrastruktúrát az infra-
struktúra definíciójába.

A leggyakoribb csoportosítás:

1. termelői jellegű infrastruktúrába tartoznak:

- a/ az anyagi természetű szolgáltatást biztosítók
/pl. energiaszolgáltatás, áruszállítás/

b/ a nem anyagi természetű szolgáltatást biztosítók
/pl. szakoktatás, kutatás/

2. fogyasztási jellegű infrastruktúra:

a/ anyagi szolgáltatást nyújtók /pl. ivóvizellátás,
távfűtés/

b/ nem anyagi szolgáltatást nyújtók /pl. közművelődési
hálózat, közbiztonság/

/A "szocialista infrastruktúra" fogalom a fogyasztói infrastruktúra helyett szociális, vagy lakossági infrastruktúra megjelölést is használja./

Megkülönböztetnek még: társadalmi- és gazdasági infrastruktúrát
/előbbi pl. a jogrend, utóbbi az áruszállítás/.

P. Oldak szerint az infrastruktúrának 3 szférája van:

1/ a termelés fejlesztéséhez szükséges anyagi-tárgyi alapok /geológiai kutatások, energetika, vizellátás/

2/ a termelés fejlesztéséhez szükséges nem anyagi alapok /oktatás, egészségvédelem, művelődés, sport, üdülés/

3/ a környezetvédelem eszközei és feltételei /ökológiai infrastruktúra/

Nyikolaj A. Utyenkov az anyagi jellegű infrastruktúra csoportosítására tett javaslatot.

1. "Termelői infrastruktúra - a műszaki létesítmények olyan komplexuma, amely biztosítja egy adott területen az ipari és mezőgazdasági vállalatok telepítéséhez és eredményes

működéséhez szükséges anyagi-műszaki feltételeket."^{1/}

2. "Szociális infrastruktúra létesítmények, vállalatok és intézmények olyan komplexuma, amely egy körzet /népgazdasági komplexum, ipari központ, város/ társadalmi termelésben résztvevő népessége számára biztosítja a szükséges, megfelelő élet- és kulturális feltételeket."^{2/}

3. Különleges /honvédelmi/ infrastruktúra

A gazdasági növekedéssel összefüggésben állandóan bővül, változik az infrastrukturális szolgáltató bázis és tevékenység. Ilyen pl. a természetvédelem, a levegő, a víz tisztaságának és a bioszféra védelme.

Nem szabad tehát lezártnak tekinteni egyik ágazati besorolást sem.

A sokféle infrastrukturális ágazat közül engem a lakossági infrastruktúra foglalkoztat, alábbi elemzésemben a lakosság igényeit kielégítő létesítmények, intézmények által nyújtott szolgáltatások színvonalát vizsgálom. Véleményem szerint ebbe a kategóriába a következő területek tartoznak:

1/

Illés Iván-Rimaszombati Jenő: Infrastruktúra. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Bp. 1972. 309.o.

2/

ua. 310.o.

- energia, gázszolgáltatás
- vízellátás, csatornázottság
- szállítás, hírközlés
- kereskedelem, vendéglátás
- lakásellátottság
- városrendezés
- köztisztaság
- javító szolgáltatások
- egészségvédelem
- oktatás, kultúra.

A felsorolt területek közül a rendelkezésre álló statisztikai anyag korlátai miatt a következőkkel foglalkozom részletesen:

- I. Lakásellátottság, felszereltség
- II. Egészségügyi ellátottság
- III. Oktatás, közművelődés
- IV. Kereskedelem, vendéglátás
- V. Közlekedés, hírközlés

2. Az infrastruktúra statisztikai mérése

A fogalom meghatározásának sokfélesége ahogy bizonytalanságot okozott az ágazati besorolásban, ugyanúgy nehezíti az infrastruktúra statisztikai mérését.

Az elemzéshez azonban kellene a statisztikai adatok, akár az infrastruktúrának a népgazdaság egészére gyakorolt hatásait, és annak visszahatásait, akár egy terület, település vagy te-

lepülések ellátottsági viszonyait, vagy az országos képen elfoglalt helyét vizsgáljuk.

Fontos statisztikai számbavétel az elmaradott területek optimális ellátásához szükséges eszközök meghatározásában is. A színvonalbeli különbségek megszüntetését tervszerűen kell végezni. /Az infrastruktúra egyik lényeges jellemzőjéből, - a hosszú megvalósítási időből ill. élettartamból - adódóan elsősorban hosszutávú tervezésre van szükség./

2.1. A statisztikai értelmezés problémái

Statisztikailag az infrastruktúra viszonylag nehezen mérhető. Ez egyrészt abból adódik, hogy gyakran minőségi tényezőkről van szó, és ezeket nehéz számokkal kifejezni. Másrészt a statisztikai adatfelvétel nem elég átfogó, sok fontos alapadat hiányzik, különösen település szinten.

2.2. Elemzési módszerek

Korábban az infrastruktúra kevesebb elemből tevődött össze, de elemzéséhez ma már egyre árnyaltabb eszközökre van szükség, Módszertanilag nagy gondot jelent az elemek sokfélesége, mégis célszerű a vizsgálandó területekről minél több, lehetőleg minél jellemzőbb mutatót képezni.

Legegyszerűbb az út, ha az egyes elemeket ágazati csoportosításban külön-külön vizsgáljuk, a részmutatókat csupán egy-

máshoz és átlagokhoz viszonyítjuk. Ezt az analizáló módszert szerencsésnek tartom az infrastrukturális ellátottság vizsgálatánál, és dolgozatomban a településszintű mérésnél alkalmazom.

Vannak szerzők, akik a fogalomból eredő az ellátórendszer jellemzésére az anyagi infrastrukturális állomány egy főre vonatkoztatott értékét használják. Nehéz pontosan megállapítani az állóalap értékét, ugyanis számolni kell az amortizációval, azon kívül változnak az árviszonyok is. Összességében tehát az egyes időszakokban csak becsülni lehet az állóeszköz állomány értékét. Ez a módszer nem számol az eltérő földrajzi adottságokkal és településhálózattal, pedig ezeket figyelembe véve ugyanolyan állóalap-beruházáshoz nem mindig egyenlő ráfordítás szükséges.

A módszer további hiányossága, hogy nem veszi figyelembe a létesítményekben folyó tevékenységeket, amelyek jelentős mértékben módosíthatják az ellátottság színvonalát.

Az állomány működtetésére fordított költségek egy főre jutó volumene is módja lehet a fejlettségi színvonal meghatározásának. A fejlettebb ellátórendszer amellet, hogy több intézmény létét jelenti, a fenntartási költségek növelésével párhuzamosan a nyújtott szolgáltatások színvonalát is emeli.

Az egész infrastruktúra megismerésének igénye hozta magával a komplex vizsgálati módszert. Egy terület infrastrukturális ellátottságát egyetlen értékkel, az összevont fejlettségi-szint mutatóval jellemzik. Alapvető problémát jelent a mértékegységek sokfélesége, ezért kívánatos természetes mutatószámrendszerrel dolgozni.

A komplex vizsgálati módok sokasága 2 csoportba sorolható: egyik a "pontozásos", másik a "viszonyító" módszer. Meg kell jegyezni, hogy egyik szintetizálás sem hibátlan, érdemeik mellett hiányosságai is vannak.

A pontozásos módszer önálló értékitélet alapján odaitél pontokat, és ezek összesítése adja a vizsgált tényezők /települések vagy területek/ fejlettségi színvonalát. Eredményessége azonban szubjektív volta miatt vitatható.

A "viszonyító" módszer egy kiválasztott település vagy terület megfelelő mutatóihoz viszonyít, így a mértékegységeiktől megfosztott mutatók összevonhatók válnak. Az összevonás eredményeként kapott érték számszerűen jellemzi az adott település ellátottsági színvonalát.

A viszonyítási alap többféle lehet: egy jugoszláv módszerben a legrosszabb körülményekkel rendelkező terület vagy település a bázis, M.K.Bennett módszerében pedig a legjobb. Ez a módszer egyrészt alkalmas területek összehasonlítására, másrészt képet ad két időszak közötti relatív változásokról. Megyék infrastrukturális ellátottságának méréséhez a módszer módosított

formáját használom.

Figyelembe véve, hogy a viszonyítási alapot változtatva eltérő eredménysort kapok, véleményem szerint reálisabb a kép, ha a 19 megye mutatóiból "átlagmegye mutatót" számolok. Ekkor ugyanis a vizsgált értékek mindegyike szoros kapcsolatban áll a bázissal. Ezen kívül Bennett módszeréhez képest kiküszöbölöm annak a lehetőségét is, hogy a fejlettséget tükröző kedvező tulajdonság helyett esetleg egyes megyék speciális adottságából adódó magas érték legyen a viszonyítási alap. /Speciális helyzete miatt Budapestet nem hasonlítom a megyékhez/. Az infrastruktúra komplex vizsgálatánál megoldatlan a súlyozás kérdése. A súlyok megválasztása vagy szubjektív, vagy teljesen hiányzik, ez viszont eltorzítja a vizsgálat eredményét. Egy korszerű matematikai módszer, a faktoranalízis megoldja a problémát, alkalmazásához azonban számítógépre van szükség, ezért a gyakorlatban korlátozva használják.

3. Hazánk infrastrukturális ellátottságának helyzete

Az infrastruktúra fejlődésének vizsgálata nem választható el a gazdasági, pontosabban társadalmi-gazdasági fejlődéstől. A két tényező kölcsönösen összefonódik, infrastrukturális be-
ruházást szükségessé tehet például valamilyen termelő egység létrehozása, vagy egy új lakótelep megépítése. De ugyanígy egy infrastruktúrával megfelelően ellátott területen - más ipartelepítő tényezők figyelembevételével - gazdaságos

új üzemet létrehozni.

Az infrastruktúrális színvonal fejlődése a gazdasági növekedéshez képest egyenetlenebb képet mutat. Fellendülést egy-egy nagyobb létesítmény üzembehelyezése okozhat, visszaesést pedig a már aktuális beruházás elmaradása. Hosszabb időszakot alapul véve a két trendvonal nem távolodik el egymástól. Hazánkban népgazdasági tervek segítségével igyekszünk behozni a viszonylagos infrastruktúrális színvonal elmaradást /utólagos típus/.

3.1. Az infrastruktúra történelmi fejlődésének néhány főbb jellemzője

A XIX. sz. közepéig Kelet-Európában a feudalizmus késői korszaka csontosodott meg. Az ipari forradalom hatása nem tudta átalakítani a gazdaság és társadalom elmaradott szerkezetét és alacsony színvonalát. A kelet-európai területek agrárjellegét erősítette, hogy az iparosodó nyugat-európai országok innen biztosították mezőgazdasági szükségleteiket. A megnőtt agrárszállítások viszont meghatározóak voltak a kelet-európai területek modern közlekedéshálózatának kiépítésében.

A vasúti közlekedés, az úthálózat kiépítése, a modern vízi közlekedés, valamint a korszerű postai szolgálat és hírközlés megteremtése jelentette a XIX. századi háttérágazatot. A századfordulóra megindult a nagyobb ütemű városépítkezés, a szakosított kereskedelmi és közoktatási rendszer.

Az összes beruházás közel 50%-át fordították infrastruktúrális beruházásra, és ezzel egy kihasználatlan "keretet" hoztak létre.

Magyarország egy főre jutó nemzeti jövedelme az egyharmadát nem érte el a fejlett nyugat-európai országok nemzeti jövedelmének, ugyanakkor a háttérágazat fejlettsége a nyugat-európai szint 50-80 %-át jelentette.

A 20.században Kelet-Európában az infrastruktúra fejlődése lelassult, különösen a tőkeigényes ágazatokban /közlekedés, építkezés/ következett be a stagnálás. A 20-as években néhány új infrastrukturális területen történt jelentős előrelépés. A folyósított hitelek nagy részét infrastrukturális befektetésekre fordították /pl. a Talbot-kölcsönt villamosításra/. Azok a háttérágazatok, amelyekben nem volt jelentős előrehaladás, még a két világháború között is elegendő keretet jelentettek a lassan fejlődő gazdaság infrastrukturális szükségleteinek biztosításához.

A II.világháború után a termelést és annak közvetlen céljait, érdekeit szolgáló feladatokat oldották meg. Az ipari bázis megteremtése volt a fő cél, az infrastruktúra fejlesztése háttérbe szorult. A szocialista iparosítás elmaradott szerkezetű, hiányos infrastrukturális alapra épült.

A szűkös anyagi lehetőségek miatt az ipari termelést zömmel a már korábban is fejlett ipari tengelyekre, Budapestre és néhány településre koncentrálták. A területi munkamegosztás lényegében keveset változott a felszabadulás előtti állapotokhoz képest.

Az első ötéves tervben az ipar nélküli agrárvárosokban meg-

vetették az iparfejlesztés alapjait /Debrecen: golyóscsapágy-gyár, Jászberény: gépgyártás, Zalaegerszeg: ruhagyár, Székesfehérvár: híradástechnika, alumíniumipar, stb./. A sok új üzemvidéki telepítése, a szocialista városok és egyéb nagy létesítmények legalább egy évtizedre előre meghatározták a területi fejlesztés irányát. A túlzott mértékű nehézipari fejlesztéssel csak kismértékben járt együtt a településhálózat és infrastruktúra fejlesztése. Ennek oka egyrészt az anyagi eszközök korlátozottságában jelölhető meg, másrészt hiányzott az átfogó településhálózat és infrastruktúra-fejlesztési koncepció. Az új munkahelyek szívó hatására betelepülő népesség teljes mértékben igénybe vette az érintett városok infrastruktúráját. A szükséges infrastrukturális beruházásokra és a települések infrastrukturális állóalapjainak karbantartására csak igen kis összegeket fordítottak. Különösen a lakásállomány vonatkozásában lett egyre feszültebb a helyzet. A termelőszférák tekintetében lassabban fejlődő, vagy éppen stagnáló térségekben az infrastrukturális ellátottsági színvonal alacsony volt. Az elvándorlás következtében a már meglévő infrastruktúrát kevesebb fogyasztó használta, ily módon relative javultak az ellátás gondjai.

A mezőgazdasági jellegű települések hálózata átalakításának, az infrastruktúra fejlesztés egyik alapvető problémáját a tanyakérdés jelentette. A megoldás útját a községelesítésben látták. A szórványtelepülésekben élő népesség alapfokú ellá-

tását szolgáló községi és közellátási intézmények hálózatának kiépítését tervezték a tanyaközpontokban.

A mezőgazdaság szocialista átszervezése után falvainkban nagymértékű magánlakás építés kezdődött. Nem kevés azoknak a községi településeknek a száma, ahol a lakásállomány megkétszereződött. Általános iskolák, gyermekintézmények, járdaépítés, közvilágítás - fontos tényezői a falusi települések átalakulásának. Az ötvenes évek utolsó szakaszában az elkövetett hibák felszámolása és a legszükségesebb infrastrukturális ágazatok kiépítése volt a cél. A hatvanas évek elején a területi aránytalanságok megszüntetésére tettek intézkedéseket. Felismerték, hogy a gazdasági növekedés egyik meghatározó tényezője az infrastruktúra megkülönböztetett fejlesztése. Az infrastruktúra ellátottsági viszonyok javítását alapvetően segítette a modern műszaki-technológiai eszközök létrejötte /Pl: házigyárak/.

A XI. Pártkongresszus fő feladatának tekintette a lakosság életkörülményeinek javításában a települések infrastrukturális színvonalának emelését. A IV. ötéves tervben 8%-os évi növekedéssel a népgazdaság többi ágához képest az infrastruktúra fejlődik legdinamikusabban. Az iparfejlesztés évi üteme 6%, a mezőgazdaságé 5%. A foglalkoztatottság évi növekedése a népgazdaság egészében 1,8%, míg az infrastruktúra szférájában 10,3%. Figyelembe kell venni, hogy évszázados mulasztásokat

néhány év alatt nem lehet behozni. Még hosszú időre van szükség, hogy a hiányokat bepótoljuk, az elmaradott területek ellátottsági szintjét kiegyenlítsük.

3.2. Az infrastrukturális fejlesztés jelenlegi problémái /ágazati elemzés/

A "viszonylag elmaradott" megfogalmazás nagyon általános jellemzése az infrastrukturális ellátottnak. Meg kell vizsgálni a különböző részelemek fejlettségi színvonalát, melyek igen eltérő képet mutatnak.

3.2.1. Lakásellátottság, felszereltség

Hazánk infrastrukturális állóalapértékének nagy részét /mintegy 1000 milliárd Ft-ot/ a lakásállomány teszi ki. A felszabadulást követően a háborús károk helyreállítása után csupán a gazdaságfejlesztés és szocialista iparosítás fő centrumaiban beszélhetünk említésre méltó lakásépítésről és rekonstrukcióról. 1941 és 1949 között megközelítően 68,9 ezer lakás épült. /Ez a volumen a hetvenes évek évi lakásépítési ütemét sem éri el/.

A lakások felszereltsége sem mondható jónak.

1949-ben:	villannyal	46,2 %	
	vizzel	17,1 %	
	gázzal	7,1 %	
	vizöblítéses WC-vel	12,4 %-a	volt a lakásoknak felszerelve.

A technika fejlődése magával hozta az építőipar gépesítését, új technológiák /blokkos építési mód, stb./ kidolgozását. Új lakótelepek építését házgyárak /Budapest, Debrecen, Szeged, Miskolc, Győr/ és helyszini előgyártó üzemek /Dunaújváros, Pécs, Szolnok, Kaposvár/ segítették.

A hatvanas években 15 éves lakásfejlesztési programot dolgoztak ki, amely a munkások lakta területen 1 millió lakás építését irányozta elő. A lakásépítés dinamikájának növekedését mutatja az 1000 lakosra jutó épített lakások száma, mely az 1960-ban mért 5,8-hez képest 1974-re 8,4-re nőtt.

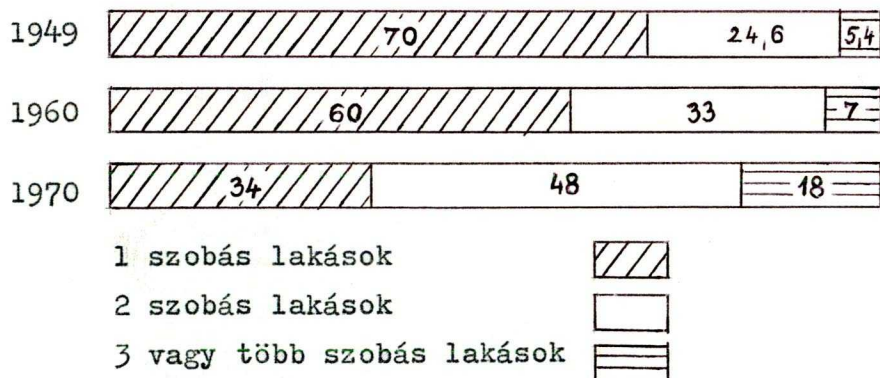
A lakásállomány növekedésével párhuzamosan tovább javult a laksűrűség, mérséklődött a lakáshiány.

1975-re a 100 lakásra jutó lakosok száma 46 fővel, 303-ra csökkent a lakásépítési program kezdéséhez képest.

Az épített lakások számának jelentős növekedése számottevően javította a lakások nagyság szerinti összetételét, melyet az 1. számú ábra fejlődésében szemléltet:

1.sz. ábra

A lakásnagyság alakulása 1949, 1960, 1975-ben / % /

A lakások felszereltsége területileg még differenciált, de a korábbi évekhez képest javulás tapasztalható:

	<u>1965</u>	<u>1976</u>
Villanyvezetékekkel ellátott lakások aránya	91,2%	97,2%
A vízhálózatba bekapcsolt lakások aránya	28,5%	50,7%
A csatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya	22,9%	29,0%

A korábban kevésbé ellátott területek ellátási színvonala gyorsabban fejlődik és az ellátási színvonalak jelentősen közelednek egymáshoz.

A lakosság energiafogyasztásának szerkezete megváltozott, nagymértékben csökkent a hagyományos tüzelőanyagok felhasználása.

A villamosenergia és gázfogyasztás mellett számottevően, mintegy háromszorosára nőtt a tüzelőolaj felhasználása. 1965-ben a háztartási vezetékes és propán-bután gázfogyasztók aránya országosan 14,5% volt, 1975-ben 24,7%.

3.2.2. Egészségügyi ellátottság

Az egészségügyi ellátottság színvonalát figyelembe véve legtöbb tennivaló ebben az ágazatban maradt. A körzeti orvosi hálózatot a felszabadulás után szervezték meg. Kevés a körzetek száma, a helyzetet még tovább rontja, hogy magas a betöltetlen állások aránya.

A vidék körzeti orvos hiányának gondját igyekeztek megoldani, amikor az 1977/78-as tanévben végzett fiatal orvosok részére bevezették, hogy csak a pályázati rendszerben meghirdetett

állásokat tölthetik be. Ez az intézkedés azonban nem hozta meg a várt eredményt. Az orvos-hiánnyal küzködő települések ui. más infrastrukturális ágazatot tekintve is elhanyagoltak, és ez csökkentette a fiatal orvosok letelepedési kedvét. A települések alapfokú egészségügyi intézményhálózatának másik fontos eleme a körzeti gyermekorvos ellátás. Ebben a tekintetben a városok helyzete elfogadható, a községekben azonban szinte megoldatlan a helyzet. A fokozatos javulás ellenére magas az általános és gyermek körzeti orvosra jutó lakosok száma, 1965-ben egy körzetre 2716 lakos jutott, 1976-ban 468-cal kevesebb. Jelentősebb differencia a főbb településcsoportok között van. A községekben lényegesen kevesebb lakos jut egy körzeti orvosra, mint a városokban, a községi ellátás nehézségeit inkább a körzetek osztottsága jelenti. A egészségvédelmi és gyógykezelési feladatok megoldásában az orvosi körzetek rendszere mellett a kiterjedt üzemi orvosi hálózat jelentőségét kell kiemelni.

A középfokú és magasabb szerepkörű települések fontos szerepet töltenek be saját és környezetük egészségügyi ellátásában. A magasabb szintű funkciók közül kórházzal és rendelőintézettel rendelkeznek. A vonzáskörzetük általában adminisztratív úton szabályozottak, így tényleges hatékonyságukat nehéz megállapítani.

A járóbeteg ellátás területén jelentős fejlődés történt 1965-höz képest, a szakrendelések napi szakorvosi munkaóráinak száma 1975-re országosan 34 %-kal emelkedett.

Az általános osztályos kórházi ágyak közel egyharmada Budapesten van, így a fővárosra vetített fajlagos mutató nagy: 1975-ben 10000 lakosra 85 ágy jut, azonban figyelembe véve az 51 ágyas országos átlagot meg kell állapítanunk, hogy hamis a kiugró érték, ugyanis az ország más megyéiből származó betegeket is gyógykezelnek a fővárosban. Budapesten más speciális rendeltetésű gyógyintézmények is működnek országos hatáskörrel.

Az egészségügyi ellátáson belül a fekvőbeteg ellátásban volt a legmérsékeltebb fejlődés, 1965-ben a 10000 lakosra jutó fekvőbeteg-gyógyintézeti ágyak száma 74 volt, 1974 végére 81; ezen a növekedésen belül az általános osztályos kórházi ágyak fajlagos mutatója kétszeres dinamizmussal nőtt. A mérsékelt fejlődés következtében csökkenő átlagos ápolási időtartam mellett is növekedett az intézmények zsúfoltsága.

A kórházzal nem rendelkező középfokú és annál magasabb szerepkörrel rendelkező településeken általában 18-35 férőhelyes szülőotthonok működnek.

Az utóbbi évek szociális politikai intézkedései lehetővé tették, hogy a dolgozó anyák tovább gondozhassák otthon gyermeküket. Így a bölcsődei elhelyezés iránt valamelyest csökkent az igény, a munkájukat folytatni kívánó anyák gyermekei számára azonban

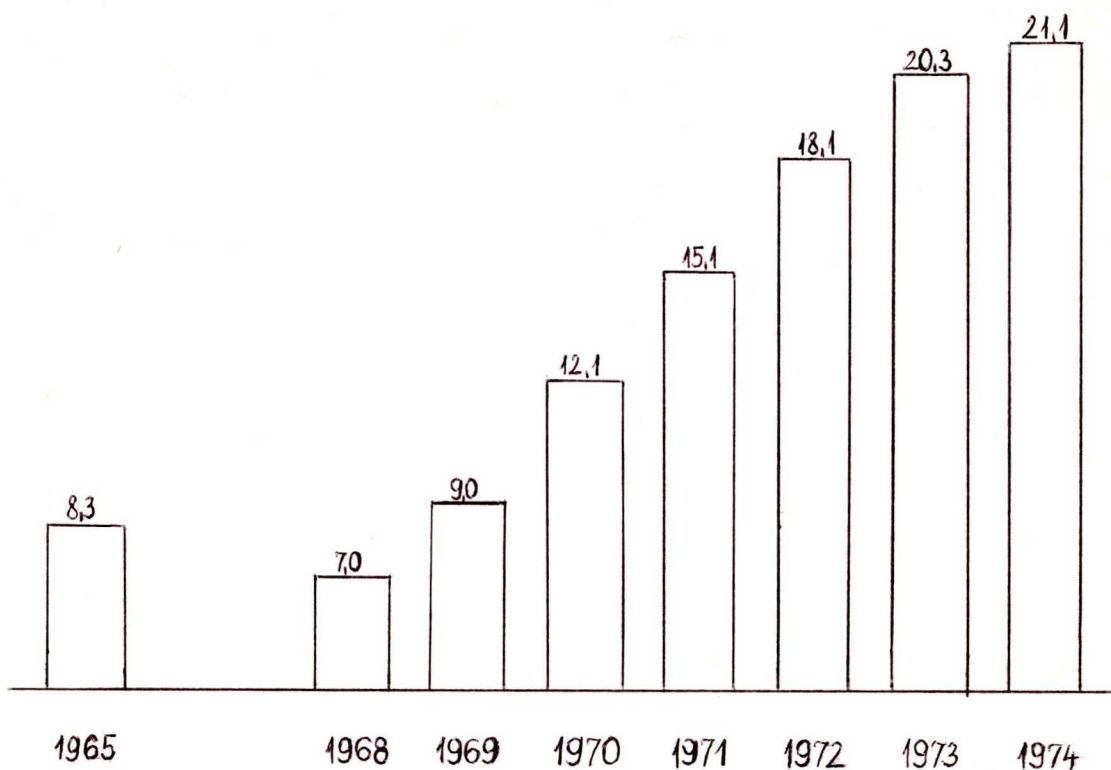
biztosítani kellene a bölcsődei elhelyezést. Elég kiterjedt a bölcsődei hálózat, de az ellátottság nem kielégítő, a 100 bölcsődéskorúra jutó bölcsődei férőhelyek száma 1965-ben országosan 8,8, 1976-ban 9,5 volt. Jóllehet a bölcsődéskorú gyermekek száma az említett időszakban alig változott, az igények száma napjainkban egyre nő, s így - különösen a városokban - évről évre emelkedik a férőhelyek hiánya miatt elutasítottak száma.

3.2.3. Oktatás, közművelődés

Az óvodáskorú gyermekek elhelyezésének igényével párhuzamosan emelkedik a társadalmi összefogással bővülő óvodai férőhelyek száma: 1965-ben a 100 óvodáskorúra jutó óvodai férőhelyek száma országosan 43,1 volt, 1976-ban ez az érték 64,9 %-kal nőtt. Ugyanakkor tovább emelkedik a férőhelykihasználás: 1976-ban 100 férőhelyen elhelyezett óvodáskorú gyermek száma 113 volt az 1965 évi 102-vel szemben - és továbbra is jelentős, különösen a városokban a férőhelyhiány miatt visszautasított igény. Az óvónők számának - közel kétszeres - emelkedése mellett csökkent az egy óvónőre jutó óvodások száma 15,3 %-kal, a nevelés színvonalát azonban rontja a képesítés nélkül dolgozó óvónők arányának országos növekedése /2.sz. ábra/.

2.sz. ábra

A képesítés nélküli óvónők aránya /%/ /1965-1974/

Az általános iskolai oktatásban a tanulólétszám csökkenése és a tantermi ellátottság kismértékű növekedése következtében jelentősen javultak az oktatás feltételei. Bár még mindig jelentős /25%/ a váltott rendszerben használt tantermek aránya

	1965	1976
Az általános iskolai tanulók száma 1000 lakosra	133,4	100,9
Az egy osztályteremre jutó általános iskolai tanulók száma	44,6	33,0

Jelentős előrelépés történt a külterületeken, főleg tanyákon élő gyermekek tanulási feltételeinek javításában. Az iskolák körzetesítésével, a diákotthonban lakó általános iskolai ta-

nulók számának növekedésével nőtt a szakrendszerű oktatásban részesülő felsőtagozatos tanulók aránya, nemcsak a nagyhatárú tanyás vidékeken, hanem az aprófalvas településszerkezetű területeken is.

Az általános iskolát végzettek közül évről évre többen tanulnak tovább középiskolában. A szakközépiskolai hálózat bővítésével - annak a helyi /megyei/ igényeknek egyre inkább megfelelő struktúrájával - növekszik a saját megyében továbbtanuló középiskolások aránya.

A pedagógiai feltételek mind az általános, mind a középiskolákban javultak. Azonban még mindig nem teljes az összhang a különböző szakos pedagógusok képzési aránya és a jelentkező igények között. Átfogó felmérések mellett - az adott képzési feltételek figyelembevételével - célirányosabban lehetne megoldani a pedagógusképzést.

Jelentősen és a korábbi éveknél arányosabb területi elosztásban fejlődött a felsőfoku oktatás a IV. ötéves terv kezdetétől.

A megyei jogú városokon túlmenően több más megyeszékhelyen is megkezdődött a helyi sajátos igényeknek megfelelő felsőfoku szakemberképzés. Az új intézmények beindulása mellett a kihelyezett tagozatok száma is növekedett. Az intézményfejlesztéssel párhuzamosan 1965-től 1976-ig 38%-al - nappali tagozaton 30%-al - emelkedett a felsőfoku intézmények hallgatóinak száma.

A közművelődést szolgáló intézmények közül a korszerűtlenek, alacsony kihasználtságuak jelentős része megszűnt. Az újonan

létesítettek már megfelelnek a közművelődési politika emelkedettebb követelményeinek.

A színházak, múzeumok iránti érdeklődés biztatóan fejlődik. A közönségszervezés különböző módja /"Korok, tájak, múzeumok"-akció, bérletrendszer, stb./ hatékonyan növeli a látogatók számát.

Az 1000 lakosra jutó moziférőhelyek száma 1965-ben 67,6 volt, 1976-ban 53,5-re csökkent. Elsősorban állaguk miatt szüntették meg a korszerűtlen, egészségtelen filmszínházak épületeit. Ebben az időszakban az 1000 lakosra jutó könyvtári kötetek száma 174,1 %-kal bővült. Elsősorban raktárgondokkal küzdenek a könyvtárak. A m²-ek növelése enyhítené és oldaná meg a kötetek gyors növekedéséből adódó gondokat.

A televízió rohamos elterjedése hazánkban közel háromszorosára növelte a TV-előfizetők számát, ugyanakkor a rádióelőfizetők száma stagnál.

3.2.4. Kereskedelem, vendéglátóipari ellátottság

A kereskedelmi hálózat fejlesztését az elmaradott területek ellátásának javítása mellett elsősorban az új lakótelepek építésével összefüggő feladatok határozták meg.

Az új boltok megnyitását a korszerűtlen egységek megszüntetése követte. A bolthálózat fejlesztése elsősorban nagy alapterületű, korszerű egységek létesítésére irányult, amely az alapterületeknek a boltszámnál nagyobb mértékű emelkedését, és így az átlagos bolt nagyság növekedését eredményezte.

	<u>1965</u>	<u>1976</u>
Az 1000 lakosra jutó bolti hálózat alapterülete /m ² /	214	362
Az egy boltra jutó lakosok száma /fő/	330,3	287,3

Legszámottevőbb területi különbség az élelmiszerbolt-hálózat esetében figyelhető meg, pedig a lakossági igények kielégítése a közeli beszerzés szempontjából fontos.

Szakosított boltok, áruházak a gazdaságilag magasabb szerepkörű településekben helyezkednek el, így vonzást gyakorolnak a környező területek népességére, ezért fel kell készülniük a saját népességük ellátásán felüli /nem mindennapi / igények kielégítésére is.

Jelentősen javult a kereskedelmi hálózat kapacitása és felszereltsége. A bolthálózaton belül nőtt a modernebb kiszolgálási egységek száma.

A forgalom ill. a fogyasztás volumenét és strukturáját nagymértékben befolyásolja a kereskedelmi áruellátás színvonala. Az élelmiszerboltok kínálata előcsomagolt, mélyhűtött, félkész- és késztermékkel bővült.

A ruházati ellátás is javult, ezt segítették elő az időszakos kiárusítások, árleszállítások és vásárok is, amelyek keretében a lakosság 20-40 %-kal olcsóbban juthatott hozzá bizonyos termékekhez.

Az árufőcsoportok közül a vegyesiparcikkek forgalma növekedett a legdinamikusabban, ez szorosan összefügg a választék

bővülésével /pl. színes vagy 2.műsor vételére alkalmas TV-k/.

Szélesedett az OTP hitelakcióba bevont iparcikkek köre. .

A vendéglátóipari hálózatban mérsékeltebb volt a fejlesztés koncentráltsága, ezért az üzletek száma 1965-től 1976-ig nagyobb mértékben bővült /5900 db/, mint a boltoké /4769 db/. .
Még mindig kevés a nagy átbocsátóképességű, kulturált önki-
szolgáló éttermek aránya.

A kereskedelmi vendéglátóhálózaton belül döntő /57,4 %!/ az italboltok, söntések, kocsmák és borozók aránya.

A megvalósított szállodaépítések és korszerűsítések elősegítették az idegenforgalom fejlődését. A kereskedelmi szálláshelyeken /szállodák, campingek, kisegítő szálláshelyek, fizető-vendéglátás/ belül a szállodai férőhelyek száma 1976-ban 29088. Területi elosztottságban az idegenforgalmi szempontok játszanak szerepet.

3.2.5. Közlekedés, hírközlés

Az 1968-ban jóváhagyott - 12 éves távlatra készült - közlekedéspolitikai koncepció alapvető célkitűzése a vasút teljes rekonstrukciója, a vasúti és közúti forgalom helyes arányainak kialakítása.

Vasúti közlekedés fejlesztéssel jelentős összegeket fordítottak a felszabadulás előtti fővonalak pályaépítésére, a biztosító berendezések cseréjére, állomáskorszerűsítésre. A mai megnövekedett forgalmat lebonyolító vasútvonalak felépítménye annyira elhasználódott, hogy az egész hálózaton szükségessé vált a sinek kicserélése.

Az állomások körzetesítésének eredményeként felszámolják a kisforgalmu vasútállomásokat, a forgalmat nagyobb állomásokra terelik át, amelyeket "központi pályaudvarokká" tervezik fejleszteni. A megszüntetett vasútvonalak helyett autóbusz és teherautó közlekedés bonyolítja le a forgalmat. Ennek következtében a kiskapacitású, gazdaságtalan vonalakat felszámolják, ezzel csökken a MÁV vasútvonalainak vágányhossza. Tovább folytatódik a vasuti vontatás korszerűsítése: dieselítés, villamosítás kiterjesztése. A terv végrehajtásaként teljesen felszámolják a gazdaságtalan gőzvontatást. A forgalom mindinkább a közutakra terelődött, s ezzel párhuzamosan a korábbi évekhez képest nőtt a közúthálózat hossza.

	<u>1965 végén</u>	<u>1974 végén</u>
Az állami közutak hossza /km/	29.246	29.801
Pormentes állami közutak hossza /km/	12.999	21.249

Hazánk a multból rendkívül elhanyagolt, korszerűtlen úthálózatot örökölt. A sok milliárdos ráfordítás ellenére közúthálózatunk minősége még mindig elmarad a korszerű követelményektől.

A gyorsan növekvő gépkocsi-és tehergépkocsi forgalom lebonyolítása érdekében folytatott útfelújítás gyakran csak "felületi kezelést" jelent. Ez a viszonylag olcsó megoldás

nem biztosít nagy teherbírást és nem is időtálló. Az utak elhasználódása 10-15 év. Elgondolkodtató, hogy a korszerűsítések ilyen gyakori egymásutánja, valamint a közbülső út-foltozgatások mennyire gazdaságosak, ha figyelembe vesszük az anyagköltségek mellett a munkaerőráfordítást, valamint ennek indirekt kihatásait, mint pl. a forgalom lassításából eredő anyagi veszteséget.

A legfontosabb főközlekedési utak és a nemzetközi útvonalak átépítése, iv- és emelkedési korrekció volt az első feladat. Ezt a tervet nagyrészt már teljesítettük.

A falusi települések között még napjainkban is nagy azoknak a száma, amelyek bekötő utakkal nincsenek bekapcsolva az országos közúti hálózatba. Városokban viszont találkozunk korszerű megoldásokkal:

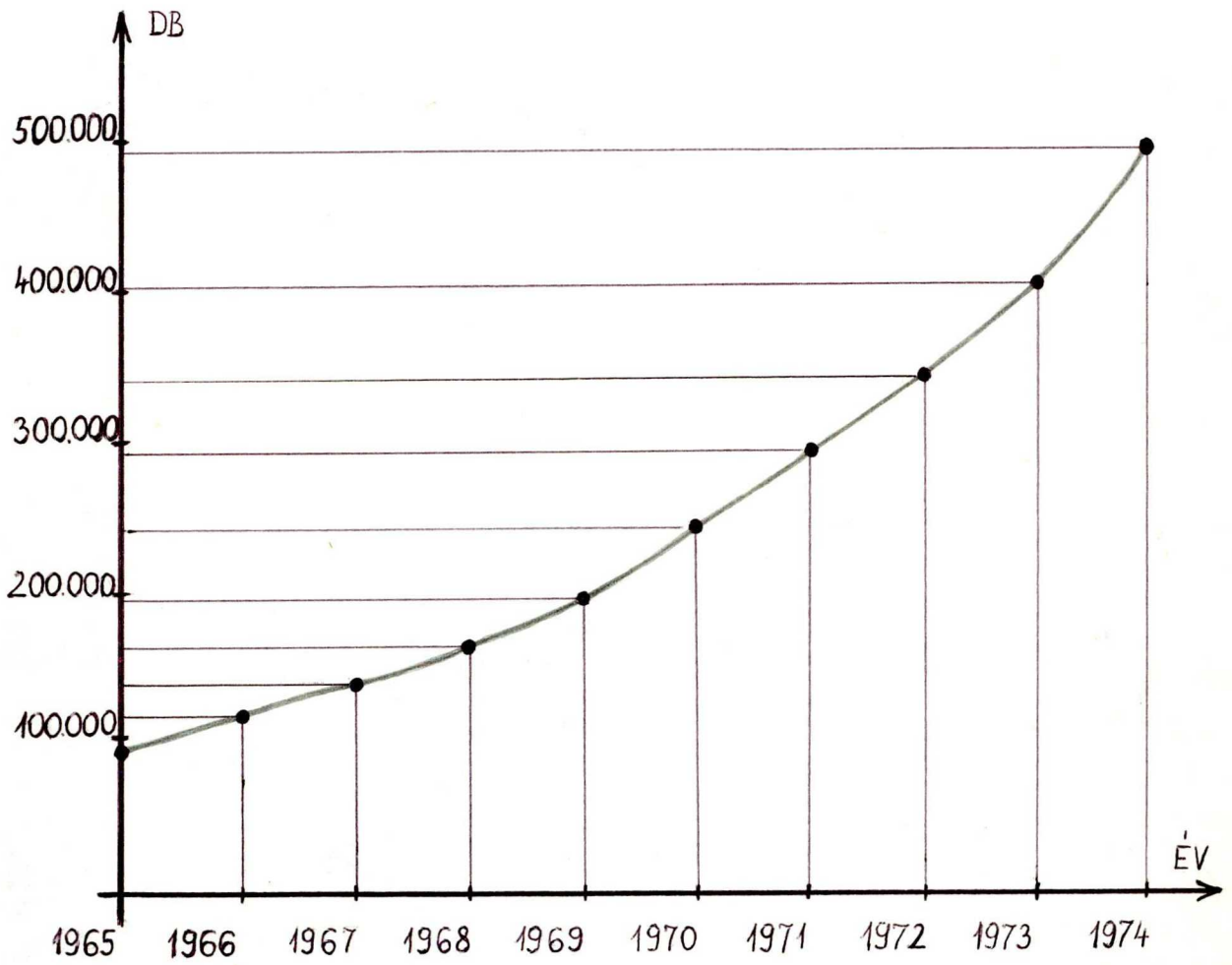
a belső forgalmat gyorsító, várost elkerülő összekötőutakkal, közúti felüljárókkal, melyek esetenként a városon keresztülhaladó vasutat ivelik át.

A személyszállítás terén - a vasút terhére - a közúti közlekedés részarányának növekedése volt jellemző. A rövidebb távolságra utazók közül mind többen részesítik előnyben a közúti közlekedést.

A személygépkocsi park gyors növekedése /lásd 3.ábra/ és a fokozódó közúti teherszállítás egyre zsúfoltabbá teszi útjainkat. Ehhez járul hozzá a nemzetközi autós turizmus rohamos térhódítása.

3.sz. ábra

A személygépkocsik számának alakulása /1965-1974/

Az elavult gépkocsipark felújítására a Volán Vállalat új, korszerű autóbuszokat vásárolt, ami kapacitásbővülést is jelentett és javította a városok helyi közlekedését is. Ujabb községeket kapcsoltak be az autóbusz-hálózatba, azonban vannak települések, ahová nem jut el az autóbusz, melynek egyik oka a már említett bekötőút-hiány.

A közúti áruszállítások volumene is jelentősen nő. A lakosság fuvarigényeinek kielégítése elsősorban a szilárd tüzelőanyag és tüzelőolaj házhozszállítása, a darabárúk háztól-házig fuvarozása a közlekedéspolitika egyik fontos részét képezi.

A közúti közlekedést szolgáló létesítmények száma csak kismértékben gyarapodott, így 1973 végén országosan 65 km állami közútra jutott egy benzinkút, ez alacsonyabb, mint a nemzetközi átlag.

A hírközlés színvonalát nagymértékben javította a Crossbar-telefonközpontok építése. A bekapcsolt távbeszélő főállomások száma 1965-höz képest 1975-re 62,5 %-kal nőtt, azonban a kábelhálózat túlterheltsége miatt kevésbé nőtt a beszélgetések száma.

Néhány év óta a figyelem előterébe kerültek a lakosság mindennapi igényeit kielégítő szolgáltatások, amelyek az életkörülmények javításában fontos szerepet töltenek be. A szolgáltatási kapacitás növelése érdekében a Kormány 1038/1969.sz. határozatot hozott, melynek értelmében kijelölte azokat a szolgáltatás-típusokat, amelyeket a IV. és V. ötéves terv

időszakában gyorsabb ütemben kell fejleszteni. Ennek a határozatnak a megvalósítása érdekében az Országos Tervhivatal minden megyében központi keretet biztosított a kiemelt szolgáltatások fejlesztésére. A növekvő igényeknek megfelelően a gépkocsi- és motorszerviz hálózat, a textiltisztítás, az elektromos háztartási gépek javítása emelkedett legnagyobb mértékben.

Az infrastrukturális ágazatok vizsgálata alapján ö s s z e - f o g l a l ó a n megállapíthatjuk, hogy a múlt örökségei még ma is érezhetőek. Az ellátottsági színvonal emelését átgondoltan, a többi népgazdasági feladattal összhangban, tervszerűen kell megoldani. Még hosszú időre van szükség az elmaradt /utólagos típusú/ infrastruktúra minden igényt kielégítő színvonalának megteremtéséhez.

Az infrastrukturális fejlesztések közül kiemelt feladat a lakásellátás javítása. Annak ellenére, hogy a lakásellátottság 1960-1975 között, a 15 éves lakásépítési terv sikeres végrehajtása következtében számottevő javulás következett be, a lakáshiányt nem sikerült felszámolni /1975 végén kb. 470.000 család nem rendelkezett önálló lakással/. Legnagyobb gondok a fővárosban és a gyorsan fejlődő ipari központokban vannak.

Az urbanizációs folyamat gyorsulása, a tömeges lakásépítés és a környezetvédelmi feladatok sürgető hatására a hetvenes évek elejétől vált erőteljesebbé a kommunális szolgáltatás fejlesztése. E szolgáltatások közül az életszínvonallal való szoros

kapcsolata valamint a nagyfokú területi differenciáltság miatt elsősorban a vizellátás és a csatornázás fejlesztése érdemel megkülönböztetett figyelmet.

Az egészségügyi ellátás fontos szerepet játszik a lakosság munkaerejének reprodukciójában és fejlesztésében. A távlati fejlesztési tervnek legfontosabb, egyúttal legnagyobb ráfordítást kívánó feladata a kórházfejlesztés, melyen belül különös figyelmet kell fordítani a szakosodási és integrációs tendenciákra. Nehezíti a helyzetet, hogy az egészségügyi dolgozók létszámának mintegy 20%-a nem rendelkezik megfelelő szakképesítéssel, valamint nagy a munkaerőfluktuáció.

Az oktatásügy fejlesztésének fő szempontja a népgazdaság szakemberszükségletének kielégítése. A hatvanas évek oktatási reformja, valamint a hetvenes évek elején megfogalmazott oktatáspolitikai határozat szerint különös figyelmet kell fordítani a szakmunkásképzés fejlesztésére. További fontos szempont az iskolák közötti színvonalbeli különbségek csökkentése, ennek érdekében anyagi- személyi feltételek javítása. A felnőtt-továbbképzés lehetőségét a "direkt módszereken" túl bővíteni kell a bölcsődei és óvodai ellátás iránti igények teljes kielégítésével is.

A közművelődés fejlesztése nagy anyagi ráfordítást igényel.

Kulturális létesítmények rekonstrukciója, művelődési házak és más kulturális intézmények hálózatának fejlesztése segítené a közművelődéssel kapcsolatos döntések végrehajtását.

A vásárlási körülmények javítása céljából szükséges növelni a

nagy alapterületű iparcikk- és élelmiszer áruházakat. A közétkeztetési konyhák kapacitásának fejlesztésével meg kell teremteni annak lehetőségét, hogy a szükségleteknek megfelelően növekedhessen a munkahelyi, a diák és gyermekétkeztetést igénybe vevők száma. Az idegenforgalom fejlesztésének középpontjába a hazai lakosság tömegturizmussal kapcsolatos igényeinek kielégítését célszerű állítani. A vendéglátás és a szállodaipar fejlesztésében a belső igényeknek megfelelően a nagy tömegű, viszonylag olcsó szálláshelyek és éttermek építése szükséges. A közlekedés fejlesztésében kiemelkedő feladat a kulturált városi és távolsági tömegközlekedés fejlesztése, melyet a XI. pártkongresszus határozata a következőképpen fogalmazott meg: "Figyelmünket a tömegközlekedésre, a személyszállítás gerincére összpontosítjuk. Ez a nagyvárosokban az úthálózat és a járműpark korszerűsítését, a fővárosban a gyorsközlekedés - elsősorban a metrohálózat - fokozott ütemű kielégítését igényli!"

Az infrastrukturális ágazatok fejlesztése összehangoltan kell, hogy történjék. Pl. egy lakótelep kivitelezése ne jelentsen csupán lakásépítést, hanem az üzlethálózat, az egészségügyi intézmények, az oktatási intézmények stb. egyidőben készüljenek el. Belátható, hogy az egymáshoz kapcsolódó létesítmények rossz időzített megvalósításával gátoljuk azok eredményes működését.

Dolgozatom további részében az ellátottság területi vetületét és a megyesorban Szolnok megye helyzetét vizsgálom az 1965-ös és 1976-os években.

4. Szolnok megye infrastruktúrájának helyzete az ország
többi megyéjéhez viszonyítva

Mint már a 2.2. fejezetben kifejtettem, a megyék infrastruktúrális méréséhez bizonyos korrekciókkal a Bennett-módszert tartom legalkalmasabbnak. Az infrastruktúrális ellátottságnak felállítottam az 1965. és 1976. évi megyei sorrendjét, melynek segítségével mindkét időszakban megállapítható Szolnok megye helye a többi megye között.

Vizsgálódásomnál - a statisztikai lehetőségek figyelembevételével - a mutatók következő optimumát használom:

I. Lakásellátottság, közműellátottság

1. 1000 lakosra jutó épített lakások száma /1961-65 ill.
1970-74-ben/
2. A 100 lakásra jutó lakosok száma
3. Villanyvezetékekkel ellátott lakások aránya
4. Háztartási vezetékes és propán-bután gázfogyasztók aránya
5. A vízhálózatba bekapcsolt lakások aránya /%/
6. A csatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya /%/

II. Egészségügyi ellátottság

7. Az egy általános- és gyermekorvosi körzetre jutó lakosok száma
8. Az egy nyilvános árusítású gyógyszerertárra jutó lakosok száma
9. A szakrendelések napi szakorvosi munkaóráinak 1000 lakosra jutó száma
10. A 10000 lakosra jutó orvosok száma

11. A 100 férőhelyre jutó bölcsődések száma
12. A 100 bölcsődés körúra jutó bölcsődei férőhelyek száma
13. Az általános osztályú kórházi ágyak száma 10000 lakosra

III. Oktatás

14. A 100 óvodáskorúra jutó férőhelyek száma
15. A 100 férőhelyre jutó óvodásgyermek száma
16. Az egy óvónőre jutó óvodáskorúgyermek száma
17. Az egy tanerőre jutó általános iskolai tanulók száma
18. Az egy osztályteremre jutó általános iskolai tanulók száma
19. Az egy tanerőre jutó középiskolai tanulók száma
20. Az egy osztályteremre jutó középiskolai tanulók száma

IV. Közművelődés

21. Az 1000 lakosra jutó mozi férőhelyek száma
22. Az 1000 lakosra jutó rádióelőfizetők száma
23. Az 1000 lakosra jutó TV előfizetők száma
24. Az 1000 lakosra jutó könyvtári kötetek száma

V. Kereskedelem

25. Az 1000 lakosra jutó bolti hálózat alapterülete /m²/
26. Az 1000 lakosra jutó vendéglátóipari hálózat alapterülete
27. Az egy boltra jutó lakosok száma
28. Az egy vendéglátóhelyre jutó lakosok száma

VI. Közlekedés

29. A pormentes állami közutak aránya
30. Egy postahivatalra jutó lakosok száma
31. Egy bekapcsolt távbeszélő főállomásra jutó lakosok száma

Nem veszek figyelembe olyan mutatókat, melyek elsősorban nem a helyi lakosság infrastrukturális igényeit elégítik ki /pl. szállodai férőhelyek vagy felsőfokú oktatási intézmények mutatói stb./, ellenkező esetben ugyanis az ilyen intézményekkel rendelkező települések irreálisan javítják a megye helyzetét. A mutatók szintetizálását a következő módon végzem:

Mutatónként képezem a megyék átlagát:

$$A_j = \frac{\sum_{i=1}^k a_{ij}}{k}$$

a_{ij} : i-edik megye j-edik mutatója

k : megyék száma /=19/

A_j : j. mutató megyei átlagának értéke

Minden egyes mutatónál a megyék átlaga a bázis és minden megye adatát ehhez viszonyítom:

$$A_{ij} = \frac{a_{ij}}{A_j}$$

/ j = 1, ..., 31 /

A_{ij} : j-edik mutató viszonylagos nagysága i-edik megyében

Az infrastruktúra egyes területeit különböző számú mutatókkal jellemzem. Az egyenetlen eloszlás következtében egy-egy megye infrastrukturális ellátottságának meghatározásában a különböző ágazatok nem egyenlő súllyal szerepelnek.

Célszerű: Cseh-Szombathy László által használt kétlépcsős finomítási eljárást alkalmazni.^{1/}

Először az egyes infrastrukturális területekre számolok összefoglaló mutatót:

$$S_{jk} = \frac{\sum_{i=1}^{n_{jk}} a_{jik}}{n_{jk}}$$

a_{jik} : a j-edik infrastrukturális terület i-edik naturális mutatójának viszonylagos nagysága k. megyében

n_{jk} : azoknak a naturális mutatóknak a száma, amelyek a j-edik infrastrukturális területről rendelkezésre állnak, k. megyében

A második lépésben az egyes infrastrukturális területek részösszesítésének értékeit átlagolom:

$$\bar{S}_k = \frac{\sum_{j=1}^q S_{jk}}{q}$$

S_{jk} : a j-edik infrastrukturális terület összefoglaló mutatója k. megyében

q : a vizsgálatba bevont infrastrukturális területek száma

Ezen a módon az összetevők színvonalát akárhány mutatóval jellemezhetem anélkül, hogy a végeredményt torzítanám.

1/

vö.: Cseh-Szombathy László: "Az életszínvonal elemzésének és nemzetközi összehasonlításának kérdései." Akadémiai Kiadó, 1962. 54-61. oldal

A fenti módon kapott komplex ellátottsági mutatót 1965. és 1976. évekre megyesorosan képezem.

Bennett módszeréhez hasonlóan az elemzésnek ez a módja egyrészt egy-egy időszakon belül megyék közötti összehasonlításra, másrészt két időszakon belül relatív változások mérésére alkalmazható.

Mivel az összehasonlítás elemi bázisa $/A_j/$ a két időszakot tekintve különböző, ez a módszer nem alkalmas egy-egy megye infrastrukturális fejlődésének jellemzésére.

A szintézis jellegéből következik, hogy több tényezőösszevonásának következtében a főbb tendenciákról tájékoztat, elfedi azonban azokat a szerkezeti módosulásokat, amelyek a tényezők súlyának megváltozásából erednek. Ezért az összkép igénye mellett nem szabad eltekinteni a megyék ellátottságának ágazati elemzésétől.

A lakásellátottság és közművesítettség összevont értékének kialakításánál figyelembe kell venni, hogy a 100 lakásra jutó lakosok számánál a kis számérték kedvező, a nagy pedig kedvezőtlen. Értelemszerűen a mutató reciprok értékével számoltam:

MEGYE \ MUTATÓ	laksűrűség	
	MUTATÓ	%
Győr-Sopron	348	91,8
Szolnok	301	106,4
megyei átlag	322	/ = 100,0/

Más infrastrukturális terület megfelelő mutatóinál is hasonló módon járok el.

A lakásellátottság és közművesítettség színvonalmutatója szerint 1965-ben nagy a differencia a legkedvezőbb helyzetű Győr-Sopron megye és a legkedvezőtlenebb helyzetű Szabolcs-Szatmár megye között /134,1%/. /1.sz.táblázat/ Győr-Sopron megye 1976-ban is megtartotta első helyét /2.sz.táblázat/. Kiemelkedő szerepe azonban mérséklődött: a megyesorban második legjobban ellátott megyéhez viszonyítva az 1965.évben mért /31,5%-os/ különbség 1976-ra /17,1%-ra/ csökkent.

A megyék közti kiegyenlítődést jelzi a két szélsőérték közti különbség csökkenése, mely 1976-ban /63,6%/. Szolnok megye mindkét vizsgált időszakban a gyengén ellátott megyék között van, helyzete alig javult 10 év alatt.

1965. és 1976. között kedvezően változott a 100 lakásra jutó lakosok száma. Az iparosodott területeken /Győr-Sopron, Komárom, Borsod megyében/ legrosszabb a helyzet, ahol a gazdasági fejlődés által vonzott népesség olyannyira megnőtt, hogy a tömeges lakásépítések ellenére sem tudták a lakásigényeket megfelelően kielégíteni, pedig ha megvizsgáljuk az 1000 lakosra jutó épített lakások számát, azt tapasztaljuk, hogy legnagyobb volumenű építkezések ezeken a területeken koncentrálódnak.

Látszólag Csongrád, Somogy, Békés, Bács, Szolnok megyékben legkedvezőbb a helyzet. E jobb lakásellátottsági viszonyokat a népességszám csökkenése következtében tapasztaljuk. /Szolnok

Lakás és közművesítettség ellátottság

1965.

Sor- rend	Megyék	Az 1000 la- kosra jutó épített la- kások száma /1961-1965/		A 100 lakásra jutó lakosok száma		Villanyveze- téssel ellá- tott lakások aránya		Háztartási ve- zetékes és propán-bután gáz fogyasztók aránya		A vízhálózatba bekapcsolt la- kások aránya		A csatornahá- lózatba bekap- csolt lakások aránya		Összevont lakás- ellátottsági és közművesítettsé- gi mutató
		Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	%
1.	Győr-Sopron	6,9	119,3	348	91,8	99,4	103,2	19,6	350,0	28,9	186,5	24,9	252,2	187,2
2.	Baranya	5,5	95,1	334	96,2	99,5	103,3	11,2	200,0	33,0	211,9	22,4	226,9	155,7
3.	Fejér	7,0	121,0	339	94,6	96,2	99,9	13,9	248,2	21,6	139,4	16,8	170,1	145,6
4.	Zala	7,3	126,2	323	99,6	97,9	101,6	18,3	326,8	13,1	84,5	11,8	119,5	143,0
5.	Komárom	8,1	140,0	344	93,1	99,5	103,3	1,5	26,8	40,0	258,0	21,8	220,8	140,3
6.	Hajdu-Bihar	4,7	81,3	317	101,5	94,2	97,8	11,3	201,7	18,5	119,3	14,5	146,9	124,8
7.	Vas	5,8	100,0	338	94,9	100,0	103,8	8,0	142,9	17,3	111,6	17,4	176,2	121,6
8.	Borsod-Abaúj-Zemplén	6,5	112,4	343	93,4	96,8	100,5	5,5	98,2	22,2	143,2	16,0	162,0	118,3
9.	Bács - Kiskun	3,8	65,7	300	106,7	92,7	96,3	2,8	50,0	10,4	67,0	2,8	283,6	111,6
10.	Veszprém	6,9	119,3	338	94,9	99,5	103,3	1,4	25,0	31,2	201,3	11,8	119,5	110,6
11.	Csongrád	4,3	74,3	294	108,6	97,2	100,9	9,7	173,2	16,0	103,0	9,7	98,2	109,7
12.	Heves	6,6	114,1	302	106,1	98,9	102,7	1,5	26,8	14,5	93,5	8,9	90,1	88,9
13.	Nógrád	6,5	112,4	312	103,0	97,3	101,1	0,8	14,3	13,8	89,0	9,9	100,3	86,7
14.	Somogy	6,4	110,6	294	108,6	95,0	98,6	1,6	28,6	14,2	91,6	5,7	57,7	82,6
15-16.	SZOLNOK	5,1	88,2	301	106,4	92,7	96,2	3,0	53,6	10,3	66,5	2,6	26,3	72,9
	Békés	3,7	63,9	299	107,1	97,6	101,4	0,7	12,5	3,2	20,6	1,3	131,7	
17.	Pest	6,2	107,2	337	95,2	94,5	98,1	1,7	30,4	8,2	52,9	2,3	23,3	67,9
18.	Tolna	4,0	69,1	311	103,3	98,1	101,9	1,3	23,2	7,6	49,0	2,4	24,3	61,8
19.	Szapolyos-Szatmár	4,6	79,5	338	94,9	91,8	95,3	1,0	17,9	2,1	13,5	1,7	17,2	53,1
	Megyék átlaga:	5,8	=100,0/	322	=100,0/	96,3	=100,0/	5,6	=100,0/	15,5	=100,0/	9,9	=100,0/	
	Országos átlag:	5,6		349*		97,2		14,5		28,5		22,9		

* 1960-ban

lásd az A. térképet

Lakás és közművesítettség ellátottság

1976.

Sor- rend	Megyék	Az 1000 la- kosra jutó épített la- kások száma /1970-1974/		A 100 lakásra jutó lakosok száma		Villanyveze- téssel ellá- tott lakások aránya *		Háztartási ve- zetékes és propán-bután gáz fogyasztó- k aránya *		A vízhálózatba bekapcsolt la- kások aránya		A csatornahá- lózatba bekap- csolt lakások aránya		Összevont lakás- ellátottsági és közművesítettség mutató
		Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	%
1.	Győr-Sopron	9,4	113,9	312	96,5	94,5	106,3	32,1	195,7	54,7	140,4	33	189,5	140,4
2.	Zala	8,0	96,9	303	99,3	91,6	103,0	36,0	219,5	42,7	109,6	19	109,1	122,9
3.	Baranya	6,2	75,1	312	96,5	96,1	108,1	21,5	131,1	54,6	140,1	31	178,0	121,5
4.	Vas	8,3	100,0	303	99,2	92,5	104,1	20,1	122,6	44,3	113,7	31	178,0	119,6
5.	Komárom	8,9	107,8	300	100,2	92,8	104,4	8,8	53,7	68,5	175,8	30	172,3	119,1
6.	Csongrád	9,1	110,3	276	109,1	82,7	93,0	24,0	146,3	43,5	111,6	20	114,8	114,2
7.	Fejér	9,0	109,1	302	99,7	93,4	105,1	27,1	165,2	15,5	39,7	26	149,3	111,4
8.	Borsod-Abaúj-Zemplén	7,7	93,3	312	96,5	90,4	101,7	17,7	107,9	39,7	101,9	26	149,3	108,4
9.	Veszprém	9,7	117,5	289	104,2	93,0	104,6	11,1	67,7	57,0	146,3	18	103,3	107,3
10.	Hajdu - Bihar	8,7	105,4	399	75,4	87,3	98,2	22,5	152,4	31,3	80,3	21	120,6	105,4
11.	Somogy	10,1	122,4	258	116,7	92,2	103,7	10,8	65,9	52,4	134,5	11	63,2	101,1
12.	Heves	7,6	92,1	285	105,6	91,0	102,4	11,0	67,0	35,2	90,4	16	91,9	91,6
13.	Nógrád	7,5	90,9	288	104,5	91,9	103,4	10,2	62,2	33,5	86,0	17	97,6	90,8
14.	SZOLNOK	8,1	98,2	280	107,5	85,8	96,5	13,5	82,3	32,2	82,7	8	45,9	85,5
15.	Bács - Kiskun	7,5	90,9	277	108,7	75,0	84,4	13,5	82,3	33,2	85,2	8	45,9	82,9
16.	Békés	7,6	92,1	272	110,7	86,2	96,9	11,6	70,7	28,5	73,1	9	51,7	82,5
17.	Pest	8,2	99,4	305	98,7	87,9	98,9	10,5	64,0	36,4	93,4	6	34,5	81,5
18.	Tolna	6,3	76,3	293	102,7	92,0	103,5	9,4	57,3	36,0	92,4	9	51,7	80,7
19.	Szapolyos-Szatmár	8,9	107,8	315	95,6	88,4	99,4	10,4	63,4	18,9	48,5	8	45,9	76,8
	Megyék átlaga:	8,3	/=100,0/	301	/=100,0/	88,9	/=100,0/	16,4	/=100,0/	39,0	/=100,0/	17	/=100,0/	
	Országos átlag:	8,1		303		91,2		24,7		50,7		29		

* 1975. január 1-én

lásd a B. térképet

megyében 1975-ben szinte kizárólag a községekben több mint 10000 lakás lakatlan, főként a tanyákból történő elköltözés miatt./

A lakosság életkörülményeit legközvetlenebbül befolyásoló infrastrukturális ágazatok közül a vízellátás, sőt a csatornázottság terén legtöbb a tennivaló.

A lakások közművesítettsége összefügg a települések közműellátásával, ez pedig a gazdasági jelleggel. Így a víz- és csatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya az iparilag fejlettebb területeken magas /Komárom, Veszprém, Győr-Sopron, Baranya megye/. Az ellátási differenciák mellett nagy szerepe van e téren az eltérő településszerkezeteknek is. Az aprófalvas településszerkezetű megyékben különösen nagy problémát jelent ezeknek a beruházásigényes szolgáltatásoknak a fejlesztése. Ugyanigy gond a nagyfalvas, tanyás településszerkezetű megyékben a települések központi területein túl a többi településrész ellátása. Ebből következik, hogy 1976-ban Vas és Zala megye aprófalvas településeiben a legalacsonyabb a vízművel és zárt csatornarendszerrel rendelkező települések aránya; ugyanakkor a közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya tekintetében kedvezőtlen ellátottságú megyék között több nagyfalvas, tanyás településszerkezetű megye /Bács-Kiskun, Szolnok, Békés megye/ található.

Az országos villamosvezetékálózatba minden települést bekapcsoltak.

Külterületeken, tanyákon találhatók olyan lakások, ahol korlátozottan agregátorokból nyerik a villamosenergiát.

Az alföldi megyék közül a villannyal ellátott lakások lakóinak aránya 1976-ban csak Csongrád és Bács-Kiskun megyében, a gázzal ellátottaké Békésben és Szabolcs-Szatmárban volt alacsonyabb a Szolnok megyeinél.

Összefoglalóan elmondható, hogy Szolnok megye lakáshelyzete nem kielégítő és a közművesítettség területén tapasztalható fejlődés ellenére sem javult kielégítő mértékben Szolnok megye helyzete ebben az ágazatban, a többi megyéhez képest.

Az egészségügyi ellátottság területén Szolnok megye 1976-ban szerzett negyedik helyét saját fejlődésén túl a Győr-Sopron, Fejér, Vas és Komárom megyék ellátottságában bekövetkezett relativ romlásnak is köszönheti. /3. és 4.sz.táblázat/

A 10000 lakosra jutó orvosok számát tekintve a megyesorban az utolsók közt van. Kedvezőtlen helyzetét tovább rontja, hogy ez a mutató magában foglalja a nyugdíjazás miatt már nem praktizáló orvosok számát is. Vidéken 1975-ben Szolnok és Nógrád megyében volt a legmagasabb a betöltetlen körzeti orvosi állások aránya.

Az egészségügyi ellátottság a vizsgált időszakban országosan gyengén fejlődött. Legjelentősebb növekedés Békés, Bács-Kiskun, Szabolcs megyékben a napi szakrendelési órák számának emelkedésében tapasztalható.

Egészségügyi ellátottság
1965.

Sor- rend	Megyék	Az egy általá- nos- és gyer- mekorvosi kör- zetre jutó la- kosok száma		Az egy nyilván- nos árusításu gyógyszertár- ra jutó lako- sok száma		A szakrende- lések napi szakorvosi munkaóráinak 1000 lakosra jutó száma		A 10000 lakos- ra jutó orvo- sok száma		100 férőhely- re jutó böl- csődés száma		A 100 bölcső- dés korura ju- tó bölcsődei férőhelyek száma		A 10000 lakos- ra jutó általá- nos osztályu kórházi ágyak száma		Összevont egészségügyi ellátottsági mutató
		Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	%
1.	Komárom	2628	111,7	8550	82,1	2,8	144,2	14,8	125,2	1282	135,5	7,8	129,5	47,0	159,0	126,7
2.	Vas	2960	99,2	7357	95,4	1,9	97,8	14,3	120,9	1408	123,3	7,1	117,9	45,5	153,9	115,5
3.	Győr-Sopron	3095	94,9	6868	102,2	2,2	113,3	13,5	114,2	1282	135,5	7,8	129,5	38,6	130,6	117,2
4.	Tolna	2718	108,0	6117	114,8	1,9	97,8	12,1	102,3	1190	146,0	8,4	139,5	23,9	80,9	112,8
5.	Csongrád	2866	102,5	5713	122,9	2,6	133,9	12,4	104,9	1667	104,2	6,0	99,7	29,2	98,8	109,6
6.	Fejér	2771	105,9	6217	112,9	2,1	108,1	12,1	102,3	1429	121,5	7,0	116,3	25,3	85,6	107,5
7.	Baranya	2534	115,9	7932	88,5	2,8	144,2	13,7	115,8	1786	97,2	5,6	93,0	28,4	96,1	107,2
8.	SZOLNOK	2968	98,9	6309	111,2	1,8	92,7	11,3	95,5	1389	125,0	7,2	119,6	26,9	91,0	104,8
9.	Veszprém	2798	104,9	6744	104,1	2,2	113,3	14,2	120,1	1923	90,3	5,2	86,4	33,2	112,3	104,5
10.	Nógrád	3040	96,5	7548	93,0	2,0	103,0	12,6	106,5	2083	83,3	4,8	79,7	41,4	140,1	100,3
11.	Somogy	2804	104,7	5616	125,0	1,7	87,5	10,9	92,2	1818	95,5	5,5	91,3	28,0	94,7	98,7
12.	Heves	3107	94,5	7539	93,1	1,9	97,8	12,9	109,1	1724	100,7	5,8	96,3	29,0	98,1	98,5
13.	Békés	3191	92,0	6122	114,7	1,4	72,1	10,6	89,6	1587	109,4	6,3	104,6	25,8	87,3	95,7
14.	Bács - Kiskun	2946	99,6	7240	97,0	1,6	82,4	11,2	94,7	1754	99,0	5,7	94,7	28,6	96,8	94,9
15.	Zala	2915	100,7	7845	89,4	1,4	72,1	10,8	91,3	2000	86,8	5,0	83,0	32,5	110,0	90,5
16.	Pest	3127	93,9	7481	93,8	1,8	92,7	8,8	74,4	1538	112,9	6,5	108,0	13,8	46,7	88,9
17.	Hajdu - Bihar	3097	94,8	6676	105,2	1,9	97,8	12,2	103,2	2632	66,0	3,8	63,1	24,9	84,2	87,8
18.	Borsod-Abaúj-Zemplén	2841	103,3	7936	88,5	1,9	97,8	7,6	64,3	2272	76,4	4,4	73,1	15,1	51,1	79,2
19.	Szabolcs-Szatmár	3372	87,0	8554	82,0	1,0	51,5	8,7	73,6	2222	78,1	4,5	74,7	24,5	82,9	75,7
	Megyék átlaga:	2935	/=100,0/	7020	/=100,0/	1,9	/=100,0/	18,2	/=100/	1736	/=100,0/	6,0	/=100/	29,5	/=100,0/	
	Országos átlag:	2716		7217		2,5		17,9		1136		8,8		42,5		

Egészségügyi ellátottság

1976.

Sor- rend	Megyék	Az egy általá- nos- és gyer- mekorvosi kör- zetre jutó la- kosok száma		Az egy nyilván- os árusításu gyógyszertár- ra jutó lako- sok száma *		A szakrende- lések napi szakorvosi munkaóráinak 1000 lakosra jutó száma		A 10000 lakos- ra jutó orvo- sok száma		100 férőhely- re jutó böl- csődés száma		A 100 bölcső- dés korura ju- tó bölcsődei férőhelyek száma		A 10000 lakos- ra jutó álta- lános osztályu korházi ágyak száma		Összevont egészségügyi ellátottsági mutató
		Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	%
1.	Baranya	2054	115,2	7863	90,5	3,6	133,3	34	171,8	1010	132,3	9,9	128,8	57	120,7	127,5
2.	Csongrád	2250	105,2	6228	114,3	3,5	129,6	33	166,8	1266	105,6	7,9	102,8	65	137,7	123,1
3.	Tolna	2245	105,4	5872	121,2	2,6	96,3	21	106,1	961	139,1	10,4	135,3	55	116,5	117,1
4.	SZOLNOK	2455	96,3	5886	120,9	2,6	96,3	17	85,9	1075	124,4	9,3	121,0	44	93,2	105,4
5.	Komárom	2366	100,0	8442	84,3	2,9	107,4	19	96,0	1136	117,6	8,8	114,5	55	116,5	105,2
6.	Vas	2308	102,5	7161	99,4	2,6	96,3	20	101,1	1176	113,6	8,5	110,6	51	108,0	104,5
7.	Hajdu-Bihar	2361	100,2	7090	100,4	2,8	103,7	25	126,3	1369	97,7	7,3	95,0	47	99,6	103,3
8.	Somogy	2202	107,4	5404	131,8	2,6	96,3	18	90,9	1333	100,3	7,5	97,6	44	93,2	102,5
9.	Zala	2419	97,8	7267	97,9	2,3	85,2	19	96,0	1282	104,3	7,8	101,5	51	108,0	98,7
10.	Borsod-Abaúj-Zemplén	2351	100,6	7959	89,4	2,6	96,3	18	90,9	1250	107,0	8,0	104,1	48	101,7	98,6
11-12.	Győr - Sopron	2476	95,5	7097	100,3	3,0	111,1	19	96,0	1389	96,2	7,2	93,7	45	95,3	98,3
	Veszprém	2419	97,8	7162	99,4	2,9	107,4	21	106,1	1538	86,9	6,5	84,6	50	105,9	98,3
13.	Heves	2366	100,0	6979	101,9	2,6	96,3	19	96,0	1408	95,0	7,1	92,4	47	99,6	97,3
14.	Békés	2504	94,4	6014	118,3	2,5	92,6	15	75,8	1220	109,5	8,2	106,7	37	78,4	96,5
15.	Fejér	2387	99,1	6453	110,3	2,8	103,7	17	85,9	1408	95,0	7,1	92,4	38	80,5	95,3
16.	Nógrád	2380	99,4	7555	94,2	2,5	92,6	17	85,9	1563	85,5	6,4	83,3	54	114,4	93,6
17.	Bács - Kiskun	2427	97,5	7011	101,5	2,6	96,3	17	85,9	1587	84,2	6,3	82,0	45	95,3	91,8
18.	Szapolyos-Szatmár	2615	90,5	8272	86,1	2,0	74,1	13	65,7	1538	87,0	6,5	84,6	42	89,0	82,4
19.	Pest	2345	100,8	8419	84,5	2,6	96,3	14	70,7	1887	70,8	5,3	69,0	22	46,6	77,0
	Megyék átlaga:	2365	/=100,0/	7117	/=100,0/	2,7	/=100,0/	19,8	/=100,0/	1337	/=100,0/	7,7	/=100,0/	47	/=100,0/	
	Országos átlag:	2248		7539		3,3		25		1053		9,5		53		

* 1975. január 1-én

lásd a D. térképet

Szolnok megyében a 10000 lakosra jutó kórházi ágyak aránya az országos átlagnak megfelelő ütemben fejlődött /67,2%-kal, országosan 64,9%-kal/.

A bölcsödei férőhelyek számát tekintve az 1000 bölcsödés-korúra jutó fajlagos mutató alapján a vidéket tekintve Tolna, Baranya és Szolnok megyében legjobb a helyzet. Az igények növekedésével mind nagyobb a bölcsödék zsúfoltsága.

Legrosszabb a helyzet Pest, Bács-Kiskun, Nógrád és Veszprém megyékben.

Az egészségügyi ellátottsággal kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy nehéz a megyéket differenciálni, mivel jelentős fejlettségbeli eltérések elsősorban a városok és községek között, valamint Budapest esetében jelentkeznek.

A jövő feladata tehát a vidék ellátottsági szintjének növelése úgy, hogy a községekben elsősorban az alapellátottságot biztosítsuk /gyógyszertárak, szakorvosi rendelők hálózatának kiterjesztése stb./, a városokban pedig a magasabb szintű funkciókat /fekvőbeteg ellátás, klinikák, stb./ kell fejleszteni, ezeknek ugyanis jelentős szerepe van a környezet egészségügyi ellátásában.

Az oktatás terén rendkívül kicsi a megyéket jellemző komplex részmutatók szóródása. /5., 6.sz.táblázat/ 1965-ben a legkedvezőtlenebb helyzetű Borsod-Abaúj-Zemplén megye; a megyék átlagos oktatási ellátottságának 85,7%-át képviselte, a legkedvezőbb helyzetű Tolna ellátottsága is csak 11%-kal haladja meg e megyék átlagát.

1976-ban tovább csökken a legmagasabb és legkisebb értékek közötti különbség /rangen/ értéke 19,8 az 1965.évi 25,3-hoz képest.

Szolnok pozícióromlása /5.helyről 13.-ra esett vissza/ a fentiek miatt nem jelent súlyos problémát.

Közepesen jó a megye gyermekintézményekkel való ellátottsága. Csupán hét megye előzi meg az óvodai férőhely ellátottságot tekintve, de a legjobb /Tolna/ megyéhez képest is csekély a lemaradása.

Az általános iskolai helyzet megyei különbségei 1976-ban is hasonlítanak az 1965-ös állapotokhoz. A megyék átlagához viszonyítva az Alföldön, Pest, Borsod, Fejér és Komárom megyékben van elmaradás, annak ellenére, hogy az utóbbi évtizedben nagy változtatásokat hajtottak végre az oktatás színvonalának emelésének érdekében. /pl. körzetesítés, szakoktatás arányának növelése stb./.

A tanyai iskolák gondján könnyített a körzetesítés, amelyet elsőként Szolnok megye kezdeményezett, és 90%-ban már végre hajtották.

Oktatási ellátottság
1965.

Sor- rend	Megyék	A 100 óvodás- korura jutó óvodai férő- helyek száma		A 100 férő helyre jutó óvodás gyer- mekek száma		Az egy óvó- nőre jutó óvo- dás gyermekek száma		Az egy tanerő- re jutó általá- nos iskolai ta- nulók száma		Az egy osztá- lyteremre jutó általá- nos iskolai tanulók száma		Az egy tanerőre jutó középisko- lai tanulók száma		Az egy osztály- teremre jutó középiskolai tanulók száma /nappali tag./		Az oktatás összevont mutatója
		Mutató %		Mutató %		Mutató %		Mutató %		Mutató %		Mutató %		Mutató %		%

lásd az E.térképet

Oktatási ellátottság

1976.

Sor- rend	Megyék	A 100 óvodás- korura jutó óvodai férő- helyek száma	A 100 férő- helyre jutó óvodás gyerme- kek száma	Az egy óvó- nőre jutó óvo- dás gyermekek száma	Az egy tanerő- re jutó általá- nos iskolai ta- nulók száma	Az egy osztá- lyteremre jutó általá- nos iskolai tanulók száma	Az egy tanerőre jutó középisko- lai tanulók száma	Az egy osztály- teremre jutó középiskolai tanulók száma	Az oktatás összevont mutatója
		76/77.		74/75.					
		Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%
1.	Tolna	90,9	128,2	103	102,4	14,4	106,8	14,7	106,7
2.	Nógrád	79,0	111,4	106	99,5	15,1	101,9	15,5	101,2
3.	Békés	79,6	112,2	106	99,5	16,7	92,2	15,8	99,3
4.	Győr-Sopron	76,3	107,6	114	92,5	16,0	96,2	15,0	104,6
	Csongrád	76,8	103,3	110	95,9	16,9	91,1	14,6	107,5
5-6-7.	Zala	65,1	91,8	110	95,9	15,8	97,4	14,9	105,4
	Baranya	64,1	90,4	116	90,9	14,7	104,7	14,1	111,4
8.	Fác-Kiskun	73,3	103,3	106	99,5	17,0	90,5	16,2	96,9
9.	Vas	64,7	91,2	116	90,9	16,1	95,6	14,9	105,4
10.	Veszprém	72,4	102,1	108	97,7	17,4	88,4	15,6	100,6
11.	Somogy	67,3	94,9	114	92,5	16,9	91,1	15,2	103,3
12.	Pest	67,6	95,3	113	93,3	17,1	90,0	17,2	91,2
13.	SZOLNOK	72,2	101,8	110	95,9	15,4	98,9	16,0	98,1
14.	Komárom	77,9	109,8	108	97,7	17,4	88,4	16,8	93,5
15.	Fejér	71,7	101,1	114	92,5	15,3	100,6	16,8	93,5
16.	Hajdu-Bihar	66,1	93,2	109	96,7	16,8	91,2	16,4	95,7
17.	Szabolcs-Szatmár	61,6	86,9	110	95,9	16,6	92,7	16,3	96,2
18.	Heves	65,8	92,8	116	90,9	17,0	90,5	15,2	103,3
19.	Borsod-Abaúj-Zemplén	55,2	77,8	113	93,3	16,8	91,6	17,0	92,3
Megyék átlaga:		70,9/=100,0/		107/=100,0/		15,3/=100,0/		15,6/=100,0/	
Országos átlag:		71,1		113		15,6		15,7	
						33		14,0	
								35,4	

lásd az F. térképet

1976-ban végzett általános iskolai tanulók közül Győr-Sopron, Csongrád, Borsod és Zala megyében találtak legnagyobb arányban a továbbtanulók igényüknek megfelelő középiskolát megyéjük területén.

1976-ban vidéken Csongrád, Győr-Sopron és Vas megyében volt a legmagasabb az 1000 lakosra jutó, a megyében lakó, és az ország valamelyik felsőoktatási intézményében továbbtanuló fiatalok száma.

Szolnok megyében a közművelődés mennyiségi mutatói az országoshoz és az alföldi megyékhez viszonyítva kedvezőek /7., 8.sz.táblázat/. Ennek ellenére a lakosság jelentős részének kulturális igényei elmaradtak a lehetőségektől. A művelődés lehetőségeinek bővítése, ugyanis nem vonta maga után kívánatos mértékben a lakosság kulturális aktivitásának fokozódását. Az 1000 lakosra jutó mozi férőhelyek száma - Veszprém megyét kivéve - az országos tendenciának megfelelően minden megyében csökkent. A bővítés következtében 1974-re Veszprém megyének van ezen a területen a legkedvezőbb helyzete.

A vizsgált időszakban a rádióelőfizetők száma már alig változott. Növekedés csupán a megyék 50%-nál figyelhető meg

Közművelődési ellátottság
1965.

Sor- rend	Megyék	Az 1000 lakosra jutó moziférő- helyek száma		Az 1000 lakosra jutó rádióelő- fizetők száma		Az 1000 lakosra jutó TV előfi- zetők száma		Az 1000 lakosra jutó könyvtári kötetek száma		A közművelő- dés összevont mutatója
		Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	%
1.	Borsod-Abaúj-Zemplén	83,0	107,5	247	108,3	103	153,0	1872	109,4	119,6
2.	Vas	119,1	154,2	240	105,2	59	87,6	2218	129,7	119,2
3.	Komárom	71,7	92,8	241	105,6	111	164,9	1692	98,9	115,6
4.	Nógrád	105,4	136,5	225	98,6	66	98,0	2052	120,0	113,3
5.	Veszprém	99,2	128,5	223	97,7	76	112,9	1764	103,1	110,6
6.	Tolna	93,0	120,4	244	106,9	60	89,1	2028	118,6	108,8
7.	Heves	72,3	93,6	250	109,6	78	115,9	1740	101,7	105,2
8.	Somogy	96,9	125,5	218	95,5	56	83,2	1897	110,9	103,8
9.	Borsod-Abaúj-Zemplén	80,3	104,0	216	94,7	72	107,0	1756	102,7	102,1
10.	Győr-Sopron	74,9	97,0	235	103,0	77	114,4	1583	92,5	101,7
11.	Fejér	64,1	83,0	226	99,1	89	132,2	1570	91,8	101,5
12.	Csongrád	49,5	64,1	256	112,2	80	118,8	1863	108,9	101,0
13.	Zala	102,0	132,1	203	89,0	43	63,9	1891	110,6	98,9
14.	SZOLNOK	61,3	79,4	242	106,1	57	84,7	1905	111,4	95,4
15.	Békés	59,0	76,4	249	109,1	61	90,6	1434	83,8	90,0
16.	Pest	51,9	67,2	227	99,5	76	112,9	1059	61,9	85,4
17.	Pács- Kiskun	58,3	75,5	208	91,2	49	72,8	1420	83,0	80,6
18.	Hajdu-Bihar	59,8	77,4	212	92,9	36	53,5	1303	76,2	75,0
19.	Szapolyos-Szatmár	65,6	84,9	173	75,8	30	44,6	1453	84,9	72,6
	Megyék átlaga:	77,2	/=100,0/	228	/=100,0/	67	/=100,0/	1710	/=100,0/	
	Országos átlag:	67,6		245		82		1732		

lásd a G. térképet

Közművelődési ellátottság

8. számú táblázat

1976.

Sor- rend	Megyék	Az 1000 lakosra jutó moziférő- helyek száma *		Az 1000 lakosra jutó rádióelő- fizetők száma		Az 1000 lakosra jutó TV előfi- zetők száma		Az 1000 lakosra jutó könyvtári kötetek száma		A közművelő- dés összevont mutatója
		Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	%
1.	Nógrád	98,1	154,8	243	105,9	236	104,1	3827	116,2	120,3
2.	Veszprém	105,4	166,4	222	96,7	231	101,9	3551	107,8	118,2
3.	Zala	94,2	148,7	222	96,7	214	94,4	3880	117,8	114,4
4.	Vas	65,5	103,4	233	101,5	231	101,9	4416	134,1	110,2
5.	Tolna	74,2	117,1	242	105,4	231	101,9	3566	108,3	108,2
6.	Somogy	76,3	120,4	227	98,9	225	99,3	3748	113,8	108,1
7.	Baranya	61,7	97,4	244	106,3	235	103,7	3498	106,2	103,4
8.	Komárom	55,2	87,1	250	108,9	251	110,8	3301	100,3	101,8
9-10.	Heves	66,9	105,6	235	102,4	238	105,0	3010	91,4	101,1
	SZOLNOK	45,2	71,3	263	114,6	238	105,0	3740	113,6	
11.	Borsod-Abaúj-Zemplén	68,0	107,3	204	88,9	221	97,5	3219	97,8	97,9
12.	Békés	52,8	83,3	257	112,0	235	103,7	2810	85,3	96,1
13.	Győr-Sopron	53,8	84,9	224	97,6	240	105,9	3053	92,7	95,3
14.	Fejér	48,8	77,0	231	100,6	238	105,0	3081	93,6	94,1
15.	Csongrád	36,8	58,1	244	106,3	223	98,4	3406	103,4	91,2
16.	Szabolcs-Szatmár	61,5	97,1	180	78,4	195	86,0	2846	86,4	87,0
17.	Hajdu-Bihar	49,8	78,6	216	94,1	213	94,0	2622	79,6	86,6
18.	Bács-Kiskun	54,9	86,7	210	91,5	194	85,6	2690	81,7	86,4
19.	Pest	34,7	54,8	214	93,2	217	95,8	2296	69,7	78,4
	Megyék átlaga:	63,3	/=100,0/	229	/=100,0/	226	/=100,0/	3292	/=100,0/	
	Országos átlag:	53,5		241		233		3118		

* 1974-ben

lásd a H. térképet

- 54 -

/Alföld, Somogy, Zala/. Nem így a TV-előfizetők arányánál, ahol a megyék átlagát tekintve több mint háromszoros a növekedés. 1965-ben Komárom, Baranya, Fejér megyében a legmagasabb a mutató értéke. 1976-ra Győr-Sopron, Heves és Szolnok megye felzárkózott a legjobbak mellé.

Az 1000 lakosra jutó könyvtári kötetek számát Szolnok megyében jelentősen növelték, így lépést tudtak tartani az országos növekedési ütemmel. Az 1965-ös negyedik helyhez képest, 1976-ban elfoglalt ötödik helye alig jelent pozíciócsökkenést, ugyanis a megyék átlagához képest 113,6%-os fejlettségi szintet képvisel az infrastruktúrájának ebben az ágazatában.

Az 1000 lakosra jutó bolti hálózat alapterületének megyei átlaga 1965-ben 234 m², 1976-ban 362 m² /9., 10.sz.táblázat/. Pest és Szabolcs-Szatmár megye helyzete mondható ebben a tekintetben a legrosszabbnak. /1965-ben a megyei átlag 60,3 ill. 67,5%-át, 1976-ban 85,6 és 108,1%-át éri el/, a többi megye ellátottsága kiegyenlített. Vas, Tolna, Komárom, Somogy, Veszprém és Baranya megyék mind a bolti, mind a vendéglátóipari alapterület fajlagos mutatója szerint kedvező képet mutatnak. Az idegenforgalom mértékének megfelelően a fenti megyék közül Vas, Somogy, Veszprém és Baranya megyében érdemes kiemelni a vendéglátás helyzetét.

A kereskedelmi hálózat a települések szerepkörének megfelelően is differenciálódik. A falvak többségének a rendszeres autó-

Kereskedelmi ellátottság

1965.

Sor- rend	Megyék	Az 1000 lakos- ra jutó polti hálózat alap- területe /m ² /		Az 1000 lakos- ra jutó ven- déglátóipari hálózat alap- területe /m ² /		Az egy poltra jutó lakosok száma /fő/		Az egy ven- déglátó hely- re jutó lako- sok száma /fő/		A kereskedelmi ellátottság összevont mutatója
		Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	%
1.	Baranya	374	157,8	322	196,7	310,3	109,5	598,8	131,8	149,0
2.	Győr-Sopron	308	129,9	262	160,1	296,0	114,8	730,8	108,0	128,2
3.	Veszprém	229	96,6	223	136,2	267,4	127,0	551,1	143,3	125,8
4.	Somogy	219	92,4	190	116,1	285,0	119,2	526,3	149,9	119,4
5.	Komárom	274	115,6	183	111,8	298,0	114,0	775,2	101,8	110,8
6-7.	Borsod-Abaúj-Zemplén	286	120,6	184	112,4	339,2	100,2	826,3	95,5	107,2
	Vas	236	99,6	185	113,0	342,6	99,2	673,7	117,1	
8.	Csongrád	333	140,5	195	119,1	374,0	90,9	1024,0	77,1	106,9
9.	Nógrád	231	97,4	148	90,4	323,2	105,1	674,3	117,1	102,5
10.	Tolna	234	98,7	121	73,9	307,7	110,5	757,8	104,1	96,8
11.	Hajdu-Bihar	277	116,9	156	95,3	406,7	83,5	928,6	85,0	95,2
12.	Heves	195	82,3	142	86,8	337,0	100,8	721,9	109,3	94,8
13.	Fejér	200	84,4	155	94,7	347,0	97,9	816,3	96,7	93,4
14.	Békés	212	89,4	124	75,8	364,2	93,3	792,0	99,7	89,6
15.	SZOLNOK	199	83,9	117	71,5	345,6	98,3	906,7	87,0	85,2
16.	Zala	192	81,0	101	61,7	373,6	91,0	775,4	101,8	83,9
17.	Bács-Kiskun	202	85,2	105	64,1	363,4	93,5	989,6	79,7	80,6
18.	Pest	143	60,3	117	71,5	380,1	89,4	949,2	83,1	76,0
19.	Szabolcs-Szatmár	160	67,5	80	48,9	396,1	85,8	1017,7	77,6	70,0
	Megyék átlaga:	237	/=100,0/	164	/=100,0/	339,8	/=100,0/	789,2	/=100,0/	
	Országos átlag:	214		154		330,3		828,3		

lásd az I. térképet

Kereskedelmi ellátottság

1976.

Sor- rend	Megyék	Az 1000 lakos- ra jutó bolti hálózat alap- területe /m ² /	Az 1000 lakos- ra jutó ven- déglatóipari hálózat alap- területe /m ² /	Az egy poltra jutó lakosok száma /fő/	Az egy ven- déglató hely- re jutó lako- sok száma /fő/	A kereskedelmi ellátottság összevont mutatója				
		Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	%		
1.	Somogy	390	107,0	353	144,1	251,3	112,6	369,7	153,6	129,3
2.	Veszprém	389	106,7	361	147,3	239,4	118,2	416,2	136,4	127,2
3.	Vas	418	114,6	311	126,9	279,9	101,2	510,9	111,2	113,4
4.	Baranya	387	106,1	274	111,8	273,7	103,4	447,7	126,9	112,1
5.	Győr-Sopron	366	104,0	309	126,1	285,1	99,3	530,1	107,2	109,2
6.	Heves	361	99,0	272	111,0	257,1	110,1	540,4	105,2	106,3
7.	Komárom	393	107,8	276	112,7	278,4	101,7	578,8	98,1	105,0
8-9.	Nógrád	360	98,7	259	105,7	263,5	107,4	527,5	107,8	104,9
	Tolna	394	108,1	243	99,2	263,0	107,8	544,8	104,3	
10.	Békés	377	103,4	217	88,6	257,3	110,0	558,3	101,7	100,9
11.	Zala	379	103,9	190	77,6	286,9	100,8	518,0	109,6	98,0
12.	Borsod-Abaúj-Zemplén	335	91,8	235	95,9	289,0	97,9	579,4	98,0	95,9
13.	Fejér	354	97,1	238	97,1	302,8	93,5	625,2	90,9	94,7
14.	Csongrád	383	105,0	208	84,9	280,1	101,1	662,7	85,8	94,2
15.	SZOLNOK	370	101,5	186	75,9	270,7	104,6	659,9	86,2	92,0
16.	Pács-Kiskun	360	98,7	186	75,9	289,0	97,9	655,9	86,7	89,8
17.	Hajdu-Bihar	332	91,0	190	77,6	306,3	92,4	671,9	84,5	86,3
18.	Szapolyos-Szatmár	312	85,6	166	67,8	288,8	98,0	670,7	84,7	84,0
19.	Pest	268	73,5	181	73,9	322,3	87,8	727,9	78,1	71,1
	Megyék átlaga:	364	/=100,0/	245	/=100,0/	283,1	/=100,0/	568,2	/=100,0/	
	Országos átlag:	362		246		287,3		584,2		

lásd a J. térképet

közlekedésbe való bekapcsolása óta javult a közlekedésföldrajzi helyzete; nemcsak a közlekedési eszközökkel való megközelíthetőség lett kedvezőbb, hanem a kereskedelmi centrum felkereséséhez szükséges idő is lerövidült. További gondokkal tanyás vidékeken, továbbá Zala, Baranya, Vas és Borsod megyék aprófalvas településeinél találkozunk, ahol a gyenge közlekedési viszonyok miatt a "nemmindennapos cikkek" árusító boltok megközelítési ideje túllépi az optimális fél-, egyórát.

Szolnok megye kereskedelmi hálózata bővítésre, és főleg korszerűsítésre szorul. Ellátottsága ezen a területen a leggyengébbek között, jóval az országos átlag alatt van, 1965.évi állapotokhoz képest alig javult a megyék közti helyzete /15. hely/.

A közlekedési-és hírközlési ellátottság területi vetületének vizsgálatához rendkívül kevés statisztikai anyag állt rendelkezésre. A vizsgált mutatók alapján Szolnok megye a közepesnél rosszabbul ellátott megyék közt van /11., 12.sz.táblázat/. A közutakat, közlekedési és hírközlési eszközöket a népességszám növekedésével párhuzamosan fokozottabban veszik igénybe. 1965-höz képest nem volt nivellálódás ezen a területen. Általában elmondható, hogy javult az utak kiépítettségének aránya, azonban a tanácsi utak kiépítettségének aránya rendkívül alacsony maradt.

Közlekedési és hírközlési ellátottság

1965.

Sor- rend	Megyék	A pormentes ál- lami közutak a- ránya		Egy postahiva- talra jutó la- kosok száma		Egy bekapcsolt távbeszélő főál- lomásra jutó la- kosok száma		A közlekedési ellátottság ösz- szevont mutatója
		Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	
1.	Veszprém	49,7	112,7	1644,2	177,8	58,3	120,3	136,9
2.	Baranya	33,8	76,6	2309,8	126,5	39,2	183,6	128,9
3.	Fejér	79,5	180,3	2937,2	99,5	69,2	104,0	127,9
4.	Somogy	35,4	80,3	1779,4	164,3	57,6	124,9	123,2
5.	Győr-Sopron	40,6	92,1	2176,6	134,3	51,9	138,6	121,7
6.	Zala	41,0	93,0	1865,2	156,7	67,4	106,8	118,8
7.	Borsod-Abaúj-Zemplén	38,1	86,4	2498,0	117,0	57,7	124,7	109,4
8.	Heves	44,6	101,1	2671,5	109,4	61,8	116,4	109,0
9.	Vas	33,5	76,0	1511,2	139,4	66,5	108,2	107,9
10.	Tolna	33,9	76,9	2357,0	124,0	68,6	104,9	101,9
11.	Nógrád	31,5	71,4	2108,0	139,0	77,9	92,4	100,9
12.	Szabolcs-Szatmár	48,9	110,9	2409,2	121,3	113,3	63,5	98,6
13-14.	Csongrád	42,3	95,9	4824,2	60,6	55,4	129,9	95,5
	Pest	67,9	154,0	3900,2	74,9	103,5	69,5	
15.	Komárom	55,0	124,7	3341,5	87,5	106,5	67,6	93,3
16.	Hajdu-Bihar	43,7	99,1	4395,3	66,5	72,8	98,8	88,1
17.	SZOLNOK	44,1	100,0	4147,4	70,5	77,5	92,8	87,8
18.	Bács - Kiskun	35,8	81,2	4300,8	68,0	77,8	92,5	80,6
19.	Békés	38,6	87,5	4356,3	67,0	84,3	85,4	80,0
	Megyék átlaga:	44,1	/=100,0/	2922,8	/=100,0/	72,0	/=100,0/	
	Országos átlag:			3202,8		33,4		

lásd a K.térképet

Közlekedési és hírközlési ellátottság

1975.

Sor- rend	Megyék	A pormentes ál- lami közutak a- ránya		Egy postahiva- talra jutó la- kosok száma		Egy bekapcsolt távbeszélő főál- lomásra jutó la- kosok száma		A közlekedési ellátottság ösz- szevont mutatója
		Mutató	%	Mutató	%	Mutató	%	
1.	Vas	82,6	115,8	1509,6	196,3	37,5	132,3	148,1
2.	Zala	76,5	107,3	1791,7	165,4	31,3	147,7	140,1
3.	Baranya	58,4	81,9	2363,2	125,4	24,2	191,0	132,8
4.	Somogy	60,4	84,7	1740,8	170,2	33,3	138,8	131,2
5.	Veszprém	73,5	103,1	1731,9	171,1	40,2	115,0	129,7
6.	Nógrád	84,1	118,0	1951,7	151,8	48,0	103,8	124,5
7.	Győr-Sopron	71,3	100,0	2288,2	129,5	32,7	141,4	123,6
8.	Borsod-Abaúj-Zemplén	75,5	105,9	2525,4	117,3	31,6	146,3	123,2
9.	Heves	89,0	124,8	2610,6	113,5	43,1	107,3	115,2
10.	Fejér	97,8	137,2	3011,2	98,4	43,9	105,3	113,6
11.	Tolna	52,2	73,2	2338,0	126,7	47,5	97,3	99,1
12.	Komárom	84,9	119,1	3509,9	84,4	53,2	86,9	96,8
13.	Szapolyos-Szatmár	74,2	104,1	2329,7	127,2	79,7	58,0	96,4
14.	SZOLNOK	85,4	119,8	4164,9	71,1	52,0	88,9	93,3
15.	Csongrád	57,8	81,1	4941,7	60,0	39,4	117,3	86,1
16.	Hajdu-Bihar	60,9	85,4	4528,1	65,4	49,2	94,0	81,6
17.	Békés	62,6	87,8	4203,9	70,5	58,6	78,9	79,1
18.	Pest	75,6	106,0	4514,3	65,6	77,5	59,7	77,1
19.	Bács-Kiskun	49,4	69,3	4237,8	69,9	55,5	83,3	74,2
	Megyék átlaga:	71,3	/=100,0/	2962,8/=	100,0/	46,2	/=100,0/	
	Országos átlag:			53075,5		21,3		

lásd az L. térképet

A posta munkája sok tekintetben korszerűsödött /pl. az irányítószámok, a távhívások bevezetése/, azonban az egy bekapcsolt távbeszélő főállomásra jutó lakosok száma nem sokat javult. Baranya megye a megyék átlagának csaknem kétszeresét éri el az egy távbeszélő állomásra jutó lakosok számát tekintve, ugyanakkor Szabolcs-Szatmár megye mélyen a megyék átlaga alatt marad. Szolnok megye is a gyengén ellátott megyék közé tartozik.

Az infrastruktúra ágazatonkénti vizsgálatánál más és más megyesort kaptunk. Az elmúlt évek dinamikus infrastruktúra fejlesztésének köszönhető, hogy 1965-ben a különböző ágazatoknál előforduló 15., 16., 17. helyhez képest 1976-ra Szolnok megyének a megyesorban sikerült kedvezőbb pozíciót szereznie /13., 14.sz.táblázat/. Az 1976-os adatok alapján legelőkelőbb helyét /4./ az egészségügyi ellátottság területén érte el, a legkedvezőtlenebb kereskedelmi ellátottsága /15./, és még gyenge a lakás-, közművesítettség és közlekedési ellátottsága is.

Az egyes területeken kapott értékek összefoglaló eredményeként számtani átlagolással képeztem a megyék infrastrukturális ellátottságának komplex mutatóját. Az összesítés alapján 1976-ban Szolnok megye helyzet kedvezőbb, mint 1965-ben volt, bár 14. helyével megmaradt a közepesnél rosszabbul ellátott megyék között. A legjobb megyéhez, Baranyához viszonyítva mér-

Az ellátottság összevont mutatói

13.sz. táblázat

infrastrukturális ágazatonként

1965.

Sor- rend	Megyék	Lakásellátottság, Egészségügyi közművesítettség ellátottság		Oktatás		Közművelődés		Kereskedelem		Közlekedés		Ellátottság komplex mutatója %		
		Sorrend	%	Sorrend	%	Sorrend	%	Sorrend	%	Sorrend	%			
1.	Baranya	2	155,7	7	107,2	8	102,2	1	119,6	1	149,0	2	128,9	127,1
2.	Győr-Sopron	1	187,2	3	117,2	3	105,9	10	101,7	2	118,2	5	121,7	127,0
3-4.	Komárom	5	140,3	1	126,7	12	97,4	3	115,6	5	110,8	15	93,3	114,0
3-4.	Veszprém	10	110,6	9	104,5	14	95,8	5	110,6	3	125,8	1	136,9	114,0
5.	Vas	7	121,6	2	115,5	7	102,4	2	119,2	6-7	107,2	9	107,9	112,3
6.	Fejér	3	145,6	6	107,5	17	90,2	11	101,5	13	93,4	3	127,9	111,0
7.	Zala	4	143,0	15	90,5	10	99,7	13	98,9	16	83,9	6	118,8	105,8
8.	Csongrád	11	109,7	5	109,6	2	110,4	12	101,0	8	106,9	13	95,5	105,5
9.	Somogy	14	82,6	11	98,7	9	100,0	8	103,8	4	119,4	4	123,2	104,6
10.	Nógrád	13	86,7	10	100,3	11	98,9	4	113,3	9	102,5	11	100,9	100,4
11.	Borsod-Abaúj-Zemplén	8	118,3	18	79,2	19	85,7	9	102,1	6-7	107,2	7	109,4	100,3
12.	Tolna	18	61,8	4	112,8	1	111,0	6	108,8	10	96,8	10	101,9	98,9
13.	Heves	12	88,9	12	98,5	13	95,9	7	105,2	12	94,8	8	109,0	98,7
14.	Hajdú	6	124,8	17	87,8	16	95,4	18	75,0	11	95,2	16	88,1	94,4
15.	Bács-Kiskun	9	111,6	14	94,9	6	102,7	17	80,6	17	80,6	18	80,6	91,8
16.	Szolnok	15-16	72,9	8	104,8	5	102,9	14	95,4	15	85,2	17	87,8	91,5
17.	Békés	15-16	72,9	13	95,7	4	103,2	15	90,0	14	89,6	19	80,0	88,6
18.	Pest	17	67,9	16	88,9	15	95,6	16	85,4	18	76,0	14	95,5	84,9
19.	Szabolcs-Szatmár	19	53,1	19	75,7	18	85,9	19	72,6	19	70,0	12	98,6	76,0

Lásd az M térképet!

Az ellátottság összevont mutatói
infrastrukturális ágazatonként

14.sz. táblázat

1976.

Sor- rend	Megyék	Lakásellátottság, Egészségügyi közmvésítettség ellátottság		Oktatás		Közművelődés		Kereskedelem		Közlekedés		Ellátottság komplex mutatója		
		Sorrend	%	Sorrend	%	Sorrend	%	Sorrend	%	Sorrend	%	Sorrend	%	
1.	Baranya	3	121,5	1	127,5	5-7	101,3	7	103,4	4	112,1	3	132,8	116,4
2.	Vas	4	119,6	6	104,5	9	99,8	4	110,2	3	113,4	1	148,1	115,9
3.	Veszprém	9	107,3	11-12	98,3	10	99,7	2	118,2	2	127,2	5	129,7	113,4
4.	Zala	2	122,9	9	98,7	5-7	101,3	3	114,4	11	98,0	2	140,1	112,6
5.	Somogy	11	101,1	8	102,5	11	98,6	6	108,1	1	129,3	4	131,2	111,8
6.	Győr-Sopron	1	140,4	11-12	98,3	4	102,6	13	95,3	5	109,2	7	123,6	111,6
7.	Nógrád	13	90,8	16	93,6	2	106,0	1	120,3	8-9	104,9	6	124,5	106,7
8.	Komárom	5	119,1	5	105,2	14	97,2	8	101,8	7	105,0	12	96,8	104,2
9.	Tolna	18	80,7	3	117,1	1	108,3	5	108,2	8-9	104,9	11	99,1	103,1
10.	Borsod-Abaúj-Zemplén	8	108,4	10	98,6	19	88,5	11	97,9	12	95,9	8	123,2	102,1
11-12.	Fejér	7	111,4	15	95,3	15	95,8	14	94,1	13	94,7	10	113,6	100,8
11-12.	Heves	12	91,6	13	97,3	18	93,2	9-10	101,1	6	106,3	9	115,2	100,8
13.	Csongrád	6	114,2	2	123,1	5-7	101,3	15	91,2	14	94,2	15	86,1	100,7
14.	Szolnok	14	85,5	4	105,4	13	97,7	9-10	101,1	15	92,0	14	93,3	95,8
15.	Békés	16	82,5	14	96,5	3	104,1	12	96,1	10	100,9	17	79,1	93,2
16.	Hajdú-Bihar	10	105,4	7	103,3	16	93,8	17	86,6	17	86,3	16	81,6	92,8
17.	Bács-Kiskun	15	82,9	17	91,8	8	99,9	18	86,4	16	89,8	19	74,2	87,5
18.	Szabolcs-Szatmár	19	76,8	18	82,4	17	93,4	16	87,0	18	84,0	13	96,4	86,7

Lásd az N. térképet!

séklődött lemaradása: 1965-ben 51,1, 1976-ban 20,6 a két megfelelő érték különbsége.

A megyék infrastrukturális ellátottságának színvonalmutatói 1976-ban kisebb szóródást mutatnak, mint a korábbi vizsgált időszakban:

$$\sigma_{1965} = 12,7$$

$$\sigma_{1976} = 10,2$$

Ez a változás egyrészt a kedvezőbb ellátottságú megyék kisebb ütemű infrastrukturális fejlesztéséből, másrészt a gyengébb ellátottságúak - elsősorban Alföldi megyék - dinamikusabb fejlesztéséből adódik. Bár kétségtelen, hogy ezekből a térségekből nagyobb ütemű a népesség elvándorlása, és így enyhültek a települések infrastrukturális gondjai.

5. A települések infrastrukturális ellátottságának értékelése
Szolnok megyében

5.1. Szolnok megye településszerkezete

A gazdasági,- társadalmi fejlődés és a településhálózat szoros kölcsönhatásban van egymással. A népesség térbeli elrendeződése általában igazodik a termelés igényeihez, emiatt a termelés szerkezetében, méreteiben és körülményeiben bekövetkezett változás visszahat a településhálózatra.

Az ötvenes évek erőltetett ütemű, földrajzilag is koncentrált iparfejlesztésének eredményeként a főváros ipara felduzzadt, ugyanakkor a vidék gazdaságának fejlesztése elmaradt. Ennek a ténynek a felismerése után kialakult az ipari decentralizáció igénye, amely elindította a településhálózat korszerűsítésének gondolatát. 1971-ben életbe lépett az Országos Településhálózat-fejlesztési Konceptió, mely megvizsgálta a települések területi munkamegosztásban elfoglalt helyét, a betöltött társadalmi-gazdasági szervező és irányító funkcióját, a lakosság ellátásában elfoglalt szerepét, és ennek megfelelően kijelölte helyét a településhierarchiában. A központi szerepkörök - országos központtól a középfokú központig bezárólag - konkrétan, településenként kerültek kijelölésre. /Az alsófokú központok meghatározása a megyei tanácsok feladata./

A regionális szerepkörrel nem rendelkező települések központi szerepkörű - elsősorban alsófokú-településekhez kapcsolódnak.

15. táblázat

Szolnok megye településszerkezete és az országos

hálózat településkategóriái 1976 ^{1/}

Megnevezés	Települések száma a me- gyében /db/	Tel.kategóriák megoszlása /%/	
		a megyében	országosan
Felsőfokú közp.	1	1	1
Középfokú közp.	4	5	3
Részleges közép- fokú központ	7	9	2
Kiemelt alsó- fokú központ	6	8	4
Alsófokú közp.	21	29	17
Részleges alsó- fokú központ	8	10	9
Egyéb települések	29	38	64
Összesen:	76	100	100

Kiemelt jelentősége van a közép és annál magasabb szerepkörű települések fejlesztésének, de nagy figyelmet kell fordítani az alsófokú településekre is, amelyek a megye településhálózatában legnagyobb arányt, 47%-ot képviselnek, és ahol a megye népességének 25,8%-a él.

A jó ellátóképességgel rendelkező alsófokú településhálózati csoport tehermentesítheti a magasabb szerepkörű településeket.

/ lásd az 0. térképet! /

^{1/} Megyei Statisztikai Évkönyvek, 1976.

5.2. Az elemzési szempontok kiválasztása

Mielőtt rátérnék a településszintű elemzésre, ki kell választani azokat a tényezőket, melyek a vizsgáldásban eszközeim lesznek. Ennek során figyelembe kell venni a települések eltérő fejlettségi szintjét. Az összehasonlításnál feltétlen iránymutató az országos településhálózati rendszerben betöltött funkció szerinti vizsgáldás. A magasabb szerepkörű településeknél szélesebbkörű ellátottságot vizsgálok, mint az alacsonyabb szerepkörűeknél; ugyanis be kell látni, hogy az utóbbiaknál hiábavaló próbálkozás színház, középiskola, kórház, vagy egyéb magasabbfokú infrastrukturális létesítmény funkcionálását keresni, mivel az alacsonyabb szerepkörű települések jellege, szerepköre nem követeli meg ezek bevezetését. Elemzésemben eltekintek az adott települések és környezetük kapcsolatának elemzésétől és ezeknek a kapcsolatoknak a településenkénti értékelésétől. A vonzás erősségére utaló mutatók elemzésemben nem szerepelnek.

A települések mindegyikére vonatkozóan a következő tényezőket illetve ezekből képzett mutatókat tartom alkalmasnak:

- Lakásellátottság
- lakások felszereltsége
- Körzeti orvos és gyógyszerári ellátottság
- gyermekintézményekkel való ellátottság
- általános iskolai ellátottság
- könyvtárral, filmszínházzal való ellátottság

- rádió-, TV-készülékkel való ellátottság
- kiskereskedelmi hálózati és alapterületi ellátottság
- az utak kiépítettsége

Magasabb szerepkörrel rendelkező településeken /felsőfokú, középfokú, és részleges középfokú/ a magasabb szintű ellátás biztosításához a következők vizsgálata célszerű:

- szakrendelési óraszám
- kórházi ágyellátottság
- középiskolai /felső oktatási/ ellátottság
- kiskereskedelmi hálózat szakosítotttsága
- szállodai férőhely ellátottság
- helyi autóbuszvonalak hossza

A differenciált mutatórendszer kiválasztásában korlátot jelent a statisztikai adatok viszonylag szűk köre, mely településszinten még hatványozottabban jelentkezik, mint megyénként. Munkámban törekszem arra, hogy 1965. és 1976.évi statisztikát használjak, ahol erre nincs mód ott korábbi legutolsó adatokkal dolgozom. /A lakosság szám az 1960. és 1970.évi népszámlálási adatokhoz viszonyítva becsült./

Az egyes infrastrukturális területeken belül egyrészt megvizsgálom a megye különböző szerepkörű településcsoportjainak helyzetét a megfelelő országos átlaghoz viszonyítva, másrészt összehasonlító vizsgálatot végzek a megye azonos szerepkörű települései között.

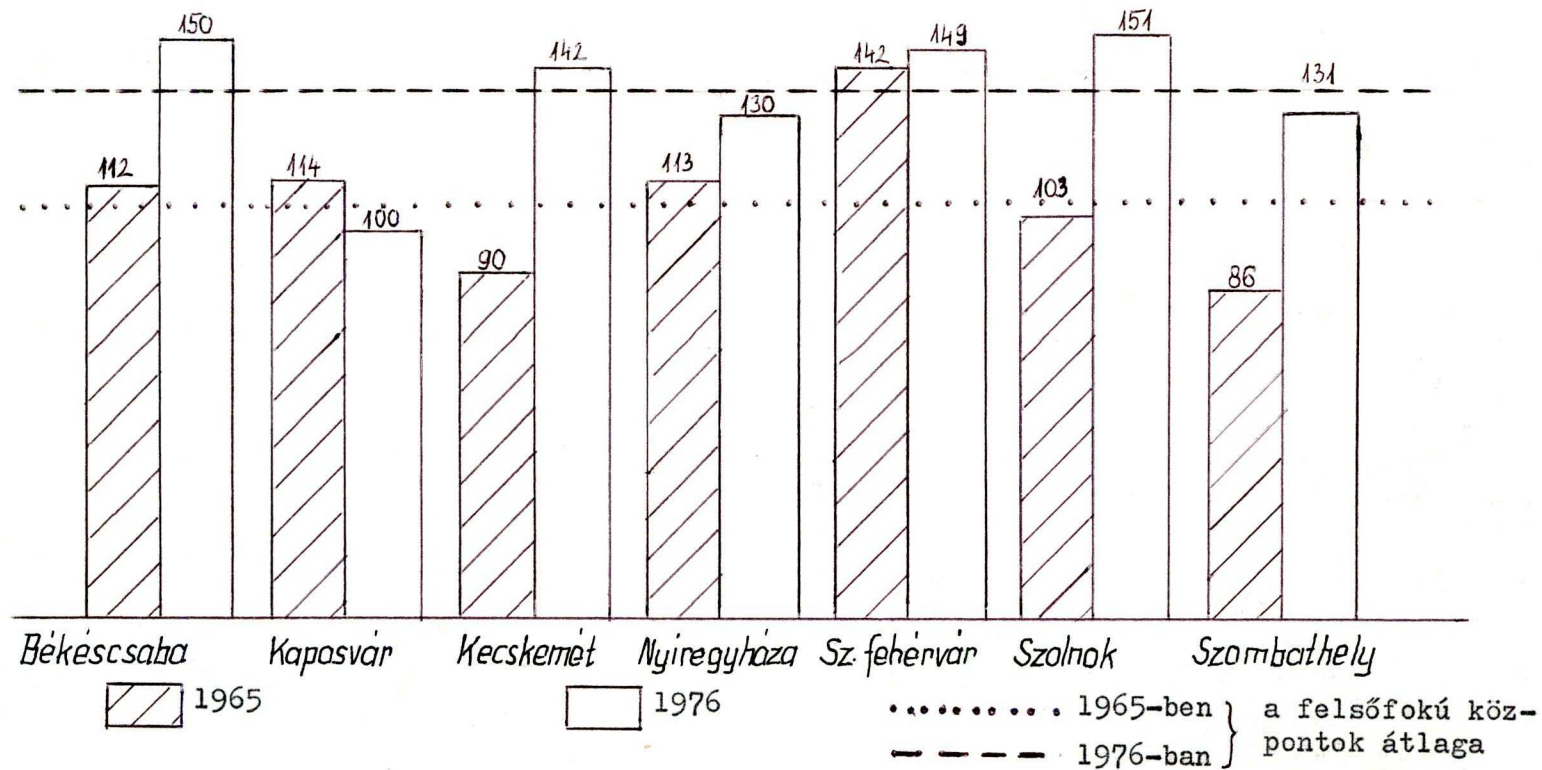
5.3. Az infrastrukturális ellátottság színvonala

Ahhoz, hogy a megye települései alkalmasak legyenek kijelölt szerepkörük betöltésére, különösen az infrastrukturális ellátottság területén szükséges a fejlesztés. A sok évtizedes lemaradás megszüntetéséhez a legtöbb esetben nem az intézményhálózat bővítése, hanem azok első kiépítése szükséges. Ezek a beruházások kötik le az erőforrások nagy részét. Másik tényező, mely a megye településeinek jelentős hányában növeli a beruházás költségeit, az alacsony népsűrűség. Nem ez a helyzet Szolnok városban, ahol az infrastruktúra fejlesztésének szükségességét az ellátottsági színvonal és a nagymértékű népességgyarapodás közti feszítő helyzet indokolja.

A népességszám gyors növekedésének vetülete a lakásellátottságon mérhető legszembetűnőbben. Legtöbb lakás 1965 és 1976 között a megyeszékhelyen épült, amit az is indokolt, hogy a lakásigénylők száma igen magas, még 1976-ban is közel 5000. 10.000 lakosra 1976-ban 151 épített lakás jut, ami magasabb, mint 1965-ben /103/.

4. ábra

Az 10000 lakásra jutó épített lakások száma /db/ az ország felsőfokú
szerepkörű településeiben /1965., 1976./

Az ország többi felsőfokú központjához viszonyítva 1976-ban a legjobb, 1965-ben közepes a lakásépítés intenzitása az említett mutató alapján /4.ábra/.

A középfokú központokban 74-ről 89-re, a részleges középfokúakban 36-ról 83-ra, a kiemelt alsófokúakban 23-ról 59-re, az alsófokúakban 19-ről 64-re, a részleges alsófokúakban 22-ről 55-re nőtt a 10000 lakosra jutó épített lakások száma.

Az azonos szerepkörű települések ellátottsági színvonalának közelítését nehezíti, hogy lakással gyengén ellátott települések esetén gyakran találkozunk alacsony lakásépítési intenzitással. Ilyen pl. a középfokú központok közül Karcag, a részleges középfokú központok esetében Tiszaföldvár, Abádszalók, ugyanakkor Martfűn a lakásépítések számottevő növekedése az ellátottságban levő lemaradást mérsékli /itt a legtöbb a 100 lakosra jutó lakosok száma: 345 fő/. A községekben egyébként jobb a laksűrűség /278 fő/, mint a városokban /304 fő/.

A megye településeinek közműellátottsága javult, de a megyék között relative alig lépett előre. A településcsoportok - és ezeken belül a települések - között gyakran szélsőséges különbségek tapasztalhatók. A települések ellátottságában a különbség ahelyett, hogy csökkenne, inkább "újratermelődik". Ebben közrejátszik, hogy a magánépítkezők egy része - főként anyagi okok miatt - csak később közművesíti a lakását. Továbbá egyre

kevesebb a közművesített telek a városokban, amely gátolja a
telepszerű lakásépítkezést.

16.táblázat

A lakások felszereltsége település-szerepkörönként 1976-ban

Szolnok megye és az országos átlag

Megnevezés		A közüemi vikhálózatba bekapcsolt lakások aránya /%/	A közüemi csat.háló- zatba be- kapcsolt lakások aránya /%/	A vezetékes és palackgáz ház- tartási fogyasz- tóinak száma a lakásállomány %-ában
Felső- fokú	Szolnok m. Orsz.átlag	84 77,5	40,8 47,1	95 86,3
Közép- fokú	Szolnok m. Orsz.átlag	47 59,9	5 24,2	60 70,8
Részl. középf.	Szolnok m. Orsz.átlag	53 50,9	5 16,7	62 68,8
Kiemelt alsó	Szolnok m Orsz.átlag	38 39,7	- 4,4	50 63
Részl. alsóf.	Szolnok m. Orsz.átlag	39 28,9	- 1,5	57 62,2
Részl. alsó	Szolnok m. Orsz.átlag	34 24,2	- 0,5	50 60,9
Egyéb tel.-k	Szolnok m. Orsz.átlag	40 15,3	- 0,5	58 61,7

A lakások ellátottságát illetően ha összehasonlítjuk a megfelelő szerepkörök Szolnok megyei és országos átlagait, elfogadhatónak találjuk a helyzetet /16.táblázat/. Azonban az ellátottsági színvonal az azonos szerepkörű településeken belül eltérő. A középfokú településeknek az átlag körüli szóródása 1976-ban 47,8%.

Az alsófokú és alacsonyabb szerepkörű települések mindegyikébe már tartoznak teljesen ellátatlan települések is.

A csatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya a megyeszékhelyeken 40,8%, mely a felsőfokú központok között közepesnek számít. A többi településen a csatornázottság rendkívül alacsony színvonalú. 1974.évi adatok alapján a 100 km vízvezetékhalózatra jutó csatornahossz /11,1 km/, jóval elmarad az országotól /29,1 km/, holott az is kedvezőtlen. Lényegében Szolnok és Martfű kivételével nincs is a megyében olyan város ill. község, ahol a csatornázottság számottevő lenne.

A gázzal való ellátottság az előzőeknél lényegesen kiegyensúlyozottabb. Az ellátott népesség aránya Szolnokon a legmagasabb és a felsőfokú központok között is igen kedvező. Nagy szerepe van ebben a hatvanas évek elején beindított szandaszőlősi nagykiterjedésű földgáz mezőnek. A többi településen átlag 50-60% közötti az arány. Az azonos szerepkörű települések ellátottsági színvonalkülönbsége pedig mindenütt mérséklődött.

Az egészségügyi intézményhálózat hierarchiája a települések ellátása szempontjából három lépcsős:

- Alapfokú ellátást a lakosság legközvetlenebb megelőző, gyógyító és utókezelő egészségügyi szolgálata, az általános orvosi, gyermekorvosi körzetek: gyógyszerterek hálózata, szakrendelők, bölcsődék jelentik.
- Középfokú ellátóhálózatot a fekvőbeteg ellátás általános jellegű és szakosított intézményei képezik.

- Felsőfokú rendszer alatt az orvostudományi egyetemek, tudományos kutatók, szervezetek, klinikák hálózatát értjük.

Ezeket az intézményhálózatokat valamint működésük színvonalát figyelembe véve középfokú ellátottsággal csupán Szolnok, Karcag, Jászberény és Mezőtúr bír. Az alapfokú ellátás helyzetét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az egy általános körzeti orvosra jutó lakosok számát tekintve Szolnok a felsőfokú központok között a legjobb, 1965-ben 2566 fő, 1976-ban 3428 fő. A körzeti gyermekorvosi szolgálat Szolnokon 1964. október 1-én kezdte meg működését, a megye többi városában is találkozunk vele, de alig van olyan község, amelyben megtalálható. Ennek az ellátásnak a megszervezésével országosan megtorpant az iskolaorvosi ellátás fejlesztése, ugyanis ma már a körzeti gyermekorvosok látják el az iskolaorvosi feladatokat. A középfokú ill. részleges középfokú központokban rosszabb a körzeti orvosi ellátottság, mint a megyeszékhelyeken. A kiemelt alsófokú ill. a részleges alsófokú központokban javulás tapasztalható.

A szakrendelési hálózat, - bár tevékenységét tekintve - szintén az alapfokú egészségügyi ellátás eleme, az általa gyógykezelt népességgel regionális feladatokat lát el.

Szolnokon bár magasabb a napi szakorvosi szakrendelési órák száma, mint a többi felsőfokú központban, az ellátás színvonala mégsem kielégítő. Rendkívül fontos lenne egy városi szakorvosi rendelőintézet létrehozása.

A középfokú és annál alacsonyabb szerepkörű településekben az

említett mutató értéke jóval az országos átlag alatt marad. Szolnok megye - és ezen belül Szolnok város - fekvőbeteg-ellátottsága országosan a legrosszabbul ellátott területek közé tartozik. Ez elsősorban a kevés ágyszámmal magyarázható.

Általános kórházi ágyak száma a megyében /tanácsi/

Települések	1965	1976
Jászberény	220	290
Karcag	222	596
Mezőtúr	180	200
Szolnok	755	1062
Összesen:	1377	2148

Kedvezőtlen, hogy a megyei lakosság ellátottsága nem teljes, hiányzik az elme és ortopédiai osztály. Az egészségügyi ellátás egyik fontos tényezője, a gyógyszertárakkal való ellátottság napjainkban sem megfelelő. A megyeszékhelyen 6 egész évben működő gyógyszertár található, mégis van a városnak olyan területe, ahol jogos igény a gyógyszertárak létesítése.

Az alsófokú települések között is akad olyan, hogy nem rendelkezik gyógyszertárral. Az itt élő lakosságnak gyógyszerbeszerzési gondjait enyhíti az Egészségügyi Minisztérium rendelete, amely szerint ezekben a községekben a körzeti orvosok ugynevezett kézi patikát kötelesek fenntartani és így biztosítani a betegek legfontosabb gyógyszer-szükségletét.

Kiemelt feladatot jelent a megyében a gyermekintézmények férőhelyszámának és az ellátás színvonalának emelése. A 10000 lakosra

jutó bölcsődei férőhelyszámot tekintve 1965-től 1976-ig /54-ről 95-re/ sokat javult Szolnok város helyzete. A felsőfokú központok között Szombathely után a második legjobban ellátott város. A szakképzett gondozónők aránya 97%, mely a hasonló szerepkörűekhez viszonyítva jónak mondható /szerepkör átlag 93%/. A középfokú központok megyei átlaga, a 10000 lakosra jutó bölcsődei férőhelyszámot tekintve rosszabb /49/, mint az országos átlag /59/. Tiszafüreden a helyzet kiemelkedően jó, a legkedvezőtlenebb Jászberényben. A részleges középfokúak közül Tiszaföldváron 24 az említett mutató értéke, Martfűn pedig 117 /!/. A 21 alsófokú központ közel 50%-ában nincs bölcsőde. Az alacsonyabb szerepkörűekben csak két helyen működik. Az óvoda különösen nagy szerepet tölt be a gyermekek iskolai előkészítésében. A 10000 lakosra jutó óvodai férőhelyek száma a megyeszékhelyen az 1965.évi 257-ről 323-ra nőtt, a felsőfokú központok között pedig csaknem a legjobb. A többi szerepkörrel ellátott településcsoportoké ennél rosszabb. 1976-ban az országos átlaggal megegyezően - az óvodáskorú gyermekek 80%-a nyert felvételt. Ugyanakkor fokozódott a zsúfoltság. Míg 1965-ben az óvodák telítettsége kisebb volt az országos átlagnál, 1976-ra csaknem minden szerepkör átlaga magasabb, mint a hasonló települések országos átlaga.

17. táblázat

A 100 férőhelyre jutó óvodásgyermek száma Szolnok megyében

	1965		1976	
	megyei átlag	országos	megyei átlag	országos
Felsőfokú	99	108	129	129
Középfokú	105	106	126	115
Részleges középfokú	104	105	114	112
Kiemelt alsóf.	105	104	106	107
Alsófokú	96	98	109	106
Részleges alsófokú	87	93	113	106
Egyéb telep.	85	91	104	101

A magas férőhelykihasználás ellenére a megye középfokú településeiben 1974-ben férőhelyhiány miatt közel 600 óvodáskorú gyermek felvételét kellett visszautasítani. 1972. évi felmérés szerint az óvodák 3/4 része 1944 előtt épült és az összes óvodának csak 1/3-a készült eredetileg óvodai célra.

Az általános iskolák állagának és felszereltségének javítására is kevés a rendelkezésre álló pénzösszeg. Az általános iskolák közül 1970 és 1976 között 53 korszerűtlen - főként tanyai iskola szűnt meg, összesen 99 tanteremmel, ugyanakkor 101 osztályterem épült.

Az általános iskolák is zsúfoltak, bár a tanulók számának csökkenésével párhuzamosan javult az egy osztályteremre jutó tanuló-

létszám /35 fő/, mely még mindig több, mint az országos /33 fő/. Különösen a megyeszékhelyen magas a váltakozva használt osztálytermek aránya /54%/, de az egész megyében /27%/ is kedvezőtenebb az országos átlagnál /25%/. Jelentős a szükségstantermek aránya is /110/. Az általános iskolákban romlott a tantermekkel való ellátottság, mert az új iskolák döntő többsége tornaterem nélkül épült, több megszűnt iskola pedig rendelkezett vele. Az 1976/77. tanév elején a 137 általános iskola közül mindössze 41-ben /30%-ban/ volt tornaterem, míg 1970-ben 63 iskolában.

1977-1980 között - a megyei fejlesztési tervet és az 1976.évi megvalósítást figyelembevéve - többek között mintegy 170 általános iskolai osztálytermet és 20 tornatermet kell megépíteni. A középiskolákban is csökkent a nappali tagozatos hallgatók száma, mely az egy tanerőre és egy osztályteremre jutó tanulók számának csökkenését jelentette. A középiskolák összes tanulólétszámát figyelembevéve gyarapodás tapasztalható, melyet az esti és levelező tagozaton tanulók létszámának növekedése idézett elő. Középfokú oktatásban minőségi változást a szakközépiskolai hálózat létrehozása jelentett. Tendenciájában, de abszolút számban is csökken a gimnáziumi tanulók aránya a szakközépiskolások javára.

A megye három felsőfokú intézetében /Szolnokon, Mezőtúron és Jászberényben/ a nappali és levelező tagozatos hallgatók száma jelentősen emelkedett. A Szolnok megyei hallgatók közül is egyre

többen vesznek részt a felsőfokú oktatásban.

A települések igyekeznek szerepkörüknek megfelelő iskola-hálózatot kiépíteni. Azonban az anyagi eszközök korlátozottsága miatt nehéz a feladat végrehajtása.

Diákotthoni férőhelyet az általános iskolások közül mindössze 2% vesz igénybe - ez az arány rendkívül alacsony. A középiskolások 28%-a, a szakmunkástanulók 17%-a élvezi a kollégiumi elhelyezést, mely hasonló az országos átlaghoz.

A megyében az oktatási intézmények mellett a kulturális intézmények egy része is 1944 előtt épített épületekben működik.

A közművelődési intézmények közül a könyvtárak épületellátottsága kedvezőtlen, ugyanis nem rendelkeznek megfelelő alapterülettel /44%-os a hiány/.

A művelődési otthonoknak csak 40%-a felel meg a követelményeknek, 30%-uk közepesen, másik 30%-uk pedig alig, vagy egyáltalán nem alkalmas funkciójuk ellátására.

Lényeges lesz a változás a Szolnokon épülő művelődési ház átadása után, amelynek a kivitelezése lassan halad. Távolabban új levéltár és megyei könyvtár fog épülni.

A művelődési intézményekben megtartott ismeretterjesztő előadások száma csökkent, ennek ellenére a résztvevők számában növekedés tapasztalható. Az utóbbi években előtérbe kerültek a klubszerű foglalkozások.

A színházlátogatások 1000 lakosra jutó száma Szolnokon 1639,

mely a felsőfokú központok között a legjobb. Ebben feltétlen meghatározó szerepe van saját /Szigligeti/ színházának, mely az országban elsőként együttműködési megállapodást kötött vállalatokkal. A közművelődési intézmények közül egyedül a mozik látogatottsága mérséklődött: 1966-ban 10689, 1976-ban 6214, ebben feltétlen szerepe van a moziférőhelyek csökkenésének. Minden szerepkör esetében megállapítható, hogy míg 1965-ben az 1000 lakosra jutó TV-előfizetők száma kevesebb volt a megfelelő országos átlagoknál, - sőt a középfokú településeknél a rádióelőfizetők száma is, - addig 1976-ban mind a rádió, mind a televízióelőfizetők 1000 lakosra jutó értéke magasabb a szerepkörök átlagánál.

Az olvasottság növekedését mutatja, hogy mind a könyvtárba beiratkozottak, mind a kölcsönzött könyvtári kötetek száma és aránya jelentősen emelkedett. A megye összes településében - kivéve Jászládányt, Tiszaburát és Tószeget - magasabb az 1000 lakosra jutó könyvtári kötetek száma, mint a megfelelő szerepkörű települések országos átlaga /!/.

A kereskedelmi ellátás tekintetében a településeknek a szerepkör szerint - a lakosság különböző szintű ellátását kell biztosítaniuk. A vizsgált időszak első felében a megyei települések alapellátásának biztosítása volt a cél, majd a városok és a városiasodó települések kereslethez igazodó korszerű üzlethálózatának kialakítása. Az üzlethálózat ebben az időszakban kb. 80 ezer m² alapterülettel növekedett.

1975-ben ezer lakosra 501 m² kiskereskedelmi alapterület jutott /Ebből vendéglátás 173 m²/, mely 12 m²-rel kevesebb az országos vidéki átlagnál.

A hálózatfejlesztés a növekvő igényekhez, valamint a bővülő árukinálathoz viszonyítva nem kielégítő.

18. táblázat

Az ezer lakosra jutó bolti és vendéglátóipari

hálózat alapterülete /m²/ 1976

Megnevezés	Bolti hálózat alapterülete		Vendéglátóipar alapterülete	
	Szolnok m.	Országos	Szolnok m.	Országos
Felsőfoku közp.	454	453	277	266
Középfoku közp.	433	465	165	252
Részl.középf.közp.	380	416	176	267

Szerepkörök szerint a települések kereskedelmi hálózata - Szolnok város felsőfoku központ kivételével - rosszabb a megfelelő országos átlagoknál /18. táblázat/.

A középfokú központok közül a bolti ellátottságot tekintve Jászberény, a vendéglátóipari ellátottságot tekintve Karcag és Mezőtúr helyzete a legrosszabb. A részleges középfokú központok közül pedig Abádszalókon és Tiszaföldváron a bolti, Túrkevéen és Tiszaföldváron pedig a vendéglátóhelyi alapterület lakosságszámhoz viszonyított értéke kicsi.

A kiemelt központok közül Jászapáti ellátottsága marad el legnagyobb mértékben az országos színvonaltól.

Az említett helyeken ABC áruházak ill. kis ABC-k létesítése szükséges az új lakótelepeken, azokon a városrészeken, ahol jelenleg korszerűtlen kis alapterületű vegyes- és élelmiszerboltok üzemelnek. Emellett szükséges a szakbolthálózat dinamikus fejlesztése is, hisz ezen a téren igen erős a lemaradás. Az italboltok egy részének bezárása és helyette cukrászdák, eszpresszók, valamint falatozók, büfék létesítése részben az ételféleségek kínálatát, részben pedig a kulturáltabb kiszolgálást segítené elő. Örményesen, - mely alsófokú központ - továbbá a szerepkör nélküli települések 40%-ában sem vendéglő, sem büfé nem található. Korszerű bisztrók telepítésével indokolt az étel-ital keresletet kulturáltan kielégíteni, a bolti kereskedelemben pedig a kis ABC áruházak létesítésével biztosítható a napicikk-ellátás.

Szolnok megye nem játszik kiemelkedő szerepet az ország idegen-

forgalmában, nincsenek régi hagyományokkal rendelkező kirándulóhelyei. Az ország héviz-készletének 12%-ával rendelkezik, azonban nem használják ki ezt az adottságot, és így idegenforgalomból a tranzit forgalom részesedik legnagyobb arányban. 1975 közepén a kereskedelmi szálláshelyek mintegy 2%-a volt a megyében, ugyanakkor az ott megszállt vendégek aránya még másfél százaléka sem volt az országosnak. A megyeszékhely szállodagondjai 1974 ill. 1975-ben, két szálloda átadásával szüntek meg /Touring, Pelikán/.

Szolnok megye települései közül a közlekedésben betöltött szerepét tekintve ki kell emelni a megyeszékhelyet. Tiszántúl kapujának is nevezik, ahol forgalmas utak és vasútvonalak keresztezik a Tiszát. Nemzetközi szempontból is kiemelkedő szerepet tölt be korszerű vasúti rendező- és személy-pályaudvara, melyet 1969-ben, ill. 1975-ben a város 900. évfordulójára adtak át a forgalomnak. A megye lakosainak szempontjából legfontosabb feladatot az ingavándor-forgalom bonyolításában végez. A Szolnokra naponta bejárók 60%-a vasúton érkezik.

A megye többi területén, egyes vonalakon a vasút vesztett a személyszállításban betöltött szerepéből. A gyengeforgalmú, gazdaságtalan vasútvonalakat megszüntették /pl. Fegyvernek-Tiszabő, Kisújszállás-Túrkeve, Kisújszállás-Dévaványa, Mezőtúr-Túrkeve/, a forgalmat közútra helyezték át és autóbusszokkal bonyolítják le.

A megyében ma már minden település megközelíthető autóbusszal.

Az állami közúthálózaton /1338 km, a tanácsi pedig 5527 km/ belül korszerűsítették a 4-es főútvonal, valamint több útvonal /pl. 34-es/ számos szakaszát. Az állami utaknak 1974-ben 4,9%-a, a tanácsi utaknak viszont 93,7%-a burkolatlan. Minisztertanácsi rendeletként jelent meg az az irányelv, hogy a várossá nyilvánítás egyik szempontjaként a belterületi utak 60%-os kiépítettségét kell figyelembe venni. Ennek az arálynak a középfokú központok közül országosan /!/ mindössze 20 felel meg. Szolnokon a kiépítettség a felsőfokú központok átlagához viszonyítva /Székesfehérvár, Szombathely 65%/ közepes /53%/. A követelménynek Szolnok megyében egy középfokú település sem felel meg.

A városok népességének növekedésével, az új lakótelepek kiépülésével nő a szállított utasok száma, mely megköveteli a helyi közlekedés fejlesztését. A helyi közlekedést autóbusszal bonyolítják le /19.táblázat/.

19.táblázat

Helyi autóbuszközlekedéssel rendelkező települések száma és a vonalhálózat hossza szerepkörönként Szolnok megyében

Központok szerepkörök szerint	1965		1976	
	tel-k száma /db/	vonal-hossz /km/	tel-k száma /db/	vonal-hossz /km/
Felsőfokú	1	36,9	1	60,6
Középfokú	3	24,6	4	60,5
Részl.középfokú	2	14,7	4	30,8
Kiemelt alsófokú	1	2,5	2	7,9
Alsófokú	1	4,5	1	4,5
Részl.alsófokú	1	4,7	1	4,7
összesen:	9	87,9	13	169,0

A szerepkörök csökkenésével csökken a helyi autóbuszközlekedéssel rendelkező települések aránya, mely a középfokúaknál 75%, a részleges középfokúaknál 28,5%, a részleges középfokúaknál 33,3%. Javitani egyrészt a helyi autóbuszközlekedéssel rendelkező települések vonalhosszát kell, másrészt a helyi autóbuszközlekedéssel rendelkező közép- és részleges középfokú települések számát, bár ez az ellátottság kielégítőnek mondható.

Az autóbuszpark fokozatos kicserélésére 1975-ig sor került /Szolnokon 1965-ben 9, 1976-ban 40!/. A viszonylatok számát az igényeknek megfelelően növelik. Érdemes még megemlíteni, hogy Szolnokon a távolsági autóbuszközlekedés lebonyolítására 1976-ban új pályaudvart adtak át.

A személygépkocsik száma 1965-től 1976-ig mintegy 6-szorosára nőtt. Ez a fejlődés a közutak minőségének javításán túl megköveteli a parkirozó helyek, garázsok, forgalomjelző berendezések, stb. jobb kiépítését, ugyanis ebből a szempontból egyetlen település ellátottsága sem kielégítő.

Városrendezési szempontból a szép városképhez hozzátartoznak a parkok, játszóterek. Szolnokon Székesfehérvár után itt a legmagasabb az egy főre jutó park-, és játszótérterület. A megye többi városában nem túl kedvező a kép.

A naponta tisztított utak, terek aránya is csak 45%.

A megyeszékhelyen sincs teljesen megoldva a szemetgyűjtés. Az egész várost átfogó akciót szállítási kapacitáshiány akadályozza.

A város levegőjét évi 10 ezer tonna széndioxid, 1500 tonna szénmonoxid, 5000 tonna por, pernye szennyezi. A Tisza és Zagyva vizét is nagymennyiségű szennyvizzel /150 ezer m³/ szennyezik. A helyzet további romlása ellen a környezetvédelem eszközeivel kell fellépni.

Az Országos Településhálózat-fejlesztési Konceptióban Szolnok számára kijelölt hely betöltéséhez ellátórendszerét tovább kell fejleszteni.

Már a megyék ellátottságának elemzésénél kiderült, hogy Szolnok megye infrastrukturális ellátottsága nem kielégítő.

Ö s s z e f o g l a l v a hasonló megállapítást tehetünk a megye településeinek vizsgálata alapján: a települések infrastrukturális ellátottsága elmarad a kívánatostól.

Gyakra azonban nem a megfelelő szerepkörök Szolnok megyei és országos átlaga közötti eltérés jelent gondot - mint a csatornázottság, kereskedelmi ellátottság, közutak kiépítettsége vagy a fekvőbeteg ellátottság esetében - hanem az azonos szerepkörű településeken belüli kiegyenlítettség - mint például a bölcsődei ellátottság, helyi autóbuszközlekedés a középfoku és részleges középfoku települések esetében vagy a parkok, játszóterek kedvezőtlen aránya.

A fejlesztésben elért eredmények mellett a részleges középfoku központok átlagos ellátottsága sok tekintetben meghaladják a középfoku központokét, ezt főleg Kunszentmárton és Martfű jobb ellátottsága eredményezi, tehát a középfoku központok koncentráltabb fejlesztése látszik szükségesnek. Jelentős tennivalók adódnak az alacsonyabb szerepkörű vagy anélküli települések hiányos alapfoku ellátottságának megteremtésében ill. bővítésében. Törekedni kell az azonos szerepkörű települések ellátottsági színvonalának közelítésére, mert az a vizsgált területen még nagy szóródást mutat.

6. Összefoglalás

Az infrastruktúra jelentőségét felismerve az utóbbi tíz évben a népgazdasági tervezés átfogóan foglalkozik ezzel a kérdéssel. Az infrastruktúra fejlesztésének ütemét nagyobb anyagi, pénzügyi ráfordításokkal igyekeznek növelni. Az V. ötéves tervidőszakban a lakosságot érintő infrastruktúrális beruházások az összes beruházásoknak csaknem egyharmadát alkotják. A magas részesedési hányadot többek között az indokolja, hogy az infrastruktúrális ágazatok közül viszonylagos elmaradottságuk miatt elsősorban a tőkeigényesebb ágazatokat kell fejleszteni.

Fontos szempont az infrastruktúra ágazatai közötti harmónia megteremtése. Ez elsősorban az elmaradottabb ágazatok gyorsabb ütemű fejlesztésével érhető el. Figyelembe véve azonban a megvalósítás nagy időtartamát - mely az infrastruktúra egyik jellemző jege - a helyes arányok kiépítése még hosszú időt vesz igénybe. A népgazdasági tervezés természetesen számol ezzel a tényezővel, így elsősorban hosszú távú programot dolgoz ki az ágazat különböző területeinek fejlesztésére.

A hosszú távú, egész népgazdaságot átfogó tervek mellett a termelőerők és a népesség területi eloszlását figyelembevevő programok készítése is szükséges. A komplex területfejlesztési terv a gyengébb ellátottságu megyék kiemelt fejlesztését irányozza elő. A megvalósulás helyes irányát tükrözi a megyék ellátottságának elemzésénél végzett szóródásvizsgálat.

Mind a megyék, mind a települések szintjén vizsgálva ezt a kér-

dést meg kell jegyezni, hogy a területek ellátottsági színvonal-kiegyenlítődéésének kettős oka van. Egyrészt az elmaradottabb területek nagyobb ütemű fejlesztése, másrészt a fejlettebb területeken - ahol egyébként az infrastrukturális beruházások nagyrésze összpontosul - a lakosság nagy mértékű növekedésének nem tartott lépést az ellátottság színvonalának emelése.

Természetesen nem törekedhetünk abszolút területi egyenlőségre. A jövő útját az 1979. évi 1007 sz. Kormányhatározatban foglaltak megvalósítása jelenti. Dolgozatomban ennek tükrében vizsgáltam Szolnok megye településeinek infrastrukturális helyzetét. Ennek alapján a következő tennivalókat tartom szükségesnek:

- az azonos szerepkörű települések ellátottságát ki kell egyenliteni
- a kijelölt szerepkör ellátására a településeknek úgy kell alkalmassá válniuk, hogy a környező alacsonyabb szerepkörű települések hiányos alapfoku ellátását is képesek legyenek biztosítani.

Remélem elemzésemmel hozzájárultam a jelenlegi helyzet jobb megismeréséhez, a jövőbeni feladatok gyakorlati megvalósításához.

- Barta Györgyi: Az infrastruktúrális ellátás területi eltérései. Földrajzi Értesítő 1972/4. 453-470 p.
- Barta Györgyi: Magyarország gazdasági fejlődése 1960-tól 1970-ig megyei összehasonlítás tükrében. Földrajzi Értesítő 1973/2-3. 215 p.
- Beluszky Pál: A tanyarendszer időszerű problémái - A tanyaafelszámolás folyamata. Földrajzi Közlemények 1974/1. 14-33 p.
- Beluszky Pál: A magyar városok központi szerepköre. Statisztikai Szemle 1967/6.
- Berend T. Iván: INFRASTRUKTURA. Politikai vitakör.
- Berend T. Iván: Az infrastruktúra /háttérágazat/ fejlesztése. Társadalmi Szemle 1976/12. 34-43 p.
- Boros Ferenc: Atelepülésnagyság és az ellátó funkció kapcsolata. Földrajzi Értesítő 1967/2.
- Boros Ferenc: A magyar gazdaság térbeli változásának tendenciái. Földrajzi Értesítő 1970/1.
- Cseh-Szombathy László: Az életszínvonal elemzésének és nemzetközi összehasonlításának kérdései. Akadémia Kiadó. 1962.
- Csernok Attila: Az infrastruktúra fejlesztés jelenünk és jövőnk alapkövetelménye. Vezetőképzés 1975/4. 14-19 p.
- Csernok Attila:- Ehrich Éva - Szilágyi György: INFRASTRUKTURA - Korok és országok. Kossuth Kiadó. 1975.
- Csernok Attila:- Ehrich Éva - Szilágyi György: Az infrastruktúra történelmi fejlődésének néhány jellemzője. Társadalmi Szemle 1971/11.
- Deák Józsefné Nadabán Péterné: Az infrastrukturális fejlettség területi szintü mérésének lehetőségei. Területi Statisztika 1974/5. 481-502 p.

- Enyedi György: A falusi életkörülmények területi típusai Magyarországon. Területi Statisztika 1976/3. 217-225 p.
- Fekete László: A csökkenő népességű települések ellátásának kérdései. Városépítés 1973/1. 23-29 p.
- Ferenczi Tibor: A lakossági szolgáltatások fejlesztésének időszerű kérdései. Közgazdasági Szemle 1976/9 1091 p.
- Garay Lászlóné - Grasselli Miklósné - Héczei Béláné - Mladenecz Ilona - Szántó Györgyné: A városfejlődés és a városiasodási folyamatok vizsgálata. Területi Statisztika 1977/6. 683-701 p.
- Gálik Lászlóné: Az infrastrukturális színvonal területi változásának főbb irányai. Területi Statisztika 1974/6. 662-674 p.
- Háy László: A népgazdaság infrastruktúrájának kérdéséhez. Társadalmi Szemle 1971/1. 43-47 p.
- Illés Iván - Rimaszombati Jenő: Infrastruktúra. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 1972.
- Illés Iván - Rimaszombati Jenő: Az infrastrukturális ellátottság területi differenciái és változási tendenciái. Építésügyi Szemle 1969/3.
- Kőszegfalvi György: Településfejlesztés és infrastruktúra. Műszaki Könyvkiadó. 1976.
- Kőszegfalvi György: Városaink infrastrukturális ellátottsági viszonyainak színvonala és a fejlesztés néhány problémája. Területi Statisztika 1975. 263-275 p.
- Makula Márta: Szolnok megye infrastrukturális ellátottságának főbb jellemzői és kapcsolata a gazdasági fejlettséggel. Területi Statisztika 1974/5. 542-560 p.
- Palotás Zoltán: Infrastruktúra a területfejlesztésben. Városépítés 1971/4.
- Palotás Zoltán: Az infrastruktúra néhány kérdése. Területi Statisztika 1971/6.
- Sánta Imréné: Az infrastruktúra területi vizsgálata. Területi Statisztika 1974/6. 676-687 p.

- Szabó Rudolfné: A vendéglátás helyzete Szolnok megyében.
Területi Statisztika 1977/1. 51-61 p.
- Timár Máttyás: A magyar népgazdaság struktúrája és fejlesztési irányai, Előadás az MSZMP Politikai Akadémiáján.
- Végső Zoltán: A középfokú és részleges középfokú központok fejlődése és urbanizációs problémái hat alföldi megyében. Területi Statisztika 1976/6. 644-656 p.
- Zoltán Zoltán: Városaink infrastrukturális ellátottsága. Városépítés 1972/5.
- Zoltán Zoltán: Az infrastruktúra fejlesztésének elvei és hatásmechanizmusa. Közgazdasági Szemle 1976. 12. sz.
- A lakásépítési célkitűzések megvalósulása Szolnok megyében. Területi Statisztika 1976/1. 65-67 p.
- A felszabadult Szolnok megye 25 éve. KSH Szolnok megyei Igazgatósága 1970.
- Szolnok megye területfejlesztési terve 1971-1975.
Elfogadta Szolnok megye Tanácsa a 26/1971./VIII. 30. sz. határozatával.
- Az oktatási és közművelődési és sportberuházások alakulása Szolnok megyében 1970-1976. Területi Statisztika 1977/5. 586-588 p.
- Az életszínvonal alakulása Magyarországon 1950-1975. Kossuth Könyvkiadó. 1978.
- A két kongresszus között. KSH 1975.
- A Magyar Szocialista Munkáspárt XI. kongresszusa . Kossuth Könyvkiadó 1975.
- Településhálózat - Országos és megyei összefoglaló adatok I.-II. 1974. 1977. KSH
- Adatok * Szolnok megye községeiről. KSH Szolnok megyei Igazgatósága 1968. Szolnok.
- Szolnok megyei Statisztikai évkönyv 1965, 1976.

Helyzetkép az ország városairól. 1971. KSH Budapest

Területi Statisztikai évkönyv 1965, 1976

Statisztikai évkönyv 1976. KSH Budapest

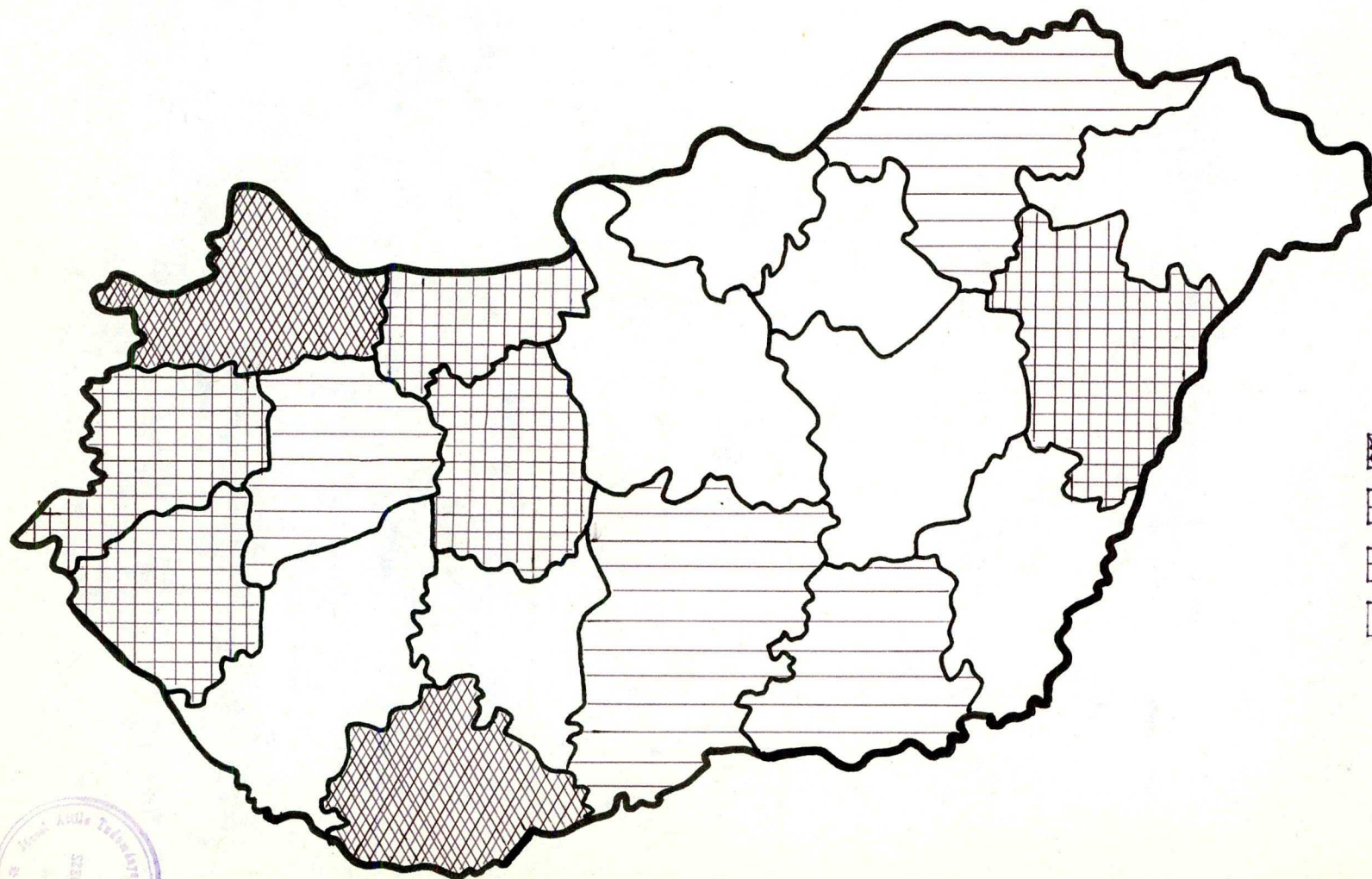
Területi idősorok 1969, 1976. KSH Budapest

T É R K É P E K

Lakás és közművesítettségi ellátottság

A. térkép

1965.

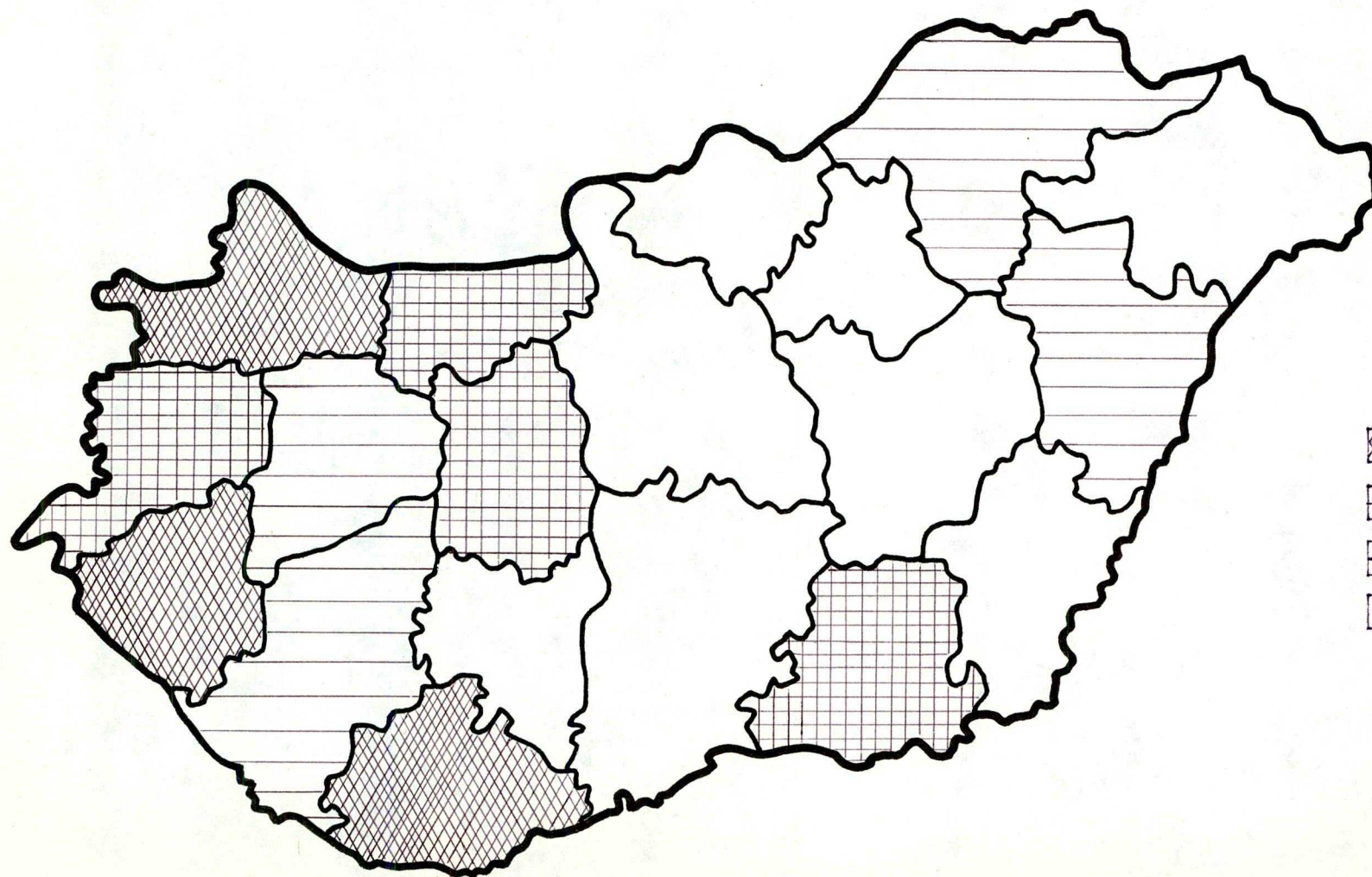

Jelmagyarázat

- legkedvezőbb
- jó
- megfelelő
- nem megfelelő

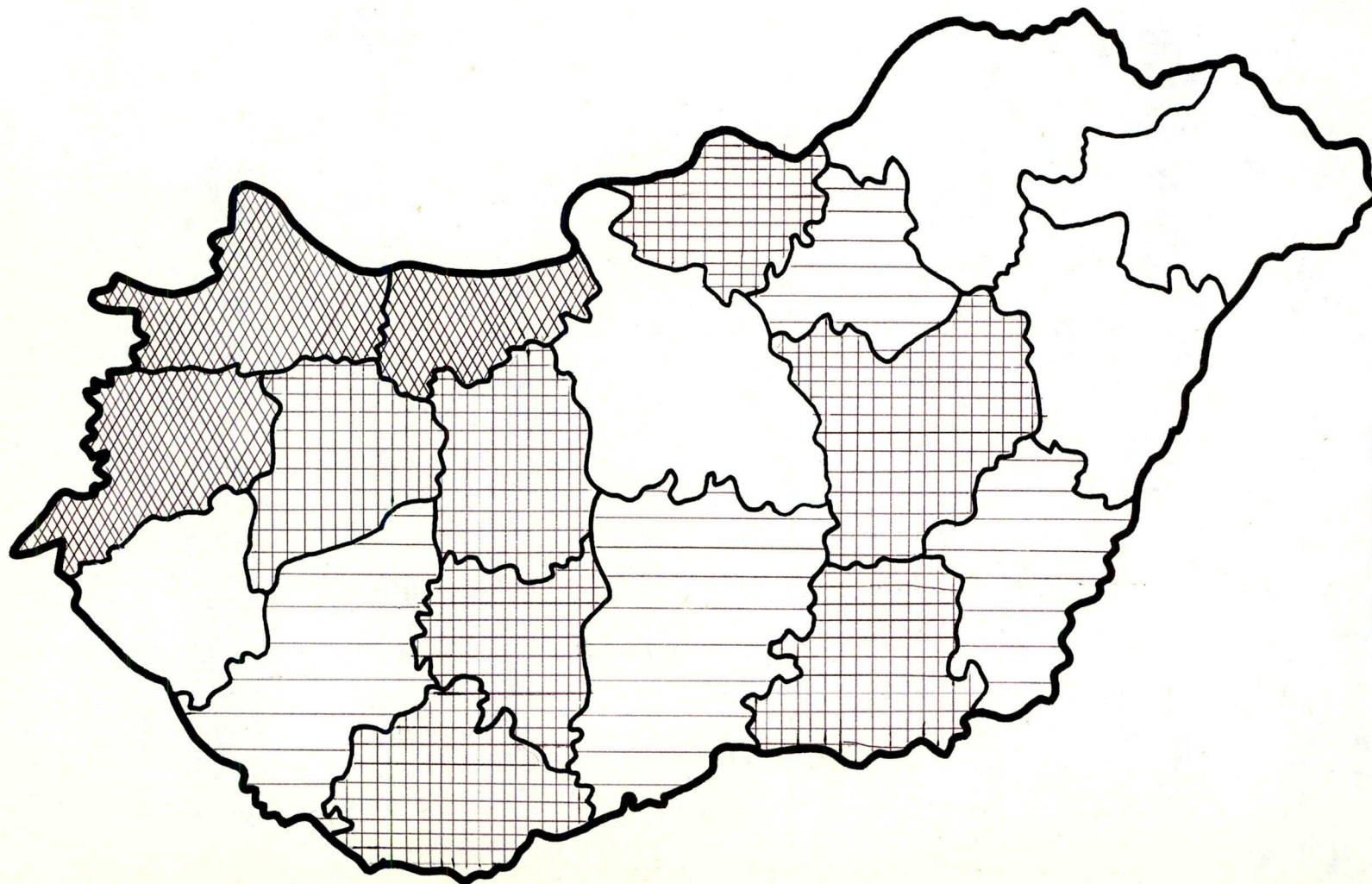
1976.

Jelmagyarázat

- legkedvezőbb
- jó
- megfelelő
- nem megfelelő

1965.

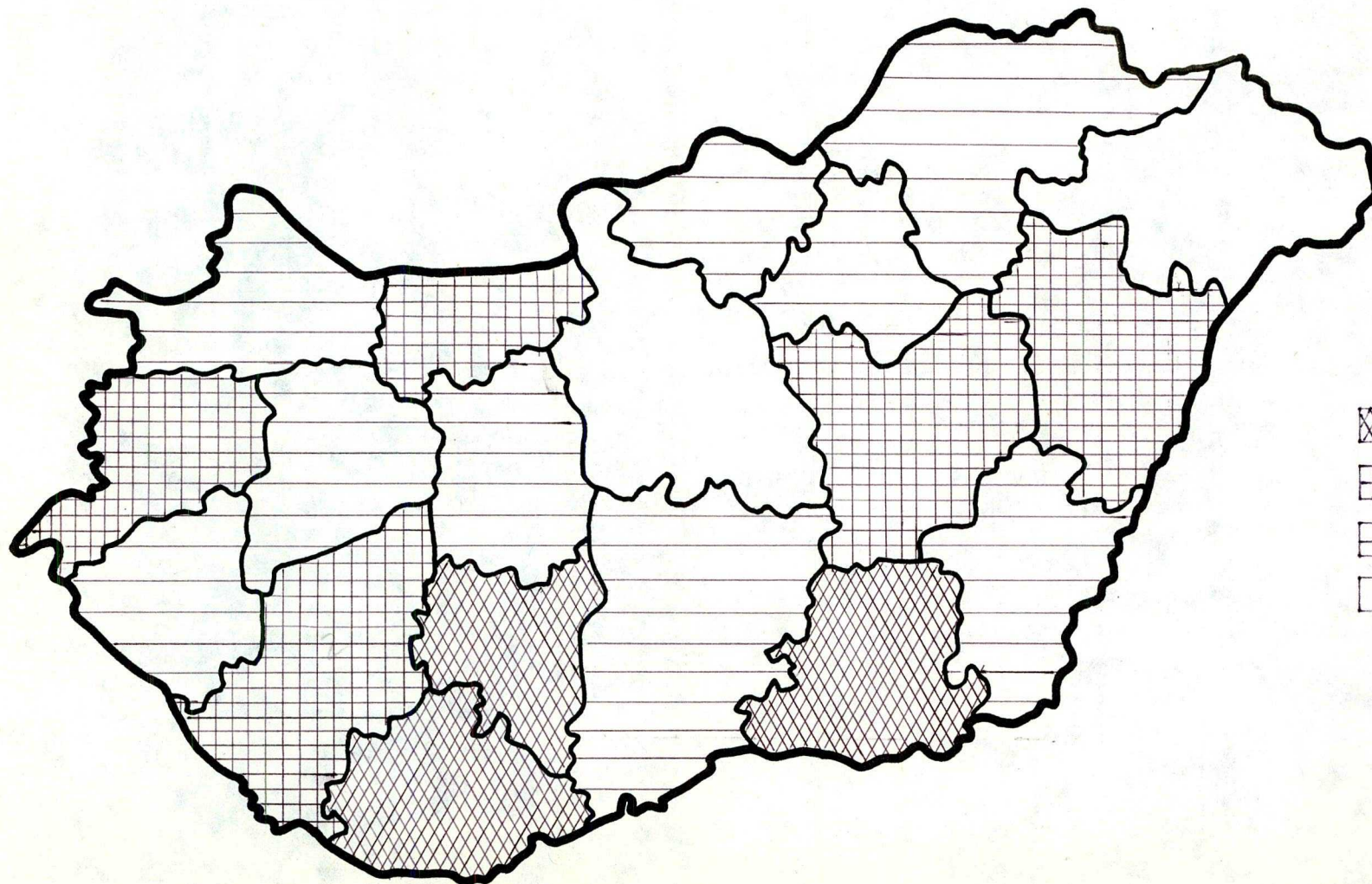
Jelmagyarázat

- legkedvezőbb
 jó
 megfelelő
 nem megfelelő

Egészségügyi ellátottság

D. térkép

1976.

Jelmagyarázat

 legkedvezőbb

 jó

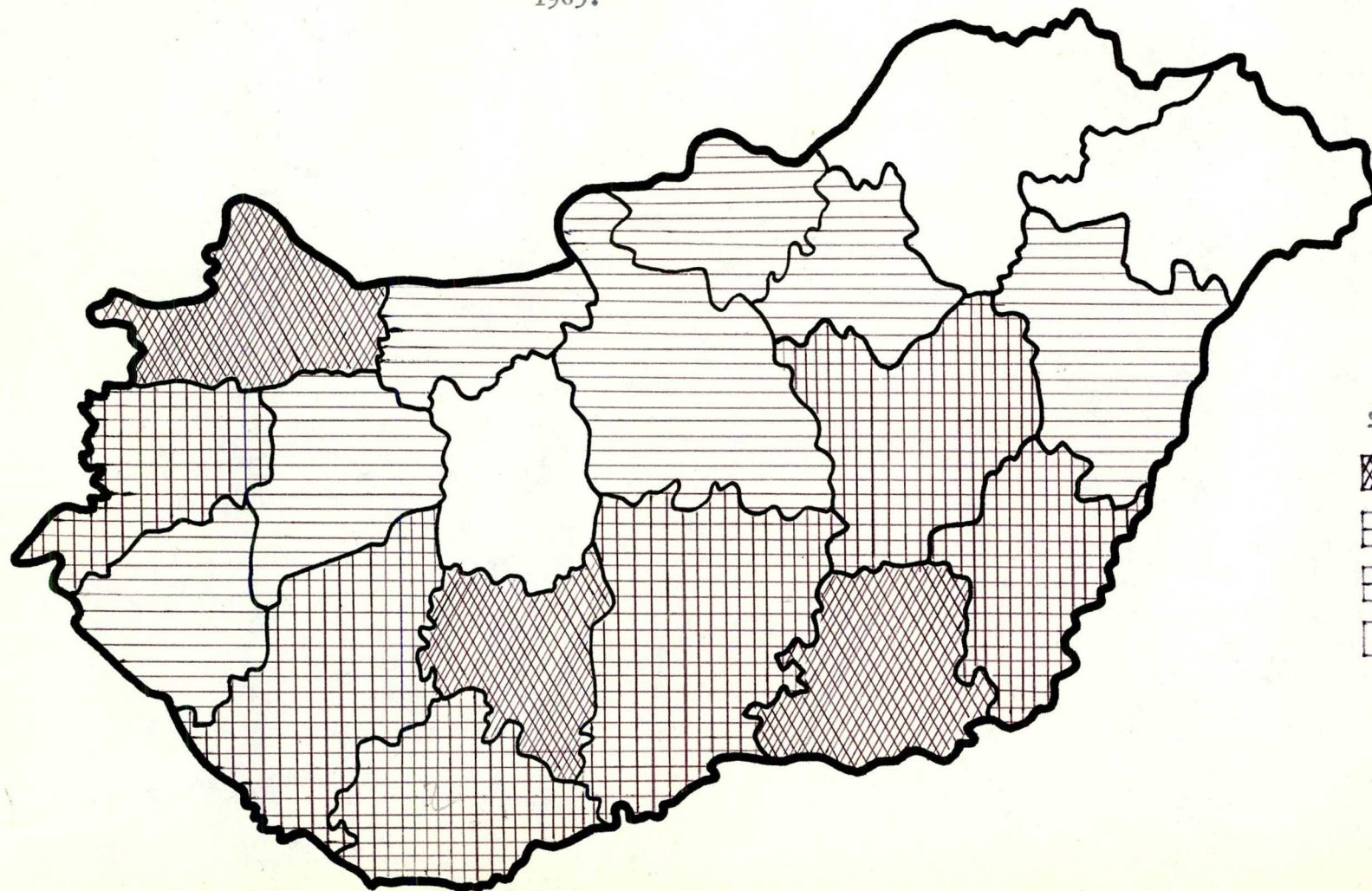
 megfelelő

 nem megfelelő

Oktatási ellátottság

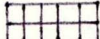
E. térkép

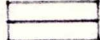
1965.

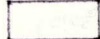

Jelmagyarázat

 legkedvezőbb

 jó

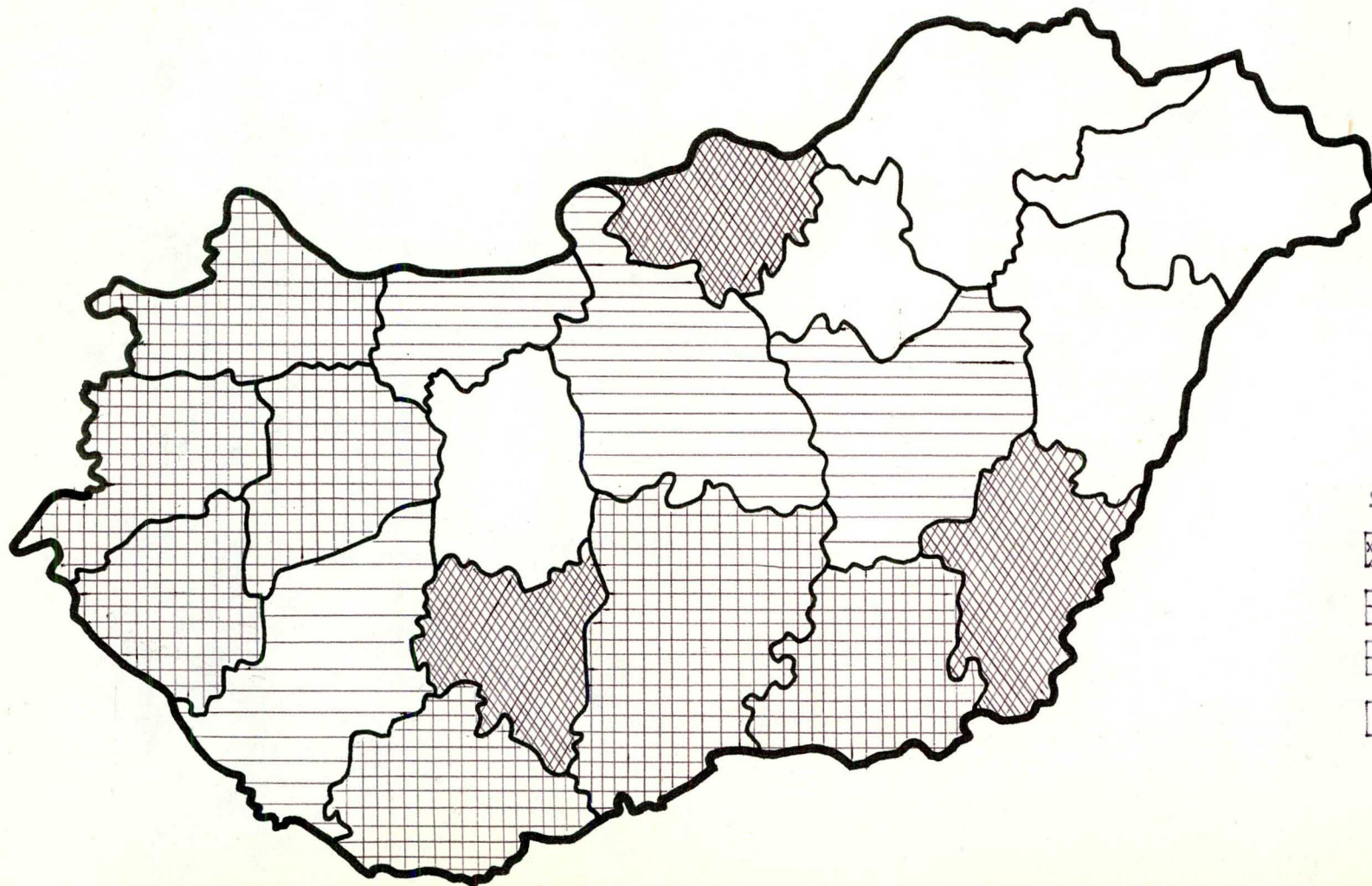
 megfelelő

 nem megfelelő

Oktatási ellátottság

F. térkép

1976.

Jelmagyarázat

 legkedvezőbb

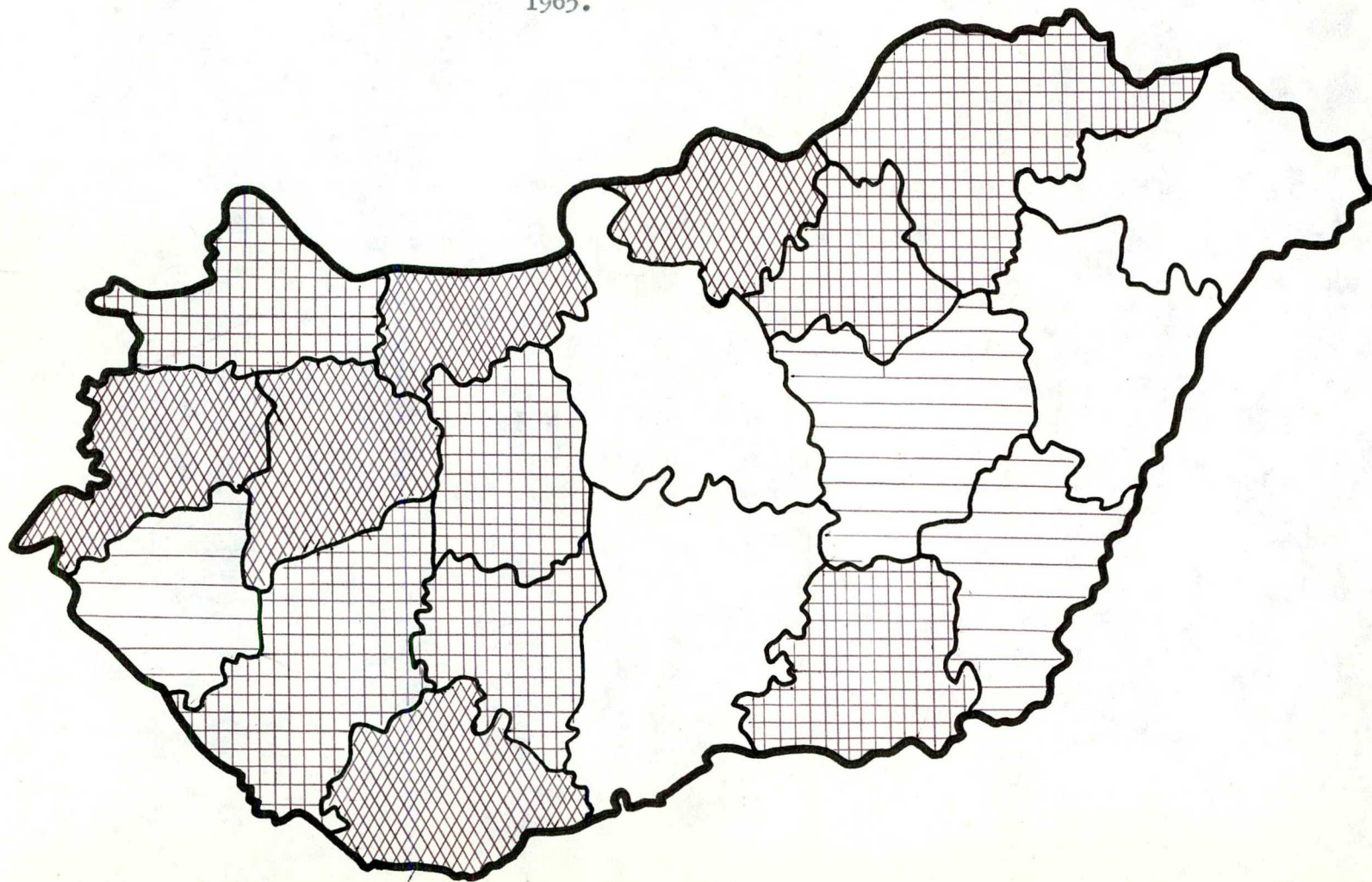
 jó

 megfelelő

 nem megfelelő

Közművelődési ellátottság
1965.

G. térkép

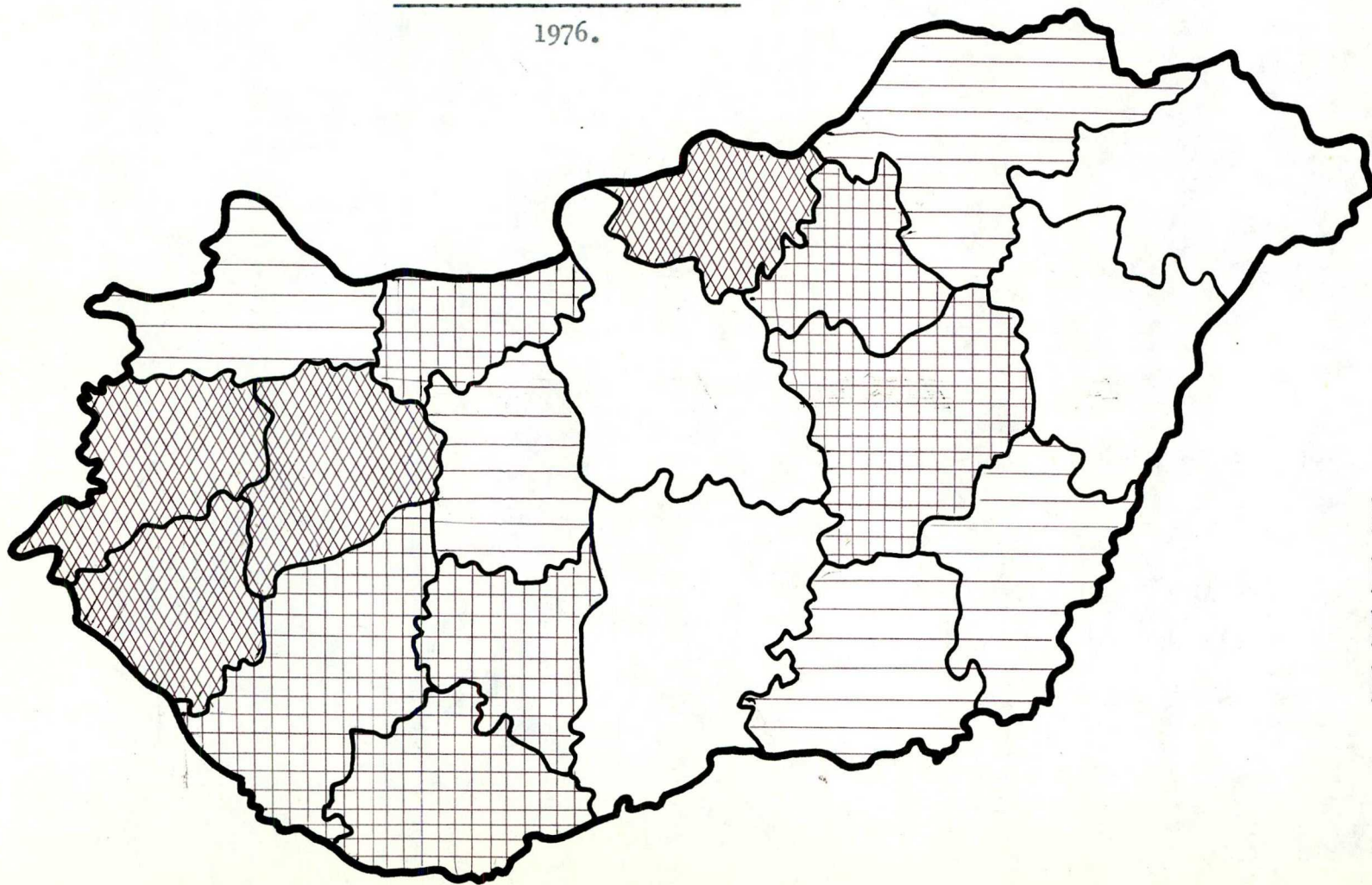
Jelmagyarázat

	legkedvezőbb
	jó
	megfelelő
	nem megfelelő

Közművelődési ellátottság

1976.

H. térkép

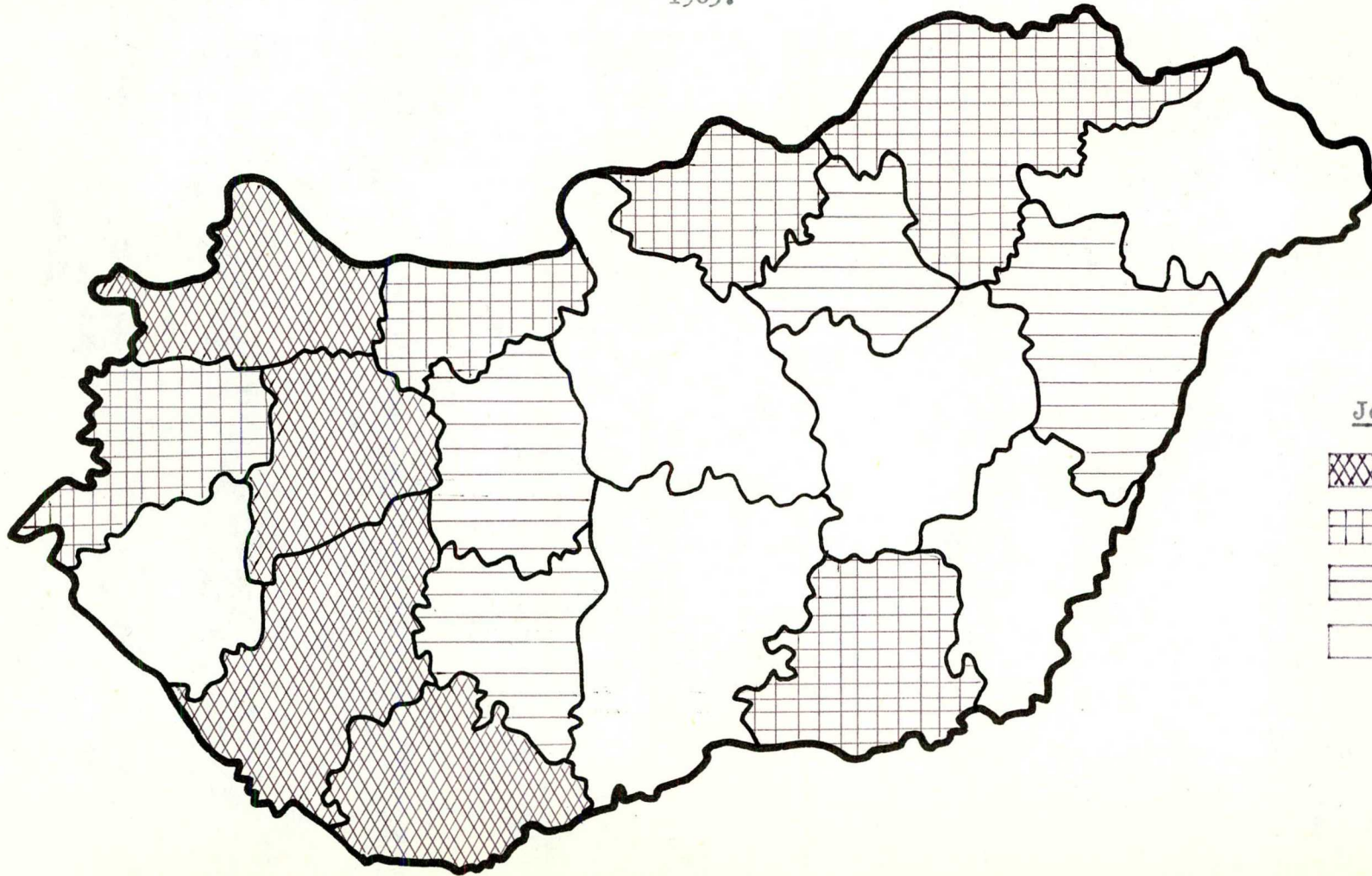
Jelmagyarázat

	legkedvezőbb
	jó
	megfelelő
	nem megfelelő

Kereskedelmi ellátottság

I. térkép

1965.

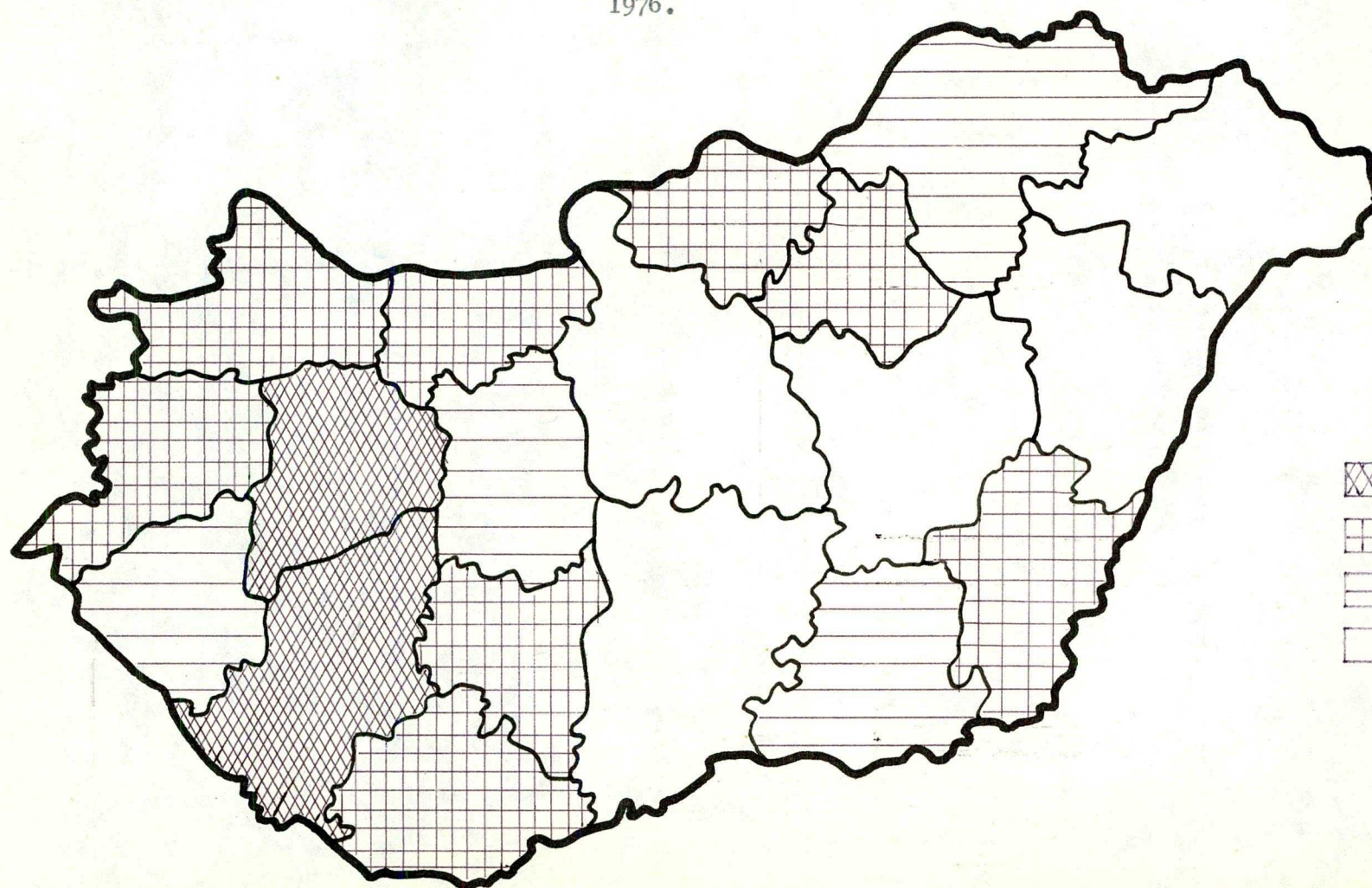
Jelmagyarázat

- legkedvezőbb
- jó
- megfelelő
- nem megfelelő

Kereskedelmi ellátottság

J. térkép

1976.

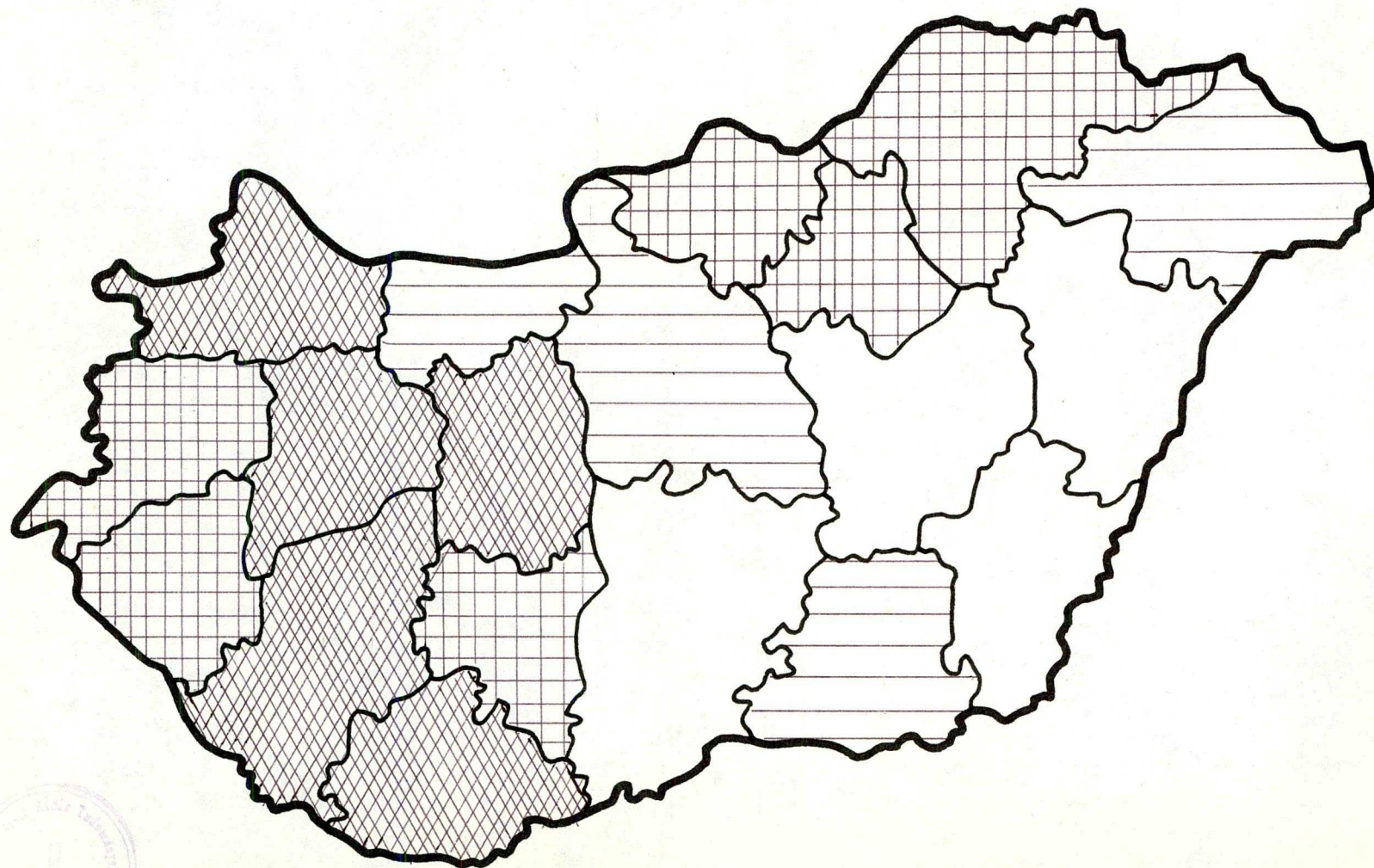
Jelmagyarázat

	legkedvezőbb
	jó
	megfelelő
	nem megfelelő

Közlekedési és hírközlési ellátottság

K. térkép

1965.

Jelmagyarázat

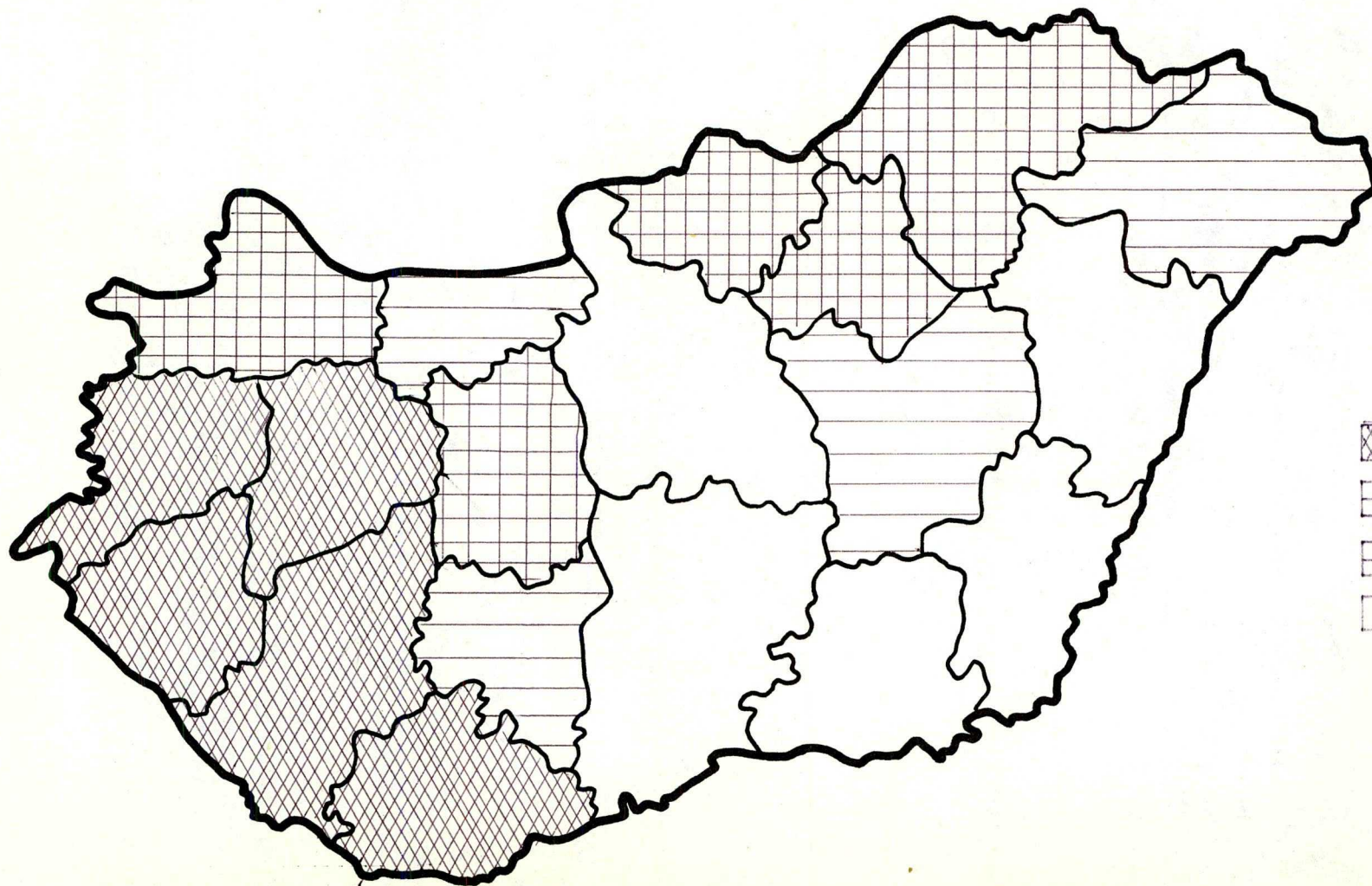
	legkedvezőbb
	jó
	megfelelő
	nem megfelelő

Közlekedési és hírközlési ellátottság

L. térkép

1975.

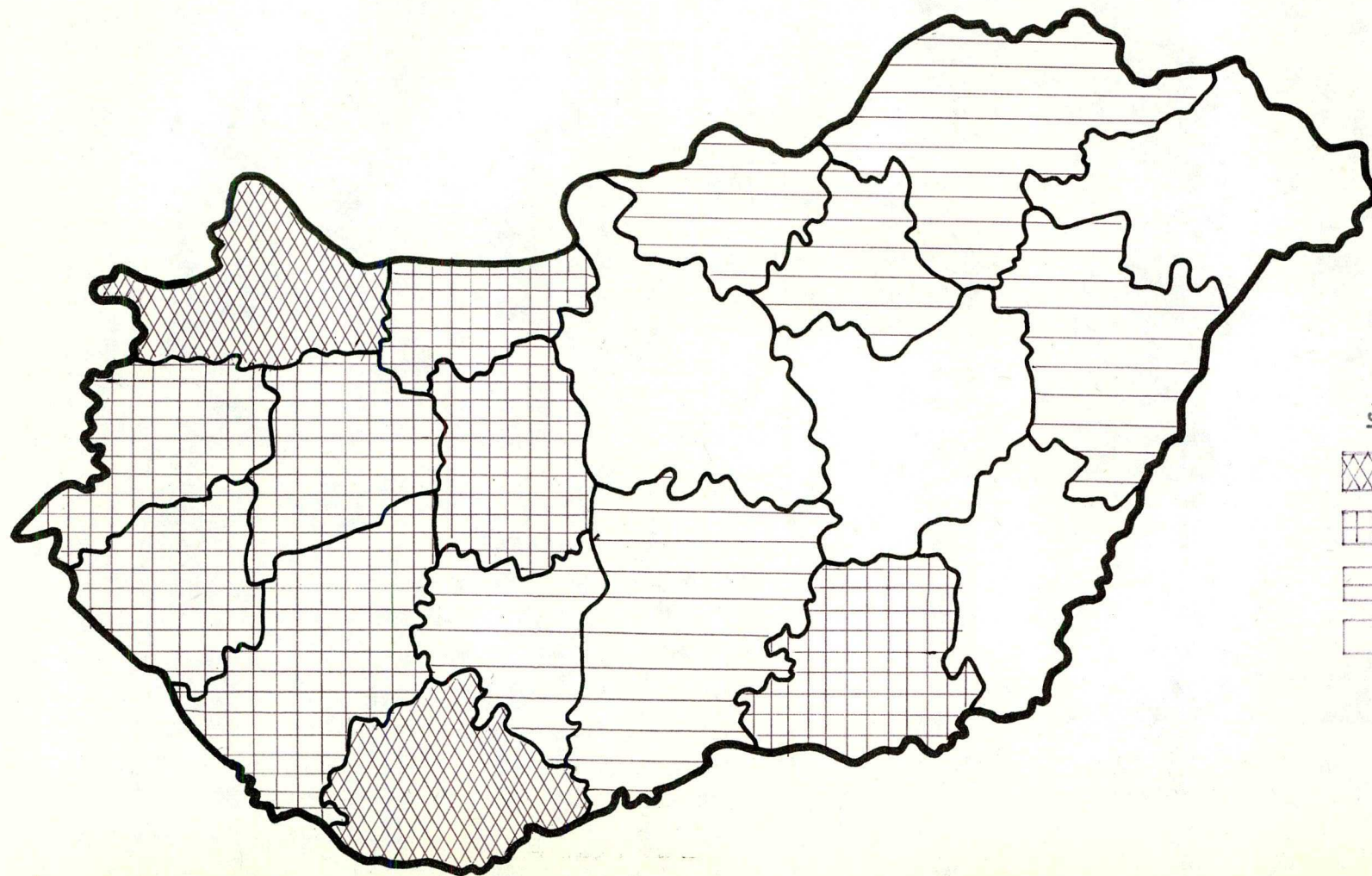
Jelmagyarázat

	legkedvezőbb
	jó
	megfelelő
	nem megfelelő

Komplex infrastruktúrális ellátottság

M. térkép

1965.

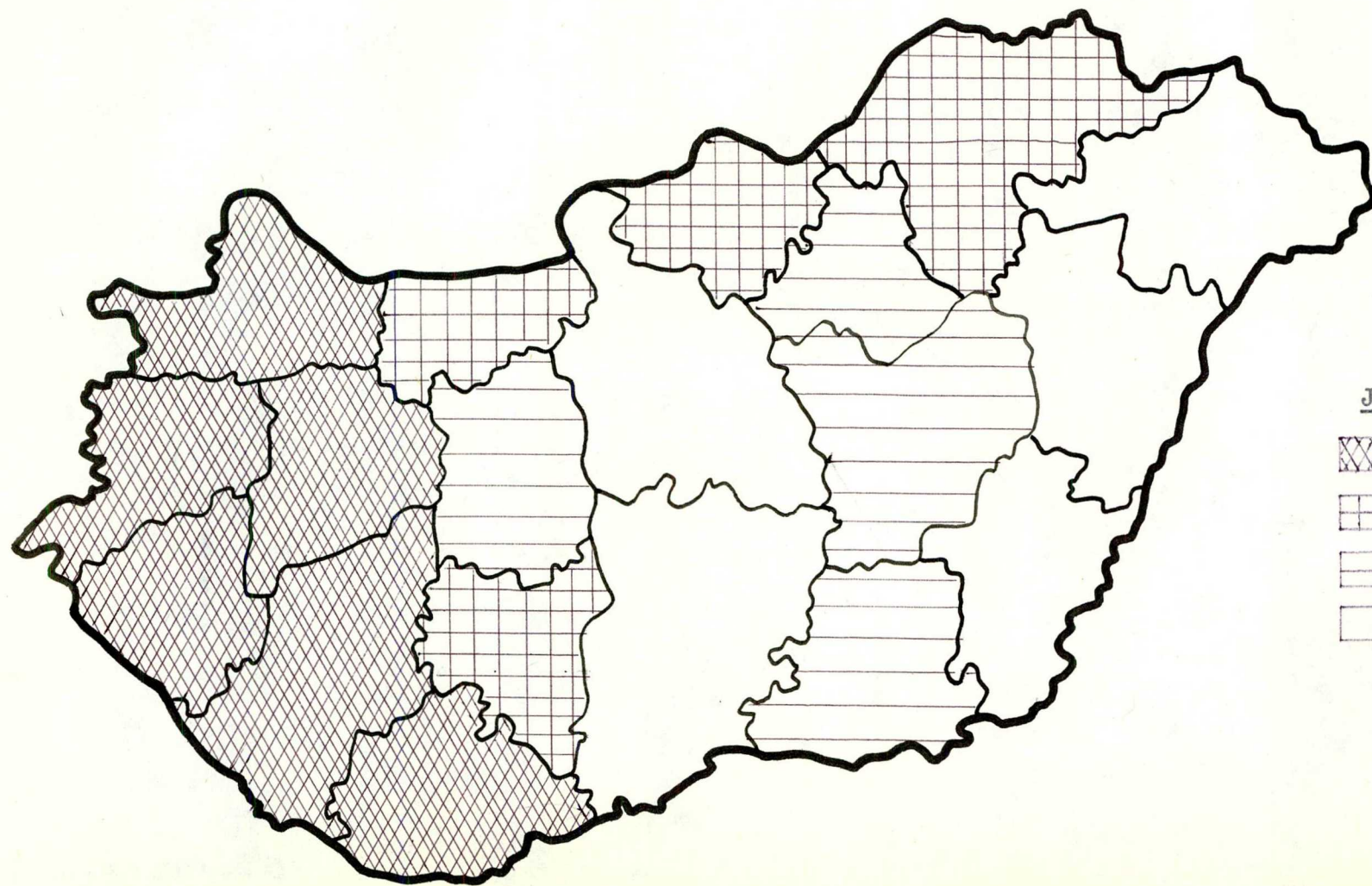
Jelmagyarázat

	legkedvezőbb
	jó
	megfelelő
	nem megfelelő

Komplex infrastruktúrális ellátottság

N. térkép

1976.

Jelmagyarázat

- legkedvezőbb
- jó
- megfelelő
- nem megfelelő

